

บทที่ 4

ยุครัฐบาลภาพให้เข้ามาตราฐานมหาวิทยาลัยสาธิต

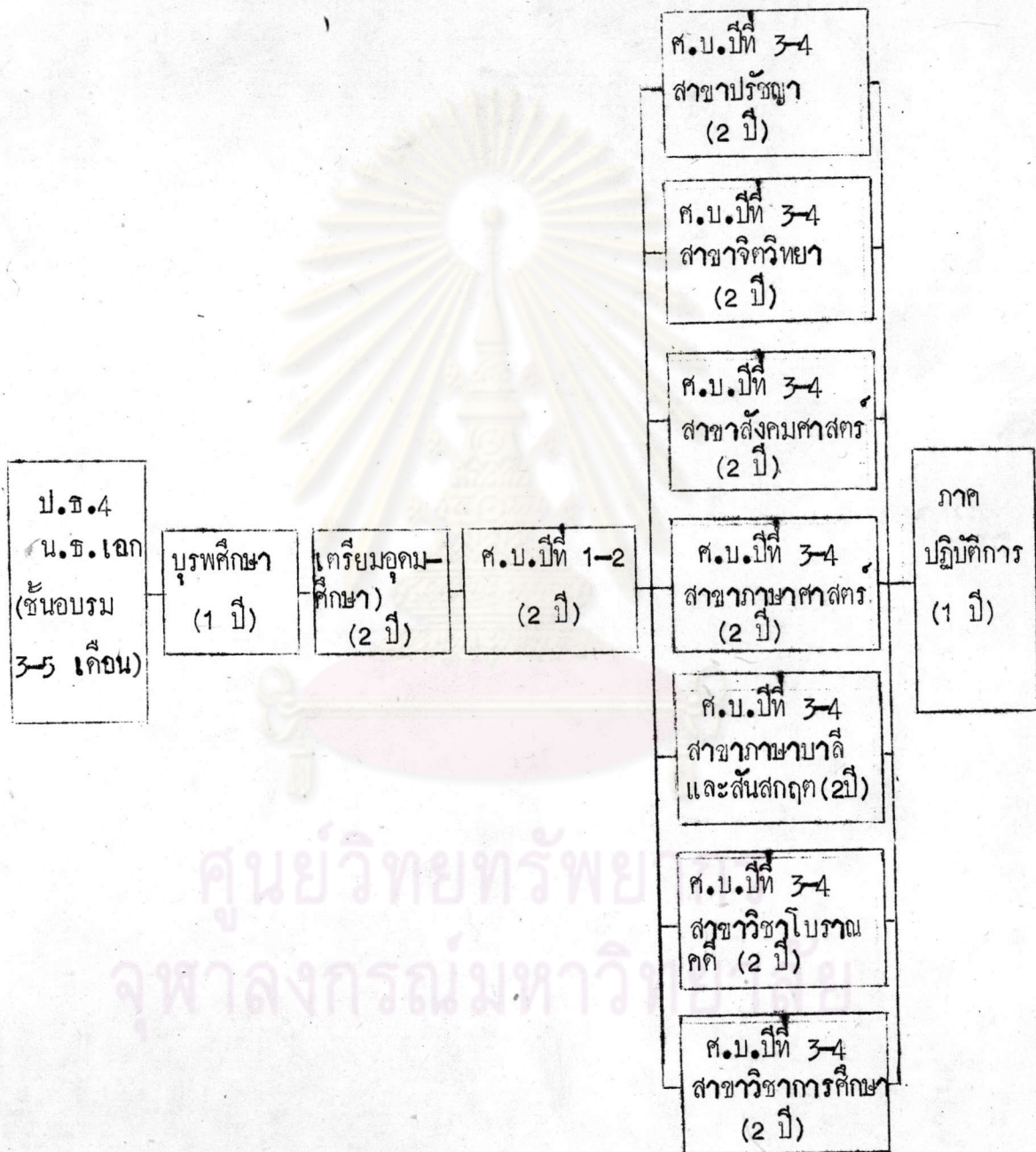
ตอนที่ 1 สภาการศึกษาามทมนุราชวิทยาลัย ยุครัฐบาลภาพให้เข้ามาตราฐานมห-
วิทยาลัยสาธิต (พ.ศ. 2505-2524)

ผู้วิจัยจะไ้กล่าวถึงพัฒนาการในยุครัฐบาลภาพให้เข้ามาตราฐานมหวิทยาลัย
สาธิตของสภาการศึกษาามทมนุราชวิทยาลัย มี 3 ตอน คือ ก้นหลักสูตรและการสอน
การบริหารงานและค่านิยมที่มีต่อสังคมไทย ตามลำดับต่อไปนี้

หลักสูตรและการสอน จะไ้กล่าวรายละเอียดต่อไปนี้

1. โครงสร้างของหลักสูตรและวิชาที่เปิดสอน โครงสร้างของหลักสูตรคง-
ใช้แบบเดิม เป็นแต่จัดรายวิชาให้เข้ากับชั้นเรียน ซึ่งเปลี่ยนแปลงใหม่และขยายการศึกษา
ในสาขาวิชานั้น ๆ ให้มีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้นเฉพาะวิชา ได้แบ่งชั้นเรียนเป็น 7 ชั้น ตั้ง
แต่นั้นปีที่ 1-5 เรียนเต็มทุกวิชา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 6 เริ่มแยกเรียนเป็นสาขา ในปี พ.ศ.
2505 เริ่มแยกเรียนเป็น 2 สาขา คือ ศาสตร์ธรรมชาติและสาขาจิตวิทยา
ในปี พ.ศ. 2506 แยกเรียนเป็น 3 สาขา คือ ศาสตร์ธรรมชาติและสาขาปรัชญา, สาขา
จิตวิทยา และสาขาสังคมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2507 แยกเรียนเป็น 7 สาขา คือ ศาสตร์
ธรรมชาติและสาขาปรัชญา, สาขาจิตวิทยา, สาขาสังคมศาสตร์, สาขาภาษาศาสตร์, สาขา
ภาษาบาลีและสันสกฤต, สาขาวิชาโบราณคดี และสาขาวิชาการศึกษา การแยกเรียนเป็น
สาขาวิชาต่าง ๆ นี้ ก็เพื่อให้นักศึกษาได้เลือกเรียนตามความถนัดของตน สำหรับในปี
พ.ศ. 2507 นี้ ได้เพิ่มชั้นอนุบาล ก่อนที่จะสอบคัดเลือกเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในชั้นอนุบาล
นี้ใช้เวลาเรียน 3-5 เดือน และเมื่อสำเร็จการศึกษาครบ 7 ปีแล้ว จะต้องอบรมภาค
ปฏิบัติการอีก 1 ปี ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2507 จะมีแผนการศึกษาของสภาการศึกษามห
วิทยาลัยสาธิตในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แผนการศึกษาของสภาการศึกษามหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. 2507

วิชาที่เปิดสอนตามแผนการศึกษาข้างต้นนั้น มีดังนี้

ชั้นอบรม เปิดสอน 15 รายวิชา ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระไตรปิฎก, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา, ประวัติพระพุทธศาสนาโดยสังเขป, ภาษาบาลี, ภาษาสันสกฤต, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย, หน้าที่พลเมือง, ภูมิศาสตร์, ประวัติศาสตร์, วิทยาศาสตร์เบื้องต้น, เลขคณิต, เรขาคณิต, ประวัติมูลนิคมทามกฎราชวิทยาลัย และสหภาพการศึกษามทามกฎราชวิทยาลัย และวิชาการใช้ห้องสมุด

ชั้นบูรพาภิธาน เปิดสอน 13 รายวิชา ได้แก่ การศึกษาพระสูตร, ประวัติพระพุทธศาสนา, ศาสนาเบื้องต้น, ภาษาบาลี, ภาษาสันสกฤต, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย หน้าที่พลเมือง, ภูมิศาสตร์, ประวัติศาสตร์, วิทยาศาสตร์เบื้องต้น, เลข-พีชคณิต และเรขาคณิต

ชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 1-2 เปิดสอน 14 รายวิชา ได้แก่ การศึกษาพระสูตร, ประวัติพระพุทธศาสนา, ศาสนาต่าง ๆ, ภาษาบาลี, ภาษาสันสกฤต, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย, หน้าที่พลเมือง, ภูมิศาสตร์, ประวัติศาสตร์, วิทยาศาสตร์, พีชคณิต เรขาคณิตและตรีโกณมิติ

ชั้นปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตปีที่ 1-2 แบ่งเป็น 3 หมวดวิชาคือ หมวดวิชาศาสนา หมวดวิชาภาษา และหมวดวิชาประกอบ หมวดวิชาศาสนามี 3 รายวิชา ได้แก่ การศึกษาพระสูตร, การศึกษาพระอภิธรรมและศาสนาต่าง ๆ หมวดวิชาภาษามี 5 รายวิชา ได้แก่ ภาษาบาลี, ภาษาสันสกฤต, ภาษาอังกฤษ, ภาษาฝรั่งเศส และภาษาไทย หมวดวิชาประกอบ มี 7 รายวิชา ได้แก่ สังคมวิทยา, วิทยาศาสตร์, จิตวิทยา, วิชาการศึกษา, ปรัชญา, โบราณคดี และวิชาวาดศิลป์และกฎหมาย

ชั้นปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตปีที่ 3-4 แบ่งเป็นวิชาบังคับทั่วไป และวิชาเอก-โท ของแต่ละสาขา วิชาบังคับทั่วไป มี 7 รายวิชา ได้แก่ การศึกษาพระสูตร การศึกษาพระอภิธรรม, ศาสนาเปรียบเทียบ, ภาษาบาลี, ภาษาสันสกฤต, ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส

วิชาเอก-โทของแต่ละสาขา

สาขาปรัชญา มีวิชาปรัชญา เป็นวิชาเอก จิตวิทยาและตรรก-
วิทยา เป็นวิชาโท

สาขาจิตวิทยา มีวิชาจิตวิทยา เป็นวิชาเอก วิทยาศาสตร์ และ
ชีววิทยา เป็นวิชาโท

สาขาสังคมศาสตร์ มีวิชาสังคมศาสตร์ เป็นวิชาเอก จิตวิทยา
และประวัติศาสตร์ เป็นวิชาโท

สาขาภาษาศาสตร์ มีวิชาภาษาอังกฤษ เป็นวิชาเอก ภาษาฝรั่งเศส
และภาษาเยอรมัน เป็นวิชาโท

สาขาภาษาบาลีและสันสกฤต มีวิชาภาษาบาลีและสันสกฤต เป็นวิชา
เอก ภาษาไทยและโบราณคดี เป็นวิชาโท

สาขาโบราณคดี มีวิชาโบราณคดี เป็นวิชาเอก สังคมศาสตร์และ
ภาษาสันสกฤต เป็นวิชาโท

สาขาวิชาการศึกษามีวิชาการศึกษา เป็นวิชาเอก สังคมวิทยา
และจิตวิทยา เป็นวิชาโท

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาจบตามหลักสูตรภาควิชาการแล้ว ต้องอบรมภาค
ปฏิบัติการอีกประมาณ 1 ปี จึงมีสิทธิได้รับปริญญาศาสตราจารย์ (ศ.บ.)

ในปี พ.ศ. 2511 สภามการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เปิดหลักสูตร-
บาลีสามัญศึกษา มีความมุ่งหมาย (สภามการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย 2512: 87) ดังนี้

- (1) เพื่อส่งเสริมการเรียนภาษาบาลีและนักธรรม อันเป็นวิชาของ
พระพุทธศาสนา
- (2) เพื่อส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ในวิชาสามัญตามความ
เหมาะสมควรแก่เพศและกาลเทศะ
- (3) เพื่อดำเนินการตามแผน การศึกษาที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรม-
พระยาวชิรญาณวโรรส ทรงริเริ่มไว้

(4) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีพื้นฐานความรู้ที่เหมาะสมต่อการ เป็นนักศึกษา
ในชั้นเตรียมปริญญาของมหาวิทยาลัยต่อไป

(5) เพื่อความเจริญรุ่งเรือง และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

(6) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่
ประชาชนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ผู้สมัคร เป็นนักเรียนบาลีสามัญศึกษา ต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นพระภิกษุสามเณร
หรือ เป็นคฤหัสถ์แต่เตรียมที่จะบวช เป็นพระภิกษุสามเณร เมื่อ เข้าศึกษาได้ และมีคุณวุฒิจบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นอย่างต่ำ ส่วนคุณสมบัติอื่น ๆ นั้น เหมือนผู้สมัคร เข้า เป็นนักศึกษาสภ
การศึกษาศึกษาฯ ทุกประการ

การศึกษาในหลักสูตรบาลีสามัญศึกษาแบ่ง เป็น 6 ชั้น แต่ละชั้นใช้เวลาศึกษา

1 ปี

หลักสูตรบาลีสามัญศึกษา ปีที่ 1 - 2 - 3 ใช้สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 (ชั้นประถมศึกษาตอนต้น) มีเวลาศึกษาชั้นละหนึ่งปี ปีละ 42 สัปดาห์
สัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง มีหมวดวิชาที่เปิดสอน ดังนี้

หมวดวิชาภาษาบาลี-พระพุทธศาสนา ใช้เวลาศึกษา 15 ชั่วโมง

ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาภาษาไทย ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาภาษาอังกฤษ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาสังคมศึกษา ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาคณิตศาสตร์ ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาสุขศึกษา ใช้เวลา 1 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หลักสูตรบาลีสามัญศึกษาปีที่ 4 - 5 - 6 ใช้สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 7 (ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย) มีเวลาศึกษาชั้นละหนึ่งปี ปีละ 42 สัปดาห์
สัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง มีหมวดวิชาที่เปิดสอน ดังนี้

หมวดวิชาภาษาบาลี-พระพุทธศาสนา-สันสกฤต ใช้เวลาศึกษา 15

ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาภาษาไทย ใช้เวลาศึกษา 2 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาภาษาอังกฤษ ใช้เวลาศึกษา 4 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาสังคมวิทยา ใช้เวลาศึกษา 3 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ ใช้เวลาศึกษา 3 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

หมวดวิชาคณิตศาสตร์ ใช้เวลาศึกษา 3 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์

ถ้าพิจารณาตามหลักสูตรบาลีสันสกฤตจะต้องใช้เวลาศึกษาถึง 6 ปี เฉพาะผู้มี
 ฝนความรู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และจะต้องใช้เวลาศึกษา 3 ปี เฉพาะผู้มี
 ฝนความรู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 เมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่า วิชาที่เปิด
 สอน แยก เป็นหลักใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่
 นิกกรรม ภาษาบาลี และพระพุทธศาสนา ประการที่สองเป็นวิชาสามัญศึกษา ตามหลักสูตร
 ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 1-3) ของกระทรวงศึกษา-
 จิกร พุทธศักราช 2503 ซึ่งพระภิกษุสามเณรสามารถศึกษาได้ แต่มีวิชาสามัญศึกษาบาง
 วิชา เช่น วิชาพลานามัย เป็นต้น พระภิกษุสามเณรไม่สามารถศึกษาได้ ไม่เหมาะที่จะ
 ภาวะเพศบรรพชิต มีความจำเป็นต้องงดไม่ศึกษา จึงศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาและภาษา
 บาลีแทน

พระภิกษุสามเณรที่ศึกษาตามหลักสูตรบาลีสันสกฤตศึกษา ของสภาการศึกษามห
 มกุฏราชวิทยาลัยนี้ ย่อมมีสิทธิเข้าศึกษาในชั้นเตรียมอุดมศึกษาไม่ต้องผ่านการอบรมพิเศษ
 และชั้นนุรพศึกษา แต่พระภิกษุสามเณรรูปใดมิได้ศึกษาตามหลักสูตรบาลีสันสกฤต และมี
 คุณวุฒิได้ประโยชน์เปรียญธรรม 4 (ป.ธ.4) กับนักเรียนชั้นเอก เมื่อจะเข้าศึกษาชั้นเตรียม
 อุดมศึกษาต้องผ่านการอบรมพิเศษ และชั้นนุรพศึกษามาก่อน เหตุที่มีข้อกำหนดไว้เช่นนี้เพราะ
 พระภิกษุสามเณรที่มีคุณวุฒิเพียงประโยชน์เปรียญธรรม 4 (ป.ธ.4) และนักเรียนชั้นเอก ทาง
 ด้านพระปริยัติธรรมอาจเคี่ยว ไม่มีคุณวุฒิวิชาสามัญศึกษาแล้ว มีอุปสรรคและเป็นปัญหา
 มากในเวลาศึกษาชั้นสูง ๆ ขึ้นไปยากที่จะประสบผลสำเร็จในการศึกษาได้ จึงมีความจำเป็นต้อง
 ผ่านการอบรมพิเศษและชั้นนุรพศึกษาก่อน (พระโสภณคณาภรณ์, สัมภาษณ์)

ครั้นถึงปี พ.ศ. 2511 สภามการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ปรับปรุง
โครงสร้างของหลักสูตร ระดับปริญญา ศาสตราจารย์บัณฑิต 4 ปี เป็นระบบหน่วยกิต รวม
240 หน่วยกิต แบ่งได้ดังนี้

หมวดวิทยาศาสตร์	40	หน่วยกิต
หมวดวิชาภาษา	108	หน่วยกิต
หมวดวิชาประกอบระดับปริญญาตรีปีที่ 1-2	44	หน่วยกิต
หมวดวิชาประกอบแต่ละคณะระดับปริญญาตรีปีที่ 3-4	48	หน่วยกิต
รวม	240	หน่วยกิต

หลักสูตรปริญญา ศาสตราจารย์บัณฑิต พ.ศ. 2511 นี้ ได้วางโครงการไว้
แบ่งออกเป็น 7 คณะ คือ ศาสตราจารย์บัณฑิต คณะปรัชญา, คณะจิตวิทยา, คณะสังคม-
ศาสตร์, คณะภาษาศาสตร์, คณะวิชาภาษาบาลีสันสกฤต, คณะวิชาประวัติศาสตร์ และ
โบราณคดี และคณะวิชาการศึกษา แต่สามารถดำเนินการเปิดสอนได้เพียง 3 คณะ คือ
ศาสตราจารย์บัณฑิตคณะปรัชญา, คณะจิตวิทยา และคณะสังคมศาสตร์ ตามหลักสูตรปริญญา
ศาสตราจารย์บัณฑิต พ.ศ. 2511 นี้ ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรแล้ว จะมีสิทธิรับ
ปริญญาตรี อนุปริญญา หรือประกาศนียบัตร ต้องมีคุณสมบัติ ประกอบ(สภามการศึกษามหามกุฏ
ราชวิทยาลัย 2512: 17-19) ดังนี้

ก. ปริญญาตรี

1. ผู้สำเร็จการศึกษาต้องได้ ป.ศ. 5 น.ศ. เอก เป็นอย่างต่ำ
หรือเทียบเท่าและอยู่ในสมณเพศหนึ่งปี หรือนานการอบรม
แล้ว ในระหว่างอยู่ในสมณเพศ ย่อมมีสิทธิรับปริญญา
2. ผู้มีคุณสมบัติดังข้อ 1 เว้นแต่ได้ ป.ศ. 4 น.ศ. เอก ต่อมา
สอบได้ ป.ศ. 5 ย่อมมีสิทธิรับปริญญา
3. ผู้ได้ ป.ศ. 5 น.ศ. เอก อยู่ในสมณเพศติดต่อกัน 3 ปี ใน
ระหว่าง 3 ปีนี้ ได้เป็นคณาจารย์โทกิต ได้ปฏิบัติศาสนกิจ
ประจำในต่างจังหวัดเป็นเวลา 2 ปี เป็นอย่างน้อย ตามที่
สภามการศึกษฯ ส่งไปกิต ได้ปฏิบัติศาสนกิจประจำที่สภา-

การศึกษา เป็นเวลา 3 ปี ตามที่สภาการศึกษา สังกัด
ปฏิบัติศาสนิกกิจอย่างเป็นหลักฐานในวัดที่ตนอยู่เป็นเวลา 3 ปี
โดยมีหนังสือของเจ้าอาวาสที่ตนอยู่แจ้งต่อสภาการศึกษา เพื่อ
ขอภิกษุผู้นั้นให้อยู่ปฏิบัติศาสนิกกิจในวัดของตนก็ได้ ย่อมมีสิทธิรับปริญญา

4. ผู้ใด ป.ศ. 4 น.ศ.เอก แม้สำเร็จการศึกษาแล้ว แต่ไม่มี
คุณสมบัติดังในข้อ 2-3 อยู่ในสมณเพศ โดยปฏิบัติศาสนิกจติกตอ
กัน 5 ปี ย่อมมีสิทธิรับปริญญา

ข. อนุปริญญา

1. ผู้สำเร็จการศึกษา แต่ได้ ป.ศ.4 น.ศ.เอก หรือได้ ป.ศ.5
น.ศ.โท อยู่ในสมณเพศ 1 ปี หรือผ่านการอบรมในระหว่าง
อยู่ในสมณเพศแล้ว ย่อมมีสิทธิรับอนุปริญญา
2. ทอมา ผู้นั้นสอบได้ ป.ศ.5 น.ศ.เอก หรือได้ ป.ศ.4
น.ศ.เอก และปฏิบัติตามข้อ ก.3-4 แล้วย่อมมีสิทธิรับปริญญาตรี

ค. ประกาศนียบัตร

1. ผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว แต่ได้ ป.ศ.4 น.ศ.โท หรือ ป.ศ.3
น.ศ.เอก และอยู่ในสมณเพศ 1 ปี หรือผ่านการอบรมในระหว่าง
อยู่ในสมณเพศ ย่อมมีสิทธิรับประกาศนียบัตร
2. ผู้สำเร็จการศึกษา แต่มีคุณสมบัติดังในข้อ 1 ทอมา สอบได้
น.ศ.เอก หรือ ป.ศ.4 ย่อมมีสิทธิรับอนุปริญญา
3. ผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว และมีคุณสมบัติดังในข้อ 2 ทอมาสอบได้
ป.ศ.5 น.ศ.เอก หรือปฏิบัติตามข้อ ก.3-4 ย่อมมีสิทธิรับปริญญาตรี

ในปี พ.ศ. 2517 สภาการศึกษา ได้ปรับปรุงหลักสูตรปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิตใหม่
เพียง จำนวน 200 หน่วยกิต เป็นวิชาศาสนา 40 หน่วยกิต และวิชาสามัญพื้นฐานทั่วไป 160
หน่วยกิต ในปี พ.ศ. 2517 นี้ ชั้นเตรียมอุดมศึกษาเปลี่ยนชื่อเป็นชั้นเตรียมศาสนศาสตร์ ส่วน
ชั้นปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต เรียกชื่อใหม่ว่า ชั้นศาสนศาสตร์ปีที่ 1-4

ในต้นปี พ.ศ. 2518 สภาการศึกษา ได้ใช้หลักสูตรปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต
พุทธศักราช 2518 มีระยะเวลาการศึกษาระดับปริญญาตรี 4 ปี และภาคปฏิบัติการ 1 ปี ในภาค
วิชาการต้องศึกษาให้ไ้จำนวนหน่วยกิต รวมทั้งสิ้นอย่างน้อย 144 หน่วยกิต และไม่เกิน

150 หน่วยกิต เป็นวิชาศาสนาบังคับ 50 หน่วยกิต วิชาพื้นฐานทั่วไป 34 หน่วยกิต วิชาเอก 52 หรือ 48 หน่วยกิต (วิชาเอก 52 หน่วยกิต หมายถึง จำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกทั่วไป ส่วนวิชาเอก 48 หน่วยกิต หมายถึง จำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกการศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์) และวิชาเลือกหรือวิชาโท 8 หรือ 16 หน่วยกิต (วิชาเลือก 8 หน่วยกิต หมายถึง จำนวนหน่วยกิตของวิชาเลือกสำหรับผู้เรียน วิชาเอก 52 หน่วยกิต)

หลักสูตรปริญญา ศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2518 ใ้แบ่งออกเป็น 4 คณะ ได้แก่ คณะศาสนาและปรัชญา, คณะศิลปศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ ส่วนการเรียนระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ได้แก่ ชั้นนุปริญญาและเตรียมศาสตรบัณฑิต 1-2 ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก แต่เพิ่มวิชาพิเศษที่สภาการศึกษา บังคับให้ พระภิกษุสามเณรนักศึกษาทุกรูปต้อง เรียน คือ วิชาพระพุทธศาสนา

หลักสูตรชั้นนุปริญญา (เทียบเท่า ม.ศ.ต้น) เปลี่ยนมาใช้ระบบหน่วยกิตในปี พ.ศ. 2521 ชั้นเตรียมศาสตรบัณฑิตใช้ระบบหน่วยกิต ในปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา หลักสูตรปริญญา ศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2518 จะต้องใช้ไปถึงปีการศึกษา 2528 เป็นปีสุดท้าย เนื่องจากเริ่มใช้หลักสูตรปริญญา ศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2526 เป็นปีแรกในปี พ.ศ. 2526 ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 5

2. การรับสมัครและการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา ในปี พ.ศ. 2505 และพ.ศ. 2506 การรับสมัครและการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา เหมือนกับยุคเริ่มดำเนินการในรูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 รับสมัครพระภิกษุสามเณร ผู้มีความรู้ไม่ต่ำกว่า ประโยคเปรียญธรรม 4 (ป.ธ.4) และนักธรรมชั้นเอก (น.ธ.เอก) เข้ามอบกรมประมาณ 3-5 เดือน แล้วจึงสอบคัดเลือกเข้าศึกษา วิชาที่สอบคัดเลือก มี 15 รายวิชา ดังกล่าวไว้ใน ข้อ 1 วิชาที่เปิดสอนชั้นนอบรม เมื่อสอบคัดเลือกได้จึงมีสิทธิเข้าศึกษาในชั้นนุปริญญา ครั้นถึง ปี พ.ศ. 2511 สภาการศึกษา ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ ได้กำหนดผู้มีสิทธิเข้าศึกษาใน สภาการศึกษา ต้องมีคุณสมบัติ (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย 2512: 3-4) ดังนี้

ก. เป็นพระภิกษุสามเณร และก่อนเข้าศึกษาในสถานศึกษาแห่งนี้ต้องมี วิทยฐานะทางพระปริยัติธรรมได้ ป.ธ.4 น.ธ.เอก เป็นอย่างต่ำ

- ข. ต้องสอบคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาได้
 ค. มีสุขภาพดี
 ง. มีผู้รับรอง
 จ. ไม่มีโรคติดต่อ

วิชาที่สอบคัดเลือกเป็นวิชาข้อเขียนและการสัมภาษณ์ วิชาข้อเขียน ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤตและภาษาไทย ส่วนการสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ด้วยภาษาไทยและภาษาบาลี เกี่ยวกับเรื่องพระพุทธรักษา เป็นต้น ครั้นถึงปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา พระภิกษุสามเณรที่ประสงค์จะเข้าศึกษาในสมถการศึกษาศา จะต้องสอบได้ประโยคเปรียญธรรม 3 (ป.ธ.3) และนักธรรมชั้นเอกเป็นอย่างต่ำหรือเทียบเท่า และจะต้องสอบคัดเลือกได้เพื่อเข้าศึกษาชั้นบูรพาภิธาน วิชาที่สอบคัดเลือกเหมือนหลักสูตรปี พ.ศ. 2511 ที่กล่าวมาแล้ว คือ เป็นวิชาข้อเขียนและการสัมภาษณ์ สถิติผู้สอบคัดเลือกเข้าศึกษาได้ มีดังนี้

รุ่นที่ 17	(พ.ศ.2505)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 89 รูป
รุ่นที่ 18	(พ.ศ.2506-2507)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 73 รูป
รุ่นที่ 19	(พ.ศ.2508)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 52 รูป
รุ่นที่ 20	(พ.ศ.2509)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 57 รูป
รุ่นที่ 21	(พ.ศ.2510)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 63 รูป
รุ่นที่ 22	(พ.ศ.2511)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 60 รูป
รุ่นที่ 23	(พ.ศ.2512)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 76 รูป
รุ่นที่ 24	(พ.ศ.2513)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 62 รูป
รุ่นที่ 25	(พ.ศ.2514)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 53 รูป
รุ่นที่ 26	(พ.ศ.2515)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 56 รูป
รุ่นที่ 27	(พ.ศ.2516)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 54 รูป
รุ่นที่ 28	(พ.ศ.2517)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 78 รูป
รุ่นที่ 29	(พ.ศ.2518)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 69 รูป
รุ่นที่ 30	(พ.ศ.2519)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 85 รูป

รุ่นที่ 31	(พ.ศ.2520)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 45 รูป
รุ่นที่ 32	(พ.ศ.2521)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 69 รูป
รุ่นที่ 33	(พ.ศ.2522)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 62 รูป
รุ่นที่ 34	(พ.ศ.2523)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 91 รูป
รุ่นที่ 35	(พ.ศ.2524)	มีผู้สอบคัดเลือกได้ 79 รูป

จากสถิติ รุ่นที่ 17 ถึง รุ่นที่ 35 นักศึกษาที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษาได้มากที่สุด คือ รุ่นที่ 34 (พ.ศ.2523) สอบคัดเลือกเข้าศึกษาได้ 91 รูป และนักศึกษาที่สอบคัดเลือกได้น้อยที่สุดคือ รุ่นที่ 25 (พ.ศ.2514) สอบคัดเลือกเข้าศึกษาได้ 53 รูป นักศึกษาส่วนใหญ่ที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษาได้มีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนักศึกษาส่วนน้อยที่สุดสอบคัดเลือกเข้าศึกษาได้มีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคเหนือ (พระศรีวิสุทธิภิกขุ, สัมภาษณ์)

3. วิธีการเรียนการสอน ปีการศึกษาแต่ละปีในยุคนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมีนาคม แบ่งเป็น 2 ภาค (ทวิภาค) คือ ภาคแรก ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน รวมประมาณ 100 วัน ภาคหลัง ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม รวมประมาณ 100 วัน จำนวนวันที่ใช้เรียนในหนึ่งสัปดาห์มี 5 วัน หยุดวันพระและวันอาทิตย์หรือวันหยุดเรียนพิเศษ เรียนวันละ 6 ชั่วโมง เริ่มตั้งแต่เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

วิธีการสอน ส่วนใหญ่ใช้แบบบรรยาย บางวิชาใช้วิธีหาความรู้จากการค้นคว้า แล้วเขียนรายงานส่งอาจารย์สอน บางวิชาใช้แบบอภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งผลการศึกษาสัมภาษณ์เป็นอย่างดี เพราะเป็นการฝึกให้นักศึกษาพูดอย่างมีเหตุผล

4. การประเมินผล ในปี พ.ศ. 2505-2510 ยังใช้การประเมินผลตามระบบคะแนนคิดเป็นร้อยละ แบบมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต้องสอบได้เป็นรายวิชา ไม่คิดคะแนนรวมทุกวิชาเหมือนเดาก่อน สำหรับในชั้นปีที่ 7 หรือชั้นศาสนศาสตร์บัณฑิตปีที่ 4 เกือบทุกวิชาสอบเป็นภาษาอังกฤษ เว้นแต่วิชาที่ต้องใช้ภาษาไทยโดยเฉพาะ เช่น สอบวิชาแปลอังกฤษเป็นไทย ถ้าผู้ใดสอบตกเกิน 4 ใน 6 ของวิชาทั้งหมดที่มีการสอบในชั้นปีที่ 7 (ชั้นศาสนศาสตร์บัณฑิตปีที่ 4) ผู้นั้นย่อมหมดสิทธิในการสอบแก้ตัว (สภาการศึกษามหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย 2514: 321)

ในปี พ.ศ. 2511 สภาการศึกษา ได้กำหนดการสอบได้ ไว้ว่า การสอบ
 ต้องได้เป็นรายหมวดวิชา เฉพาะชั้นศาสนศาสตร์บัณฑิตปีที่ 4 เกือบทุกวิชาต้องสอบ เป็นภาษาอังกฤษ เว้นแต่วิชาที่ต้องใช้ภาษาไทย เช่นวิชาแปลอังกฤษ เป็นไทยในชั้นศาสนศาสตร์บัณฑิต
 ปีที่ 4 นี้ ถ้านักศึกษาสอบตก 2 ใน 3 ของหมวดวิชาทั้งหมดในการ สอบครั้งแรก ผู้นั้นยอม
 หมกสิทธิ์ในการ สอบแก้ตัว หากนักศึกษาในทุก ๆ ชั้นสอบตกหมวดวิชาศาสนา ย่อมหมกสิทธิ์
 เป็นนักศึกษาระบบระดับคะแนน ได้ 60%ของแต่ละรายหมวดวิชาถือว่า สอบได้, ได้ 80-
 89% ถือว่า สอบได้เกียรติคุณอันดับโท ได้ 90-100% ถือว่าสอบได้เกียรติคุณอันดับเอก
 โดยที่คะแนนรวมแต่ละชั้นในระดับศาสนศาสตร์บัณฑิตตลอดทั้ง 4 ปี นอกจากนี้บางวิชาไม่มี
 การ เรียนให้ไปศึกษาด้วยตนเอง ได้แก่ วิชาความรู้รอบตัว และ เรียงความภาษาไทย

เกณฑ์การตัดสินในการประเมินผลแต่ละวิชา ระดับปริญญาศาสนศาสตร์บัณฑิต
 ปีที่ 1-4 ได้กำหนดไว้ดังนี้

ระดับคะแนน A	ดีเลิศ	90-100%	ได้รับคะแนนคุณภาพ	4
ระดับคะแนน B	ดี	80-89%	ได้รับคะแนนคุณภาพ	3
ระดับคะแนน C	พอใช้	70-79%	ได้รับคะแนนคุณภาพ	2
ระดับคะแนน D	อ่อน	60-69%	ได้รับคะแนนคุณภาพ	1
ระดับคะแนน E	ตก	ต่ำกว่า 60%	ได้รับคะแนนคุณภาพ	0

นักศึกษาในชั้นปริญญาตรีทุกคณะวิชาจะต้องศึกษาและสอบวิชาต่าง ๆ ตาม
 หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ให้ได้จำนวน 240 หน่วยกิต และต้องเข้าปฏิบัติกัมมัฏฐานกับปฏิบัติ
 ศาสนกิจภาคปฏิบัติตามที่สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย กำหนดให้อีก รวมเวลาไม่ตำ
 กว่าหนึ่งปี จึงจะสำเร็จการศึกษาบริบูรณ์ การปฏิบัติกัมมัฏฐานและการปฏิบัติศาสนกิจภาค
 ปฏิบัติการนี้ ไม่มีกำหนดเป็นหน่วยกิตแต่คำนึงถึงความสมบูรณ์ทั้ง 3 ชั้นของการศึกษาในทาง
 พระพุทธศาสนา คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ กับเพื่อให้นักศึกษาได้ตอบแทนคุณพระศาสนา
 และได้มีประสบการณ์ในภาคปฏิบัตินั้น ๆ (สภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย 2512: 17)

ส่วนเกณฑ์การตัดสินในการประเมินผลแต่ละวิชา ตั้งแต่ระดับเตรียมอุดมศึกษา
 ลงมายังคงใช้ระบบคะแนนคิดเป็นร้อยละตามเดิมไม่เปลี่ยนแปลงจนถึงปี พ.ศ. 2520 การ

ประเมินผลแต่ละวิชาในชั้นเตรียมศาสตร (เตรียมอุดมศึกษา เดิม) จึงใช้ระบบหน่วยกิต เป็นระดับคะแนน ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 การประเมินผลแต่ละวิชาในชั้นบูรพศึกษา ได้ใช้ระบบหน่วยกิต เป็นระดับคะแนน เช่นเดียวกับชั้นเตรียมศาสตร เป็นต้นไป

โดยเฉพาะการพิจารณาอนุมัติปริญญาตามหลักสูตรปริญญาศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2518 นั้น จะต้องมีผลการศึกษทั้งภาควิชาการ และภาคปฏิบัติการ มีกฎเกณฑ์ ดังนี้

- (1) ได้ครบจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนของแต่ละคณะ
- (2) ได้แต้มเฉลี่ยของหน่วยกิตไม่ต่ำกว่า 2.00
- (3) ไม่ปรากฏผลการศึกษาของรายวิชาใดอยู่ในระดับ E
- (4) ผลการศึกษาของวิชาเอก และวิชาโทสาขาบังคับ แต่ละรายวิชาต้องไม่ต่ำกว่าระดับ C
- (5) ได้ประโยชน์ปริญญาธรรม 5 (ป.ธ.5) นักธรรมชั้นเอกหรือเทียบเท่า และผ่านการศึกษภาคปฏิบัติกรรมาแล้ว 1 ปี

กฎเกณฑ์ 5 ข้อนี้ จะขาดข้อใดข้อหนึ่งมิได้ ต้องมีครบทั้ง 5 ข้อ จึงจะได้รับการพิจารณาอนุมัติปริญญาศาสตรบัณฑิต (ศ.บ.)

การบริหารงาน ในยุคปรับสถานภาพให้เข้ามาตราฐานมหาวิทยาลัยของสภา การศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ระหว่าง พ.ศ. 2505-2524 มีพัฒนาการ ดังนี้

1. การบริหารงานของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 ถึง วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานเอกเทศอิสระตามเดิม มีความสัมพันธ์กับกรมการศึกษาระหว่างศึกษาธิการบ้าง ในกรณีที่ให้เงินอุดหนุน แต่ไม่ใช่ความสัมพันธ์ในด้านการขึ้นสังกัดอย่างเป็นทางการ ครั้นถึงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 ได้มีคำสั่งมหาดไทย เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512 แสดงการบริหารงานของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกเด่นชัดขึ้น ดังปรากฏในคำสั่งมหาดไทย เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (2512: 351, 356) ท... ข้อ 3 นั้นแต่

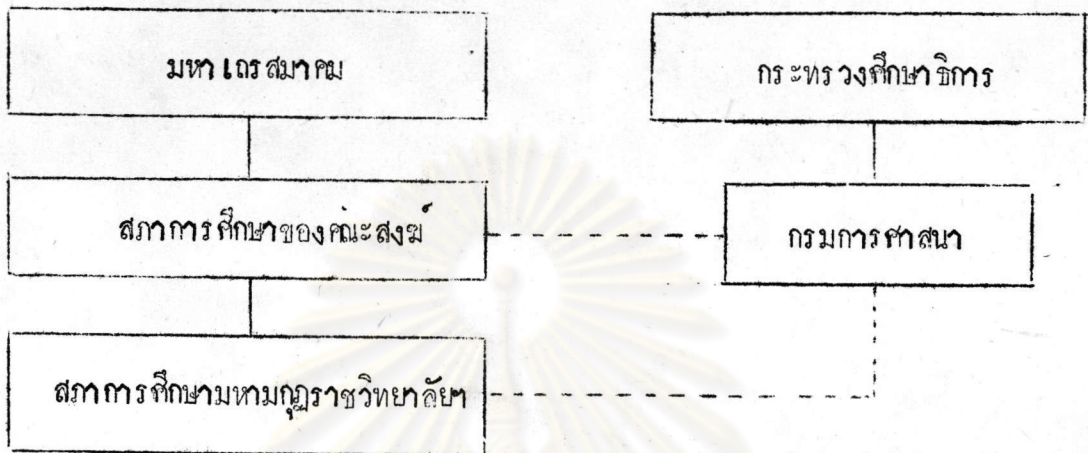
วันประกาศใช้คำสั่งนี้ ให้การศึกษาของสภาการศึกษา มทมกฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ วัคฆวรรณีเวทวิหาร... ซึ่งดำเนินการอยู่แล้วเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ ... ข้อ 11 ในระหว่างที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ อำนาจหน้าที่ใดตามคำสั่งนี้ ทากระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ...

จากข้อความในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ จะพบว่า สภาการศึกษา มทมกฎราชวิทยาลัย จะต้องขึ้นอยู่กับสังกัดของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรบริหารสูงสุดของคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

นับตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2512 เป็นต้นไป สภาการศึกษา มทมกฎราชวิทยาลัย ต้องมีความสัมพันธ์กับสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ และกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในด้านการบริหารงาน แต่มิใช่ขึ้นอยู่กับสังกัด เพราะขึ้นสังกัดอยู่กับมหาเถรสมาคมแล้ว ดังปรากฏในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ พ.ศ. 2512 (2513: 50-51) ท... ข้อ 5 ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคม เป็นเลขาธิการสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ และให้กรมการศาสนา เป็นที่ตั้งสำนักงานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์... ข้อ 7 สภาการศึกษาของคณะสงฆ์มีหน้าที่ควบคุมการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ส่งเสริมควบคุมนโยบายการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร และที่พระภิกษุสามเณรจัดขึ้นสำหรับคฤหัสถ์...

จากข้อความในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องสภาการศึกษาของคณะสงฆ์นี้จะพบว่า สภาการศึกษา มทมกฎราชวิทยาลัย ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ สภาการศึกษาของคณะสงฆ์ในด้านนโยบายขั้นสูง และต้องเกี่ยวข้องกับการกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการในคนเป็นสำนักงานของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ และเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่าง สภาการศึกษา มทมกฎราชวิทยาลัย กับรัฐบาลไทยในกรณีที่เกี่ยวกับงบประมาณ งบประมาณบริหารงาน หน้าที่ต่อไป

แผนภูมิที่ 5 การบริหารงานของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก

2. การบริหารงานภายในของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย การจัด
 ระบบบริหารงานภายในของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 ถึง
 วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 3 ครั้นถึงวันที่
 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ได้ออกคำสั่ง เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัย
 สงฆ์ (2512: 351-356) เกี่ยวกับการบริหารงานภายในของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏวชิรเวศน์ ว่า ... ข้อ 4 ในการบริหาร การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ตาม
 คำสั่งนี้ ให้มีสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์หนึ่ง ทำหน้าที่บริหาร
 การศึกษาของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์... สภามหาวิทยาลัย
 ของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย นายกสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย
 เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย ประธานกรรมการ สภาการศึกษา มหาวิทยาลัย เป็นรอง
 นายกสภามหาวิทยาลัย รองประธานกรรมการ สภาการศึกษา มหาวิทยาลัย เลขานุการ
 รอง เลขานุการ และคณะ เป็นกรรมการ สภามหาวิทยาลัย โดยตำแหน่ง และกรรมการสภา
 มหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 ท่าน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตามคำกราบทูล
 ของนายกสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย ให้เลขานุการ สภาการศึกษา มหาวิทยาลัย
 เป็นเลขานุการ สภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย ... กรรมการผู้ทรง
 คุณวุฒิของสภามหาวิทยาลัยทั้งสองดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นตำแหน่ง

ตามวาระอาจจะได้รับการแต่งตั้งอีกก็ได้ นอกจากพ้นตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

1. ถึงมรณภาพหรือตาย
2. พ้นจากความเป็นภิกษุ
3. ลาออก
4. มีพระบัญชาให้ออก

เมื่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภามหาวิทยาลัยทั้งสองพ้นตำแหน่งก่อนวาระ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนตามคำกราบทูลของนายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ... กรรมการผู้ได้รับแต่งตั้งตามวรรคก่อน อยู่ในตำแหน่งตามวาระของกรรมการซึ่งตนแทน ... ข้อ 5 ให้สภามหาวิทยาลัยทั้งสองดังกล่าวในข้อ 4 มีอำนาจและหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัยของตน ดังนี้

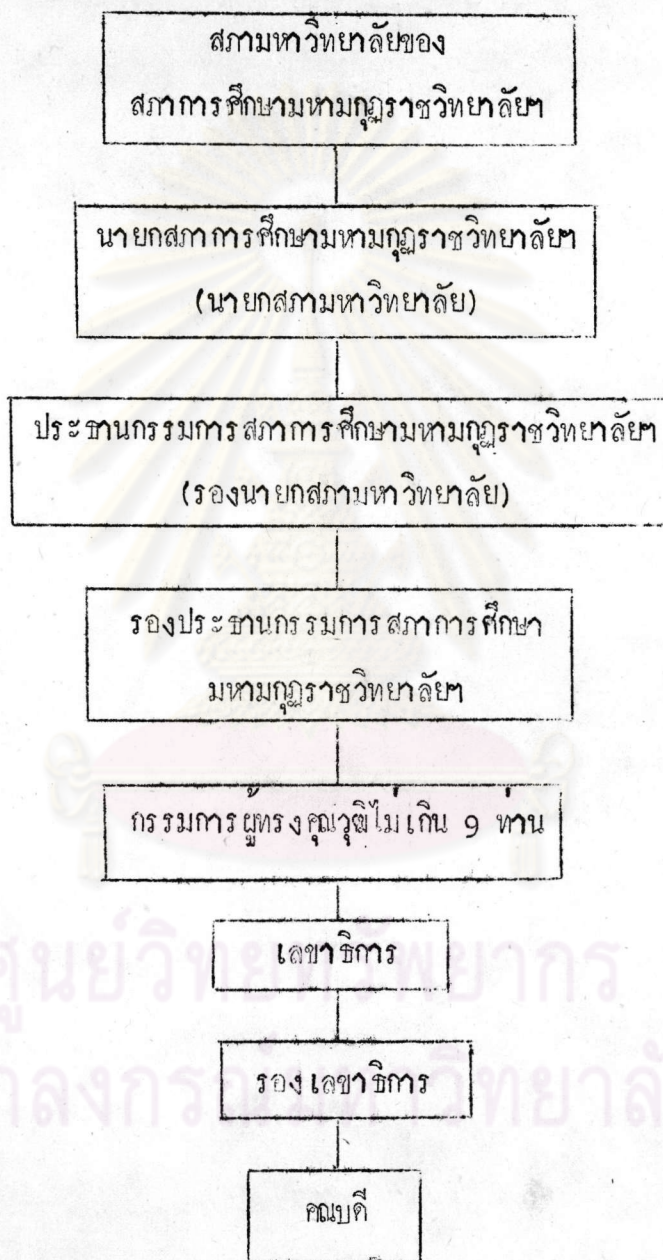
- (1) กำหนดหลักสูตร การศึกษาในมหาวิทยาลัย
- (2) พิจารณาการจัดตั้ง ยุบรวม และเลิกสม คณะ วิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชา และหรือส่วนงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในมหาวิทยาลัย
- (3) พิจารณาการแต่งตั้งและถอดถอนอธิการบดี รองอธิการบดี เลขาธิการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งเทียบเท่าตำแหน่งดังกล่าวในมหาวิทยาลัย
- (4) พิจารณากำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำปีของมหาวิทยาลัย
- (5) จัดวางระเบียบเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย
- (6) วางระเบียบและข้อบังคับอื่น ๆ ตลอดจนระเบียบการวัดผลและดำเนินการวัดผลทุกอย่าง เพื่อให้สมแก่ศักดิ์และสิทธิ์แห่งปริญญาทุกประการ
- (7) อนุมัติให้ปริญญา ประกาศนียบัตรชั้นสูง อนุปริญญา และประกาศนียบัตร
- (8) ดำเนินการประกาศนียบัตร และหรือมอบประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จหลักสูตร การศึกษาแขนงต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย
- (9) ปฏิบัติการอื่น ๆ ภายในขอบเขตของมหาวิทยาลัย ในเมื่อไม่ขัดต่อนโยบายของคณะสงฆ์

(10) ส่งเสริมการศึกษาและการค้นคว้าวิจัยในมหาวิทยาลัยให้เจริญยิ่งขึ้น..

ข้อ 6 นายกษัตริย์ศึกษาและกรมการศึกษามหาวิทยาลัย ... สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง โดยคำกราบทูลของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์... ข้อ 8 ระเบียบการประชุมสภามหาวิทยาลัยทั้งสอง ให้เข้ากฎหมายตราสามฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2506) ว่าด้วยระเบียบการประชุมสภาสมาคมมาใช้โดยอนุโลม ... ข้อ 9 ในแต่ละมหาวิทยาลัย ให้มีอธิการบดี หรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่อย่ออื่นตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดรูปหนึ่ง เป็นผู้อำนวยการรับผิดชอบในงานของมหาวิทยาลัย และให้มีเลขาธิการรูปหนึ่ง ทำหน้าที่และรับผิดชอบงานทางด้านการบริหารหรือตามเพื่ออธิการบดีจะมอบหมาย ถ้าจำเป็นจะให้รองอธิการบดีหรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่อย่ออื่น ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และหรือรองเลขาธิการอีกรูปหนึ่ง หรือหลายรูป โดยอนุมัติของสภามหาวิทยาลัยก็ได้ อธิการบดี รองอธิการบดี เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่อย่ออื่น ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดนั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยคำกราบทูลของสภามหาวิทยาลัย .. ข้อ 11. ในระหว่างที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ อำนาจหน้าที่ใดก็ตามคำสั่งนี้ทบทวนให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ...

จากข้อความในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512 นั้น การบริหารงานภายในของสภาการศึกษาและกรมการศึกษามหาวิทยาลัย มีสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษาและกรมการศึกษามหาวิทยาลัย ทำหน้าที่บริหารงานภายในทั้งแผนกบริหารงานสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษาและกรมการศึกษามหาวิทยาลัย ต่อไปนี้

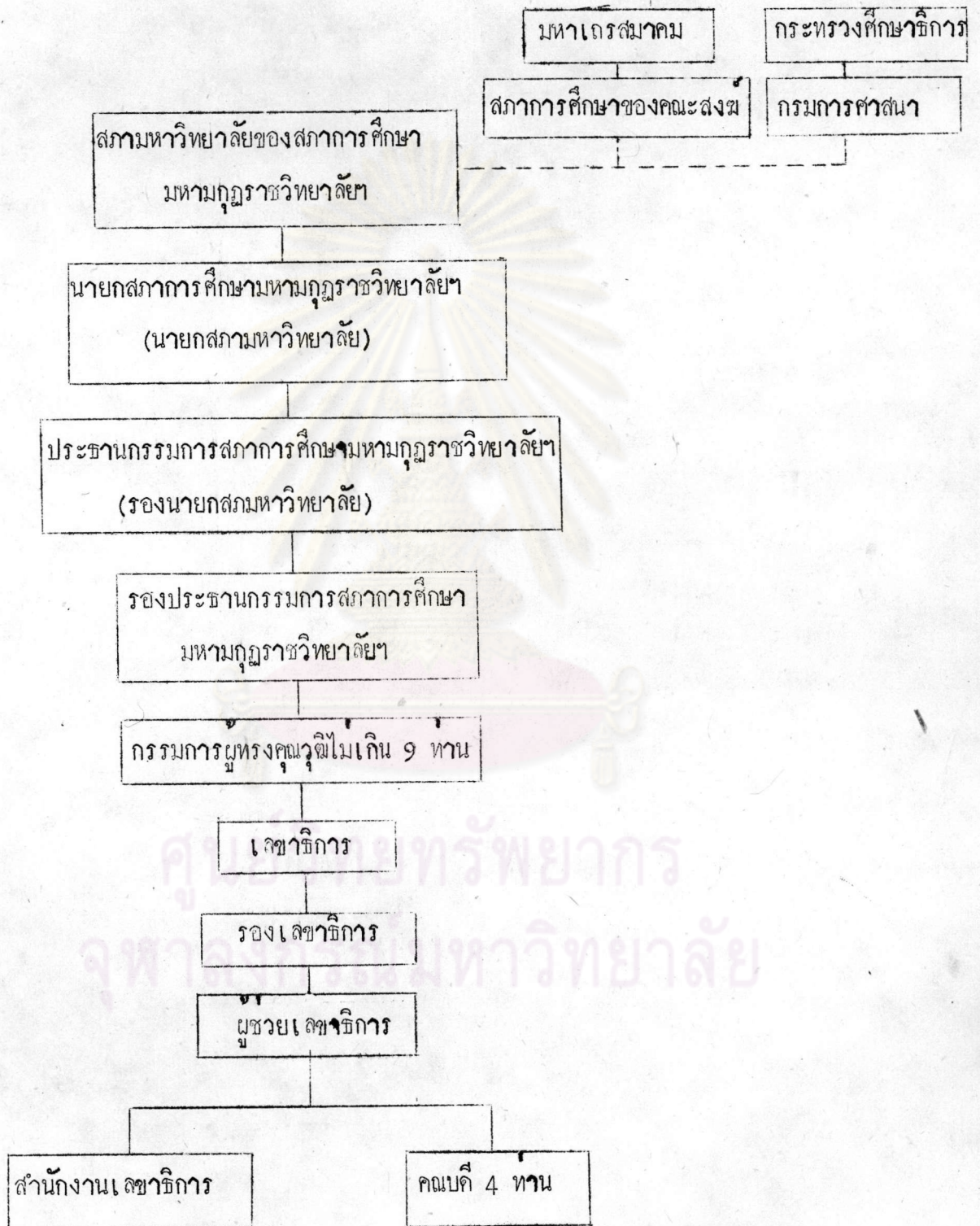
แผนภูมิที่ 6 การบริหารงานสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษาามทมนุราชวิทยาลัย

ต่อมาภายหลังสภาการศึกษาามทมนุราชวิทยาลัย ได้จัดระบบการบริหารงานภายใน เพื่อกำเนินงานให้เป็นที่เรียบร้อยและรวดเร็ว สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน ดังแผนการบริ ราชการของสภาการศึกษาามทมนุราชวิทยาลัย ๓ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7

การบริหารงานของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์

ที่มา

มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ 2521: 241-251.

3. การบริหารงานคณบดี บุคลากรที่จะกล่าวถึงนี้ คือ บุคลากรฝ่ายบริหารงานและบุคลากรฝ่ายอาจารย์ ยุตสอน บุคลากรฝ่ายบริหารงานของสภามหาวิทยาลัยไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมาก จะขอนำรายพระนามและรายนามบุคลากรฝ่ายบริหารงานมากล่าวเพียงบางปีที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2505-2506 บุคลากรฝ่ายบริหารงานมีรายพระนามและนาม (สภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2514: 316-318) คือ

กรรมการฝ่ายบรรพทิศ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฺฐายี) นายกสภามหาวิทยาลัย	
พระสาสนโสภณ	ประธานกรรมการสภามหาวิทยาลัย
สมเด็จพระพุฒาจารย์	กรรมการ
พระธรรมดิลก	กรรมการ
พระธรรมวิมล	กรรมการ
พระธรรมวราลังการ	กรรมการ
พระธรรมปาโมกข์	กรรมการ
พระธรรมจันทกถกร	กรรมการ
พระธรรมไตรโลกาจารย์	กรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระเทพญาณกวี	กรรมการ
พระราชาภิ	กรรมการ
พระกิตติวิมล เมธี	กรรมการ
พระอรียเมธี	กรรมการ
พระศรีวิสุทธิญาณ	กรรมการ (มิถุนายน พ.ศ. 2506 ลาศึกษา)
พระเทพกวี	กรรมการและเลขาธิการ

กรรมการฝ่ายคดีสด

ม.จ. ชัชวาลิต เกษมสันต์	กรรมการผู้จัดการ
พล.อ.ท. พระเวชยันตรังสฤษดิ์	กรรมการ
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	กรรมการและที่ปรึกษา
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
นายสุชีพ ปุณฺณกานุกา	กรรมการและที่ปรึกษา

ในปี พ.ศ. 2507-2510 บุคลากรฝ่ายบริหารงานมีรายพระนามและนาม

(สภาการศึกษาตามทามกฎราชวิทยาลัยฯ 2514: 367-368) คือ

กรรมการฝ่ายบรรพทิศ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฺฐายี) นายกสภาการศึกษา	
พระสาสนโสภณ	ประธานกรรมการสภาการศึกษา
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์	กรรมการ
พระพรหมมุนี	กรรมการ
พระธรรมปญฺญาจารย์	กรรมการ
พระธรรมกิตติ	กรรมการ
พระธรรมฐิตมุนี	กรรมการ
พระธรรมจินตากรณ	กรรมการ
พระธรรมไตรโลกาจารย์	กรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระธรรมโสภณ	กรรมการ
พระเทพวราภรณ์	กรรมการ
พระราชกวี	กรรมการ
พระกิตติวิมล เมธี	กรรมการ
พระเทพกวี	กรรมการและเลขาธิการ

กรรมการฝ่ายคดีสด

ม.จ.รัชวลิต เกษมสันต์	กรรมการผู้จัดการ
พล.อ.ท. พระเวชยันตรังสฤษดิ์	กรรมการ
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	กรรมการ
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
นายสุชีพ ปุณฺณกภาพ	กรรมการและที่ปรึกษา

อนุกรรมการ

พระธรรมจินตการณ	ประธานอนุกรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระเทพกวี	กรรมการ
พระเทพวราภรณ์	กรรมการ
พระอธิษเมธี	กรรมการ
นายสุชีพ ปุณฺณกภาพ	กรรมการ
พระมหากัมพร อมฺพโร	เลขานุการ

ในปี พ.ศ. 2507-2510 จะพบว่ กรรมการฝ่ายบรรพชิตมี 15 ท่าน กรรมการฝ่ายคดีสด มี 5 ท่าน อนุกรรมการมี 7 ท่าน เป็นอนุกรรมการฝ่ายบรรพชิต 6 ท่าน เป็นอนุกรรมการฝ่ายคดีสด 1 ท่าน อนุกรรมการมีนามซ้ำกับกรรมการข้างต้น 4 ท่าน ได้แก่ พระธรรมจินตการณ, พระธรรมวราภรณ์, พระเทพกวี และพระเทพวราภรณ์

ในปี พ.ศ. 2511-2514 บุคลากรฝ่ายบริหารงานมีรายพระนามและนาม (สภากาการศึกษาตามกฎราชวิทยาลัยฯ 2514: 432-434) คือ

กรรมการฝ่ายบรรพชิต

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฺฐายี)นายกสภากาการศึกษา	
พระสาสนโสภณ	ประธานกรรมการสภากาการศึกษา
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์	กรรมการ
พระพรหมมุนี	กรรมการ

กรรมการฝ่ายบรรพทิศ (ต่อ)

พระธรรมปัญญาจารย์	กรรมการ
พระธรรมชัชวาล	กรรมการ
พระธรรมคิลก	กรรมการ
พระธรรมจินตการณ	กรรมการ
พระธรรมไตรโลกาจารย์	กรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระธรรมโสภณ	กรรมการ
พระเทพวราภรณ์	กรรมการ
พระราชาภิ	กรรมการ
พระกิตติวิมล เมธี	กรรมการ
พระเทพกวี	กรรมการและเลขาธิการ

รวมกรรมการฝ่ายบรรพทิศ 15 ท่าน

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์

ม.จ.ชัชวาลิต เกษมสันต์	กรรมการผู้จัดการและไวยาวัจกร
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
พล.อ.ท.พระเวษยันตรังสฤษฎี	กรรมการ
ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	กรรมการ
นายสุชีพ ปุญญานุภาพ	กรรมการ

รวมกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ 5 ท่าน ต่อมา ม.จ.ชัชวาลิต เกษมสันต์ทรงลาออก ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการผู้จัดการและไวยาวัจกรแทน ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2513

อนุกรรมการ

พระธรรมจินตการณ	ประธานอนุกรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระเทพกวี	กรรมการ

อนุกรรมการ (ต่อ)

พระเทพวราภรณ์	กรรมการ
พระอริยมณี	กรรมการ
นายสุชีพ ปุญญานุภาพ	กรรมการ
พระมหากัมโพ อมฺพโร	เลขานุการ

รวมอนุกรรมการ 7 ท่าน เป็นอนุกรรมการฝ่ายคดีสด 1 ท่าน นอกนั้นเป็น
อนุกรรมการฝ่ายบรรพชิต

ครั้นถึงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2514 สภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษา
มหามกุฏราชวิทยาลัยฯ ได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน อาศัยความตามคำสั่งมหาเถร
สมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512 มีดังนี้

พระธรรมไตรโลกาจารย์ (นรินทร นินฺตโร)

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์

ศาสตราจารย์ขุนประเสริฐ สุขมาตรา

อธิบดี กรมการศาสนา (นายหล่อ วีระชาติ)

น.อ.เมฆ อำไพวิจิตร

ศาสตราจารย์ ปุ้ย โรจนนุรานนท์

ดร.เชาวน์ ณ สีวันต์

นายสุชีพ ปุญญานุภาพ

นายพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์

ในปี พ.ศ. 2515 มุคดากรฝ่ายบริหารงาน มีรายงาน (สภาการศึกษามห
มกุฏราชวิทยาลัยฯ 2515: 28-29) คือ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (วาสน์)	นายกสภาการศึกษา
พระสาสนโสภณ	ประธานกรรมการ สภาการศึกษา
พระพรหมมุนี	กรรมการ
พระธรรมปิฎกอาจารย์	กรรมการ
พระมหารัชฆังคดาจารย์	กรรมการ

กรรมการฝ่ายบรรพชิต

พระธรรมกิดก	กรรมการ
พระธรรมจินตกรรม	กรรมการ
พระธรรมไตรโลกาจารย์	กรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระธรรมโสภณ	กรรมการ
พระเทพปัญญามุนี	กรรมการ
พระเทพวราภรณ์	กรรมการ
พระกิตติวิมล เมธี	กรรมการ
พระเทพกวี	กรรมการ และ เลขานุการ

รวมกรรมการฝ่ายบรรพชิต 14 ท่าน

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์

ม.ด.เดช สนิทวงศ์	กรรมการ ผู้จัดการ
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	ผู้ช่วยกรรมการ ผู้จัดการ
พล.อ.ท.มุนี มหาสันทน เวชยันตรังสฤษดิ์	กรรมการ
ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	กรรมการ
นายสุชีพ ปุญญานุภาพ	กรรมการ และ ที่ปรึกษา เลขานุการ

รวมกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ 5 ท่าน

ในปี พ.ศ. 2516-2517 บุคลากรฝ่ายบริหารงานมีรายนาม (สภากการศึกษา
มหามกุฏราชวิทยาลัย 2516: ไม่ปรากฏเลขหน้า) คือ

กรรมการฝ่ายบรรพชิต

สมเด็จพระพุทธิโฆษาจารย์ (วาสน์)	นายกสภากการศึกษาฯ
สมเด็จพระญาณสังวร	ประธานกรรมการ สภากการศึกษาฯ
พระพรหมมุนี	กรรมการ
พระธรรมปัญญาจารย์	กรรมการ
พระสาสนโสภณ	กรรมการ

กรรมการฝ่ายบรรพชิต (ต่อ)

พระมหารัช มังคลาจารย์	กรรมการ
พระธรรมไตรโลกาจารย์	กรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระธรรมโสภณ	กรรมการ
พระเทพวราภรณ์	กรรมการ
พระเทพปัญญามุนี	กรรมการ
พระกิตติวิมล เมธี	กรรมการ
พระธรรมรัชมุนี	กรรมการและ เลขานุการ
พระราชาภิ	กรรมการและรอง เลขานุการ

รวมกรรมการฝ่ายบรรพชิต 14 ท่าน

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ในปี พ.ศ. 2516-2517 เป็นคณะเดียวกันกับกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ในปี พ.ศ. 2515 ไม่ได้เปลี่ยนแปลง มีด้วยกัน 5 ท่าน

ในปี พ.ศ. 2518 บุคลากรฝ่ายบริหารงาน มีรายพระนามและนาม (สภากาชาดศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย 2518: ไม่ปรากฏเลขหน้า) คือ

กรรมการฝ่ายบรรพชิต

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถร) นายสภากาชาดศึกษา	
สมเด็จพระญาณสังวร	ประธานกรรมการ สภากาชาดศึกษา
พระพรหมมุนี	กรรมการ
พระธรรมปัญญากาจารย์	กรรมการ
พระสาสนโสภณ	กรรมการ
พระมหารัช มังคลาจารย์	กรรมการ
พระธรรมไตรโลกาจารย์	กรรมการ
พระธรรมวราภรณ์	กรรมการ
พระธรรมโสภณ	กรรมการ

กรรมการฝ่ายบรรพชิต (ต่อ)

พระเทพวราภรณ์	กรรมการ
พระเทพปัญญามุนี	กรรมการ
พระกิตติวิมลเมธี	กรรมการ
พระธรรมวิมลมุนี	กรรมการและเลขาธิการ
พระเทพโมลี	กรรมการและรองเลขาธิการ

รวมกรรมการฝ่ายบรรพชิต 14 ท่าน

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์

ม.ล. เศษ สนิทวงศ์ (ต่อมาตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2518 เปลี่ยนเป็น นายเพ็ญ โรจนรัศ)	กรรมการผู้จัดการ
ม.ร.ว. คีฤทธิ ปราโมช	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
พล.อ. ท. มุนี มหาสันทน เวชยันต์ รังสฤษฏี	กรรมการ
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	กรรมการ
นายสุชีพ ปุญญานุภาพ	กรรมการและที่ปรึกษาเลขาธิการ

รวมกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ 5 ท่าน

ครั้นถึงวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ เปลี่ยนจากนายเพ็ญ โรจนรัศ เป็นพันตรี ม.จ. ชานีเส็กสังข์ ชุมพล กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์นอกจากนั้นคงเดิม ต่อมาในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ม.ร.ว. จำลอง นพวงศ์ ได้เป็นกรรมการผู้จัดการสืบต่อจากพันตรี ม.จ. ชานีเส็กสังข์ ชุมพล ที่ทรง ลาออกเพราะพระพลานามัยไม่แข็งแรง

ในปี พ.ศ. 2521 (นับถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2521) บุคลากรฝ่าย บริหารงาน มีรายพระนามและนาม (สภากาชาดศึกษาทมกุฎราชวิทยาลัย 2521: 57-58)

กรรมการฝ่ายบรรพชิต

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสนมหาเถร)

นายกสภากาชาดศึกษา

สมเด็จพระญาณสังวร

กรรมการ

กรรมการฝ่ายบรรพชิต (ต่อ)

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์	กรรมการ
สมเด็จพระวันรัต	กรรมการ
พระธรรมปิฎกจารย์	กรรมการ
พระสาสนโสภณ	กรรมการ
พระญาณวโรดม	กรรมการ
พระพุทธพจน์วราภรณ์	กรรมการ
พระพรหมมุนี	กรรมการ
พระธรรมไตรโลกาจารย์	กรรมการ
พระธรรมคิลก	กรรมการ
พระธรรมบัณฑิต	กรรมการ
พระเทพกวี	กรรมการ
พระเทพเมธาการ	กรรมการ
พระเทพญาณกวี	กรรมการ
พระธรรมัชชมุนี	กรรมการและ เลขานุการ

รวมกรรมการฝ่ายบรรพชิต 16 ท่าน

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์

พันตรี ม.จ. ชานีเสถียรศักดิ์ ชุมพล	กรรมการผู้จัดการ
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล	กรรมการ
พระยามานวราชเสวี	กรรมการ
พล.อ.ท. มุนี มหาสันทน เวชยันตรังสฤษดิ์	กรรมการ
ดร. เขาวิน วัฒนวันต์	กรรมการ
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ อวย เกตสิงห์	กรรมการ
นายเพ็ญ โรจนรัศ	กรรมการ
น.อ. หลวงสารวดีสมุทร ร.น.	กรรมการ

กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ (ต่อ)

นายพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์	กรรมการ
พล.อ.อ.หริน พงสกุล	กรรมการ
ม.ร.ว.ทวีวัฒนา เกษมศรี	กรรมการ
นายสนิท ฉิมโฉม	กรรมการ
นางปรีชา ฉิมโฉม	กรรมการ

รวมกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ 14 ท่าน

เมื่อถึงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2521 กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์มีเพียง 6 ท่าน

(สภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัยฯ 2521: 69-70) คือ

ม.ร.ว.จำลอง นพวงศ์	กรรมการผู้จัดการ
นายพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์	กรรมการ
นายกิติ สีนันทน์	กรรมการ
ม.ร.ว.ทวีวัฒนา เกษมศรี	กรรมการ
ดร.ชัย มุกตพันธุ์	กรรมการ
นายประกอบ วนิคุณ	กรรมการ

ครั้นถึงปี พ.ศ. 2524 การบริหารงานคณาธิการนี้มี สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสนมหาเถร) ทรงเป็นนายกสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษา สมเด็จพระญาณสังวร เป็นประธานกรรมการสภาการศึกษา (รองนายกสภามหาวิทยาลัย) พระธรรมธัชมนุณี เป็นรองประธานกรรมการสภาการศึกษา พระเทพโมลี เป็นเลขาธิการ พระราชสุมนต์มนุณี เป็นรองเลขาธิการ พระศรีวิสุทธิกวี เป็นผู้ช่วยเลขาธิการฝ่ายวิชาการ พระโสมณคณาภรณ์ ผู้ช่วยเลขาธิการฝ่ายเผยแผ่ พระปรีชิตเมธี ผู้ช่วยเลขาธิการฝ่ายปกครอง คณะที่ 4 คณะ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก 9 ท่าน นอกจากนี้ยังมี ม.ร.ว.จำลอง นพวงศ์ เป็นกรรมการผู้จัดการฝ่ายคฤหัสถ์

สำหรับบุคลากร ฝ่ายอาจารย์ผู้สอน ของสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัยฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505-2524 ได้มีรายละเอียดไว้ใน ตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนอาจารย์และวุฒิของสภามการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ระหว่าง พ.ศ. 2505-2524

พ.ศ.	อาจารย์ ฝ่าย บรรพทิศ	อาจารย์ ฝ่าย บรรพทิศ	รวม อาจารย์	วุฒิ				หมายเหตุ
				ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	
2505-2506	41	62	103	38	49	10	6	
2507-2510	28	59	87	21	48	14	4	
2511-2514	43	60	103	15	46	35	7	
2515	18	41	59	10	21	25	3	
2516	22	43	67	10	22	32	3	
2517	8	49	57	7	23	24	3	
2518	17	52	69	13	18	35	3	
2519	22	43	65	6	22	33	4	
2520-2524	15	44	59	9	16	28	6	

ที่มา แถลงกรกิจการของสภามการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2505-2524

จากตารางที่ 9 จะพบว่า ในปี พ.ศ. 2507-2510 อาจารย์ผู้สอน (ฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์) มี 87 ท่าน ได้ลดลงจากปี พ.ศ. 2505-2506 จำนวน 16 ท่าน ลดลงเป็น ร้อยละ 15.53 ในปี พ.ศ. 2510-2514 อาจารย์ผู้สอนมี 103 ท่าน ได้เพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ. 2507-2510 จำนวน 16 ท่าน เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 18.39, ในปี พ.ศ. 2515 อาจารย์ผู้สอน มี 59 ท่าน ได้ลดลงจากปี พ.ศ. 2511-2514 จำนวน 44 ท่าน ลดลงเป็นร้อยละ 42.72, ในปี พ.ศ. 2516 อาจารย์ผู้สอนมี 67 ท่าน ได้เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2515 จำนวน 8 ท่าน เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.56, ในปี พ.ศ. 2517 อาจารย์ผู้สอนมี 57 ท่าน ได้ลดลงจากปี พ.ศ. 2516 จำนวน 10 ท่าน ลดลงเป็นร้อยละ 14.93, ในปี พ.ศ. 2518 อาจารย์ผู้สอน มี 69 ท่าน ได้เพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ. 2517 จำนวน 12 ท่าน เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21.05 ในปี พ.ศ. 2519 อาจารย์ผู้สอนมี 65 ท่าน ได้ลดลงจากปี พ.ศ. 2518 จำนวน 4 ท่าน ลดลงเป็น ร้อยละ 5.80 และในปี พ.ศ. 2520-2524 อาจารย์ผู้สอนมี 59 ท่าน ได้ลดลงจากปี พ.ศ. 2519 จำนวน 6 ท่าน ลดลงเป็น ร้อยละ 9.23 นอกจากนี้จะพบว่า จำนวนอาจารย์ฝ่าย บรรพชิต จะน้อยกว่าจำนวนอาจารย์ฝ่ายคฤหัสถ์ในทุก ๆ ปี โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2517 มี จำนวนอาจารย์ฝ่ายบรรพชิตน้อยที่สุดเพียง 8 ท่านเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2511-2514 มีจำนวน อาจารย์ฝ่ายบรรพชิตมากที่สุด 43 ท่าน ในปี พ.ศ. 2515 มีจำนวนอาจารย์ฝ่ายคฤหัสถ์น้อยที่สุด 41 ท่าน และในปี พ.ศ. 2505-2506 มีจำนวนอาจารย์ฝ่ายคฤหัสถ์มากที่สุดถึง 62 ท่าน

4. การบริหารงานค่านงบประมาณ งบประมาณรายได้ของสภาการศึกษาในยุคนี้ ได้จากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลไทย, งบประมาณประจำซึ่งมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นผู้ให้ และได้จากมูลนิธิต่างประเทศบาง ส่วนงบประมาณรายจ่ายได้พิจารณาแบ่งจ่ายในประเภทเงิน เคื้อน เงินค่าสอนรายชั่วโมง เงินนิตยภัต ค่าครุภัณฑ์ ค่าสื่อการสอน ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ และอื่น ๆ ยอดงบประมาณรายรับ-รายจ่าย มีตามตารางที่ 10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 10 งบประมาณรายรับ-รายจ่ายของสภาการศึกษา พ.ศ. 2505-2524

พ.ศ.	รายรับ		รายจ่าย		หมายเหตุ
	บาท	สต.	บาท	สต.	
2505	454,941	32	352,754	65	
2506	?		?		ในปี พ.ศ. 2506,
2507	?		?		2507 รายการรับจ่าย
2508	640,777	54	472,933	17	ได้สูญหายไปเนื่องจาก
2509	633,444	87	510,648	16	การขนถ่ายเอกสารจาก
2510	645,745	84	515,817	33	อาคาร เก้ามาอาคารใหม่
2511	639,502	07	580,226	27	
2512	667,215	57	604,235	68	
2513	673,894	52	677,924	61	
2514	673,800	-	673,800	-	
2515	986,805	76	1,079,375	44	
2516	1,028,577	80	993,945	87	
2517	1,076,896	63	1,150,121	14	
2518	1,195,030	30	1,387,982	40	
2519	1,297,070	26	1,377,721	33	
2520	1,735,034	72	1,462,131	60	
2521	1,862,298	21	1,777,819	24	
2522	1,987,000	-	1,987,000	-	
2523	2,044,000	-	2,044,000	-	
2524	2,271,700	-	2,271,700	-	

ที่มา บัญชีรายรับ-รายจ่าย ของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย

จากตารางที่ 10 จะพบว่า งบประมาณรายรับ-รายจ่าย ในปี พ.ศ. 2506-2507 หลักฐานได้สูญหายไป แต่มีการรับการจ่ายเงินตามปกติ เพื่อนำไปใช้ดำเนินงานในรอบ 2 ปีนี้ ในปี พ.ศ. 2524 ใช้งบประมาณรายรับมากที่สุดถึง 2,271,700 บาท และในปี พ.ศ. 2505 มีงบประมาณรายรับ น้อยที่สุด คือ 454,941.32 บาท ในปี พ.ศ. 2524 มีงบประมาณรายจ่าย มากที่สุด คือ 2,271,700 บาท และในปี พ.ศ. 2505 มีงบประมาณรายจ่าย น้อยที่สุด คือ 352,754.65 บาท

ผู้วิจัยขอ เลื่องบประมาณรายจ่ายในปี พ.ศ. 2522-2524 เป็นตัวอย่างในการพิจารณาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของนักศึกษา สภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย เพราะเห็นว่าการรับ-จ่ายเงิน เป็นไปตามหลักการใช้จ่ายเงินงบประมาณถูกวิธีดำเนินการเกี่ยวกับการรับ-จ่ายเงิน ในมหาวิทยาลัยสาขาสังคหศาสตร์ เมื่อได้คำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของนักศึกษา สภากการศึกษานี้จะพบว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของนักศึกษา ในปี พ.ศ. 2522, 2523 และ 2524 โดยเฉลี่ยแล้ว ประมาณ 2,707.08 บาท, 1,785.15 บาท และ 3,103.42 บาท ตามลำดับ

๕. การบริหารงานค้ำอาคารสถานที่ ค้ำเหตุที่อาคารสถานที่ของสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ณ วัคควรรณีเวศวิหาร ไม่พอเพียงที่จะรับพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นได้ ในปี พ.ศ. 2513 สภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ขยายสาขาไปอีก 1 สาขา ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้นที่วัดมกุฏกษัตริยาราม สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร) ได้ประทานนามโรงเรียนนี้ว่า โรงเรียนวชิรมกุฏ เป็นอาคารตึก 3 ชั้น ขนาดกว้าง 11 เมตร ยาว 38.50 เมตร (มหามกุฏราชวิทยาลัย 2521: 258) อาคารโรงเรียนวชิรมกุฏ ได้ดำเนินการก่อสร้าง ในปี พ.ศ. 2513 มาแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2514 ในขณะที่เดียวกันนั้น นายกสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระบัญชาให้พระเทพวิ (ประยูร สนฺตงกูโร) เลขาธิการสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย และพระภิกษุสามเณร (ประจวบ กนฺตจาโร) รองเลขาธิการสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ร่วมกันดำเนินงานปรับปรุงการศึกษาค้นสามัญศึกษา จึงได้เปิดโรงเรียนวชิรมกุฏขึ้นในปี พ.ศ. 2513 ตอนแรกได้อาศัยพระอุโบสถคณะรังษี วัคควรรณีเวศวิหาร เป็นสถานที่เรียนไปพลางก่อน จนกว่าอาคารเรียนที่วัดมกุฏกษัตริยารามจะได้ออกสร้าง

สำเร็จ ในปีแรกนี้ได้เปิดสอนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในวิชาสายสามัญศึกษาอย่างเดียว เพราะผู้สมัคร เข้าเรียนในรุ่นนี้ เป็นผู้เรียนจบมัธยมศึกษาและบาลีไวยากรณ์มาแล้ว ได้อาศัยครู อาจารย์ของสภากการศึกษา บางท่านมาช่วยสอน พระมหาดร.เชษฐ ภูมิโร ป.ช.9 ได้รับ มอบหมายให้เป็นผู้ควบคุมดูแลดำเนินการ เมื่อถึงปี พ.ศ. 2514 การก่อสร้างอาคารเรียน โรงเรียนวชิรมุกข์ได้สำเร็จลง จึงได้ย้ายสถานที่เรียนจากพระอุโบสถคณะรังษีวัชรนิเวศวิหาร ไปเปิดสอนที่อาคารหลังใหม่ที่วัดมกุฏกษัตริยาราม ได้กระทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ได้แต่งตั้งพระปริยัติเมธี (สุวรรณ กฤษโน) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นครูใหญ่ พระมหาดร.เชษฐ ภูมิโร ป.ช.9 เป็นผู้ช่วยครูใหญ่ ต่อมาลาสิกขา จึงแต่งตั้งพระภิกษุวิมลคุณ (คณิตร์ เขมวโร) วัดบูรณศิริมาตยาราม เป็นผู้ช่วยครูใหญ่แทน และเป็นอาจารย์ฝ่ายปกครอง ค่ายโรงเรียนวชิรมุกข์ เป็นสาขาของสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยฯ เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ม.ศ.5) ในปี พ.ศ. 2516 ได้ขยายสาขาของ สภากการศึกษฯ ออกไปอีก 1 สาขา ตั้งอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในพื้นที่ ซึ่งนายฉิมและนางสงวน ชูจิตการมย์เป็นเจ้าจัดซื้อที่ดินขนาด 144 ไร่ และได้รับพระ- ราชทานนามสถานศึกษาแห่งนี้จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชว่า มหาวิทยาลัย- ดงกรณราชวิทยาลัย ในปีแรก ๆ ได้สร้างที่พักสาม เณรและอาคารเรียนชั่วคราว หลังคามุง ด้วแฝก ซึ่งบัดนี้หมดสภาพไปแล้ว ได้สร้างอาคารถาวร 3 ชั้น ราคาประมาณ 3 ล้านบาท ซึ่งคุณหญิงโมฬี คอมันตร์ เป็นผู้สร้างถวาย เพื่อให้พระภิกษุสามเณร ได้อาศัยศึกษาเล่า- เรียนตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2523 เปิดสอนทั้งสายสามัญศึกษา และสายมัธยมศึกษา บาลี โดยการเรียน ควบคู่กันไป การศึกษาสายสามัญศึกษา เปิดสอนเช่นเดียวกับหลักสูตรของโรงเรียนวชิรมุกข์

บทบาทที่มีต่อสังคมไทย พัฒนาการในยุคปรับสภาพให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัย สากล ระหว่าง พ.ศ.2505-2524 นี้ มีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมไทย ดังนี้

1. การผลิตบัณฑิต สภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ผลิตศาสนศาสตร์บัณฑิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505-2524 มีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 11 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2505-2524

รุ่นที่	ปี พ.ศ. ที่สำเร็จ ศ.บ.	จำนวน	หมายเหตุ
10	2505	23	
11	2506	45	
12	2507	23	
13	2508	9	
14	2509	18	
15	2510	29	
16	2511	26	
17	2512	32	
18	2513	19	
19	2514	17	
20	2515	15	
21	2516	22	
22	2517	32	
23	2518	45	
24	2519	33	
25	2520	23	
26	2521	28	
27	2522	38	
28	2523	38	
29	2524	21	

ที่มา แผนกทะเบียนและสถิติ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

จากตารางที่ 11 จะพบว่า ในปี พ.ศ. 2506 และ 2518 มีผู้สำเร็จศาสนศาสตร์บัณฑิต มากที่สุด จำนวน 45 รูปเท่ากัน และในปี พ.ศ. 2508 มีผู้สำเร็จศาสนศาสตร์บัณฑิต น้อยที่สุดเพียง 9 รูปเท่านั้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2505-2524 มีผู้สำเร็จศาสนศาสตร์บัณฑิต รวม 536 รูป บางท่านยังดำรงสมณเพศได้ช่วยงานพระพุทธรักษาสถานต่าง ๆ เช่น เป็นพระสังฆาธิการ เป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือสอนพระปริยัติธรรมตามสำนักเรียนต่าง ๆ หรือทำหน้าที่บริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ บางท่านที่ลาสิกขาออกไปประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น เป็นอนุศาสนาจารย์ เป็นอาจารย์สอนตามโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย เป็นต้น

2. การวิจัยค้นคว้า การวิจัยยังไม่มีปรากฏ แต่การค้นคว้าและแต่งตำรา มีมากพอสมควร การแต่งตำรา หรือเรียบเรียงตำราที่สมควรจะนำมาแปล คือ

ในปี พ.ศ. 2505-2506 สภากการศึกษาฯ ได้ผลิตตำราหลายเล่ม ได้แก่ พจนานุกรมศัพท์พระพุทธรักษาไทย-อังกฤษ และอังกฤษ-ไทย, ประวัติการศึกษาของภิกษุไทย ภาคภาษาอังกฤษ, สากลศาสนา, อุปสมบทวิธีภิกษุภาษาอังกฤษ, Pattern Practice เล่มหนึ่ง, วิช้ออกเสียงภาษาอังกฤษ, ตรรกวิทยา เล่ม 2-3 ภาคภาษาอังกฤษ, ธรรมวิจารณ์ภาคภาษาอังกฤษ, อรรถศาสน์ ภาคภาษาอังกฤษ, เบญจศีลเบญจธรรม ภาคภาษาอังกฤษ, นามานุกรมหนังสือพระพุทธรักษา ภาคภาษาไทย, การปกครองคณะสงฆ์ไทยและพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ทั้ง 3 สมัย ภาคภาษาอังกฤษ

ในปี พ.ศ. 2507-2510 สภากการศึกษาฯ ได้ผลิตตำรา ได้แก่ นามานุกรมพระพุทธรักษา ภาคภาษาไทย ตอน 2, ทางชีวิต ตอน 1, 2, 3, ประวัติพระพุทธรักษาในประเทศไทยภาคที่, สามเณรศึกษา ภาคภาษาอังกฤษ, คุณลักษณะพิเศษของพระพุทธรักษา ภาคภาษาอังกฤษ, วัสสาวาสะ ภาคภาษาอังกฤษ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2518 สภากการศึกษาฯ ได้ผลิตตำรา 7 เรื่อง ได้แก่ ไวยากรณ์อังกฤษ (คณัย ไชยโยธา), Biographies of Some of the Noble Disciples Book 2. (ศิริ พุทธศุกร แปล), แบบเรียนหมวดพระธรรมวินัย (พระมหาระเบบ ฐิตกฤโณ), แบบเรียนภาษาอังกฤษ ม.ศ.2 (คณัย ไชยโยธา), ไวยากรณ์ฝรั่งเศส (เกียรติ บุญเจือ), แบบเรียนภาษาอังกฤษ ม.ศ.1 (คณัย ไชยโยธา) และพระพุทธรักษา กับ เศรษฐกิจ (นักศึกษา รุ่นที่ 21)

ในปี พ.ศ. 2519 สภากรรศึกษา ได้ผลิตตำรา 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญชานาสนาใจทางพุทธศาสนา (วชิร อินทสระ), แบบเรียนภาษาอังกฤษ ม.ศ.3 (คณัย ไชยโยธา) หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (วชิร อินทสระ) และพิมพ์พจน (สมเด็จพระมหากวีรวงศ์)

ในปี พ.ศ. 2520 สภากรรศึกษาได้ผลิตตำราหรือหนังสือได้แก่ คู่มือบำเพ็ญกรรมฐาน (พระศรีวิสุทธิกวี), ประวัติศาสนา (เสถียร โพธิ์นันทะ) อนุทินพระชนมชีพ (วชิร อินทสระ), หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา (วชิร อินทสระ), Buddhist Concept of Karma and Rebirth (สุนทร ณ รั้งษ์), Buddhist Lesson for Young Students, Book One (พระศรีวิสุทธิกวี) และ Theravada Buddhist Principle (วชิร อินทสระ และศิริ พุทธิสาร)

ในก้นคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา ที่สมควรจะนำมากล่าวถึงบทบาทก้นนี้ คือ

ในปี พ.ศ. 2518-2520 แผนกคัมภีร์และวิจัยกองตำรา สภากรรศึกษา ได้คัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา ได้จัดแปล (เฉพาะอรรถกถา) เรียบร้อยแล้วมี ดังนี้

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ผลงานการค้นคว้าพระไตรปิฎกและอรรถกถาระหว่าง พ.ศ. 2518-2520

ลำดับที่	ชื่อพระสูตร	ชื่อคัมภีร์	ชื่ออรรถกถา
1	เลขสูตรที่ 6 ขอ 194	ขุ.อิติวุตตกะ	ปรมัตถ์ทีปนี อิติวุตตกวัฒนณา
2	เลขสูตรที่ 7 ขอ 195	ขุ.อิติวุตตกะ	ปรมัตถ์ทีปนี อิติวุตตกวัฒนณา
3	เภทสูตรที่ 8 ขอ 196	ขุ.อิติวุตตกะ	ปรมัตถ์ทีปนี อิติวุตตกวัฒนณา
4	โหมสูตรที่ 9 ขอ 197	ขุ.อิติวุตตกะ	ปรมัตถ์ทีปนี อิติวุตตกวัฒนณา
5	ปุณณสูตร ขอ 200	ขุ.อิติวุตตกะ	ปรมัตถ์ทีปนี อิติวุตตกวัฒนณา
6	ญาณสูตร ขอ 240	อ้ง.นวกนิบาต	มโนรณฺฑรณี เล่ม 3
7	ปัจจาปิณฺฑิตสูตร ขอ 532	อ้ง.ติกนิบาต	มโนรณฺฑรณี เล่ม 2
8	วิวัตตสูตร ขอ 533	อ้ง.ติกนิบาต	มโนรณฺฑรณี เล่ม 2
9	ขัคควิสาณสูตร ขอ 663-697	ขุ.จูฬนิเทศ	สังคัมมัปปัญโชติกา เล่ม 2
10	กสิการทวารุสูตร	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกาภาค 1 หน้า 166-199
11	จันทสูตร ขอ 302	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกาภาค 1 หน้า 200-209
12	ปราภาวสูตร ขอ 303	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกาภาค 1 หน้า 210-219
13	มุนิสูตร ขอ 313	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกาภาค 1 หน้า 343-360
14	เทวทูตสูตร ขอ 504	มธ.อุปปริปัญญาสก์	ปัญจสุทนี ภาค 3 หน้า 633-641
15	อินทริยภาวนาสูตร ขอ 853	มธ.อุปปริปัญญาสก์	ปัญจสุทนี ภาค 3 หน้า 749-752
16	อูรคสูตร ขอ 294	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกา ภาค 1 หน้า 1-32
17	อนิยสูตร ขอ 295	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกา ภาค 1 หน้า 33-57
18	เหมวสูตร ขอ 309	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกา ภาค 1 หน้า 269-298
19	วิชัยสูตร ขอ 312	ขุ.สุตตนิบาต	ปรมัตถ์โชติกา ภาค 1 หน้า 327-343
20	ทักษิณาวีรังคสูตร ขอ 706	มธ.อุปปริปัญญาสก์	ปัญจสุทนี ภาค 3 หน้า 707-720
21	โธณกสูตร ขอ 450	อ้ง.ติกนิบาต	มโนรณฺฑรณี ภาค 2 หน้า 298-300

ที่มา รายงานผลการปฏิบัติงานของกองตำราสภาการศึกษา พ.ศ. 2518-2520

3. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ในยุคนี้สภาการศึกษา มีบทบาทในการ
ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมไทย มีดังนี้

ก. จัดทำนิตยสาร ธรรมจักรต่อไป เพื่อเผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระพุทธรักษา และประชาสัมพันธ์ผลงานของสภาการศึกษา และมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย

ข. จัดทำวารสาร พุทธชาด ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรักษาวันอาทิตย์ สภาการศึกษา

ค. จัดส่งพระภิกษุผู้สำเร็จการศึกษา ไปปฏิบัติศาสนกิจประจำวัดต่าง ๆ ในต่างจังหวัด เช่น เป็นครูสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม หรือสอนในโรงเรียนพระพุทธรักษาวันอาทิตย์แก่เยาวชน เป็นต้น

ง. สภาการศึกษา ได้รับแต่งตั้งจากกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการให้ เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ 9 ต่อมาเปลี่ยนเป็นสายที่ 7 มีเขตปฏิบัติงาน 7 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา, นครนายก, ปราจีนบุรี, ชลบุรี, ระยอง, จันทบุรี และตราด เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นไป

จ. จัดโครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2509-2515 เป็นโครงการร่วมกันจัดทำระหว่างสภาศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย กับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระภิกษุผู้ได้รับการอบรมไปแล้ว จะได้ไปปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระพุทธรักษา คือ

- 1) สอนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร
- 2) อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนทั่วไป
- 3) อบรมศีลธรรมแก่เยาวชน ด้วยวิธีจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธรักษา

วันอาทิตย์ขึ้น

- 4) ช่วยอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนและวิทยาลัยครูต่าง ๆ
- 5) จัดให้มีการประชุมอบรมสงฆ์ขึ้นในจังหวัด
- 6) เป็นผู้นำประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น สร้างสะพาน ถนน ศาลา บ่อน้ำ และสระน้ำสาธารณะ สร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ วัด โรงเรียน หรือสาธารณสถานอื่น ๆ เป็นต้น

7) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในคันอื่น ๆ เช่น แนะนำเกี่ยวกับคัน
อนามัย โภชนาการ การศึกษา และแนวการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธรักษา

8) เป็นผู้ช่วยประสานงานระหว่างทางราชการกับประชาชน เช่น ให้
คำแนะนำเกี่ยวกับการติดต่อกับทางราชการและอื่น ๆ

ฉ. จัดอบรมกัมมัฏฐานตามสมาคม และโรงเรียนต่าง ๆ ที่แสดงความประสงค์

ช. บรรยายธรรม อบรมตามสถานีวิฑูกรรมกระจายเสียง สถานีโทรทัศน์ และ
สถานที่ราชการต่าง ๆ

ซ. จัดตั้งศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ความรู้ทางจริยธรรมแก่
เยาวชน

4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ บทบาทคณะนี้ สภาการศึกษาฯ ใช้วิธี
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ด้วยการปลูกฝังอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา ให้มีความรู้
ความสำนึก ความรับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ เช่น ศึกษารวมคดีเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์และชนบทประเพณีไทย, วิชาศาสนาวัฒนธรรมและสังคมไทย, วิชาโบราณคดีเบื้องต้น
วิชาประวัติศาสตร์ศิลปะของไทยสมัยโบราณ, วิชาวัฒนธรรมสมัยโบราณ, วิชาอนุรักษ์ศิลปกรรม, วิชา
พุทธศิลป์สมัยต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นต้น

ตอนที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในยุคปรับสถานภาพให้เข้ามาตรฐาน
มหาวิทยาลัยสากล (พ.ศ. 2500-2524)

ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงพัฒนาการในยุคปรับสถานภาพให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากล
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มี 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการสอน, การบริหารงาน
และค่านิยมที่มีต่อสังคมไทย ตามลำดับต่อไปนี้

หลักสูตรและการสอน สิ่งที่เหมาะสมควรกล่าวถึง คือ

1. โครงสร้างของหลักสูตรและวิชาที่เปิดสอน ในปี พ.ศ. 2500-2524 มหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้กำหนดหลักสูตรไว้ 2 ระดับคือ ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา และระดับ
อุดมศึกษา ไว้ในสถาบันเดียวกันดังที่ได้กล่าวรายละเอียดมาแล้วในบทที่ 3 ในบทที่ 4 นี้

หลักสูตรระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาจะกล่าวเพียงสังเขป เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน แต่จะกล่าวเน้นรายละเอียดในระดับอุดมศึกษาเป็นสำคัญ เพราะมีการปรับหลักสูตรให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากลอย่างแท้จริง

หลักสูตรระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยลงกรรราชวิทยาลัย ได้แก่

ก. หลักสูตร โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา ใช้เวลาศึกษา 6 ปี

ข. หลักสูตร โรงเรียนบาลีบรมศึกษา ใช้เวลาศึกษา 2 ปี

ค. หลักสูตร โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2523

ใช้เวลาศึกษา 2 ปี และในปี พ.ศ. 2524 เริ่มเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เหมือนกับหลักสูตรใหม่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 ใช้เวลาศึกษา 3 ปี

ส่วนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยลงกรรราชวิทยาลัย ได้แก่

ก. หลักสูตร วิทยาลัยครูศาสนศึกษา ใช้เวลาศึกษา 2 ปี วิทยาลัยครูศาสนศึกษา เป็นหน่วยงานหนึ่ง ของมหาวิทยาลัยลงกรรราชวิทยาลัย ได้เริ่มเปิดสอนในปี พ.ศ. 2506 เดิมเรียกว่า แผนกอบรมครูศาสนศึกษา ให้การศึกษาฝ่ายวิชาการศึกษาระดับ ป.กศ. ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 ได้เปิดสอนระดับ ป.กศ.สูง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ และได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครู เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2512 โครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยครูศาสนศึกษา (พ.ศ. 2508 - 2524) ประกอบด้วย

1) วิชาบังคับบาลี-พระพุทธรักษา	อย่างน้อย 16 หน่วยกิต
2) วิชาบังคับพื้นฐานเฉพาะวิชาสามัญศึกษา	อย่างน้อย 55 หน่วยกิต
3) วิชาบังคับพื้นฐานเฉพาะวิชาการศึกษา	อย่างน้อย 10 หน่วยกิต
4) วิชาเอก	อย่างน้อย 14 หน่วยกิต
5) วิชาเลือกเสรี	อย่างน้อย 5 หน่วยกิต

รวม อย่างน้อย 100 หน่วยกิต

วิชาที่เปิดสอนในวิทยาลัยครูศาสนศึกษา มีทั้งหมด 71 รายวิชาจัดเข้า

เป็นหมวดวิชาได้ ดังนี้

1) ภาษาบาลี	มีจำนวน	4 รายวิชา	รวม	12 หน่วยกิต
2) พระพุทธศาสนา	มีจำนวน	2 รายวิชา	รวม	4 หน่วยกิต
3) ภาษาสันสกฤต	มีจำนวน	2 รายวิชา	รวม	4 หน่วยกิต
4) ภาษาไทย	มีจำนวน	9 รายวิชา	รวม	24 หน่วยกิต
5) ภาษาอังกฤษ	มีจำนวน	10 รายวิชา	รวม	28 หน่วยกิต
6) สังคมศึกษา	มีจำนวน	13 รายวิชา	รวม	21 หน่วยกิต
7) คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	มีจำนวน	20 รายวิชา	รวม	40 หน่วยกิต
8) การศึกษา	มีจำนวน	9 รายวิชา	รวม	12 หน่วยกิต
9) บรรณารักษศาสตร์	มีจำนวน	2 รายวิชา	รวม	4 หน่วยกิต
รวมทั้งสิ้น			71 รายวิชา	รวม 149 หน่วยกิต

ในปี พ.ศ. 2524 สภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้เปิดวิทยาลัยครูศาสนศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรศึกษาศาสตร์ชั้นสูง (ป.กศ.สูง) ขึ้นที่ วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย เพื่อเอื้ออำนวยแก่พระภิกษุสามเณร ไม่ต้องไปศึกษาถึงกรุงเทพมหานคร เป็นการกระจายการศึกษาแก่นักศาสนศึกษาสู่อำเภอต่างจังหวัด หลักสูตร การศึกษาและระบบบริหารงาน ใช้แบบเดียวกับมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพมหานครทุกประการ

ข. หลักสูตรบาลีอรรถศึกษา ใช้เวลาศึกษา 4 ปี และต้องปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย มอบหมายอีก 1 ปี จึงจะได้รับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) ในปี พ.ศ. 2500 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากล ดังปรากฏในวารสาร ฉบับที่ 1 ว่าด้วยระเบียบการต่าง ๆ 2500-2521 (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ 2500: 2) ว่า ...นับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์จะดำเนินการสอนตามโครงการใหม่ โดยจะใช้แผนการศึกษา อย่างเดียวกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นส่วนมาก ในตอนเริ่มต้นของปีพุทธศักราช 2500 หลักสูตรทั้งหมดจะใช้ตามหลักการอย่างใหม่ ในขณะนี้ ถึงแม้ว่าจะกำลังใช้หลักสูตรและวิชาสาขาต่าง ๆ สำหรับระยะการศึกษาแต่เพียง 4 ปีก็ตาม แต่ก็ได้มีการ เตรียมเนื้อไว้เพื่อปรับปรุง และจัดเค้าโครงของหลักสูตร เพื่อที่จะให้การศึกษา

ชั้นสูงคำนึงต่อจากการศึกษาในขณะนี้ต่อไปได้ด้วย... การปรับปรุงหลักสูตรใหม่นี้ ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ภาค แก้วสีปรางค์ แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศาสตราจารย์ ดร.คุรต์ เอฟ. ไลเดคเกอร์ (Professor Kurt F. Leidecker, Ph.D.) แห่งมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา อาจารย์ประหยัด ไพบูลย์ อาจารย์บรรพต วันแจ่มศรี และอาจารย์จ่างค์ ทองประเสริฐ เป็นกรรมการปรับปรุงหลักสูตร ใช้ระบบหน่วยกิตแต่ละวิชาได้กำหนดหน่วยกิตไว้ โครงสร้างของหลักสูตรบาลีอุคคมศึกษา ประกอบด้วย

1) วิชาบังคับ	อย่างน้อย	63 หน่วยกิต
2) วิชาสำคัญ (วิชาที่สนใจที่สุด)	อย่างน้อย	39 หน่วยกิต
3) วิชาเลือก	อย่างน้อย	24 หน่วยกิต
	รวมอย่างน้อย	126 หน่วยกิต

ในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง เฉพาะวิชาบังคับ ถ้าไม่

ศึกษาวิชาบังคับให้ครบถ้วนแล้ว ถือว่ายังไม่สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต

วิชาบังคับที่เปิดสอน ได้แก่

คตราศาสตร์ 201 คตราศาสตร์เบื้องต้น , การศึกษา 301 การศึกษาขั้นต้น
 การศึกษา 302 การศึกษาขั้นมัธยม , การศึกษา 303 จิตวิทยาแห่งการเรียนรู้
 การศึกษา 401 ประวัติและปรัชญาแห่งการศึกษา , การศึกษา 402 การปฏิบัติการสอน
 ภาษา 101 ภาษาไทย , ภาษา 201 เรียงความภาษาไทยและการเขียนบทความ
 ภาษา 202 ภาษาอังกฤษ , ภาษา 301 หลักภาษาไทย
 ภาษา 302 ภาษาอังกฤษขั้นสูง , ภาษา 401 การสนทนาภาษาอังกฤษ
 จีวศาสตร์ 102 จีววิทยาทั่วไป , จีวศาสตร์ 201 ประเภทพืช
 จีวศาสตร์ 202 ประเภทสัตว์ , คณิตศาสตร์ 101 ความรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์
 คณิตศาสตร์ 102 พีชคณิตและตรีโกณมิติ , คณิตศาสตร์ 201 แคลคูลัส
 คณิตศาสตร์ 202 เรขาคณิตวิเคราะห์ , ปรัชญา 101 วิธีแห่งตรรกวิทยาและวิทยาศาสตร์
 ปรัชญา 102 ปัญหาแห่งปรัชญา , ปรัชญา 203 ปรัชญาสมัยใหม่ในตะวันตก
 ปรัชญา 303 ปรัชญาสาขาต่าง ๆ แห่งอินเดีย , ปรัชญา 304 ปรัชญาสาขาต่าง ๆ ของจีน
 และญี่ปุ่น , ปรัชญา 305 อีสต์โมเดิร์น , ปรัชญา 306 อภิปรัชญา

ปรัชญา 404 ปรัชญาแห่งการศึกษา , ฟิสิกส์ 101 ฟิสิกส์ทั่วไป (ปัจจุบันเขียนฟิสิกส์)
 จิตวิทยา 101 จิตวิทยาเบื้องต้น , ศาสนา 101 ศาสนาต่าง ๆ ของโลก
 ศาสนา 201 ความเชื่อในครั้งโบราณ, ศาสนา 203 ศาสนาอิสลาม
 ศาสนา 204 ศาสนาคริสต์ , ศาสนา 301 ศาสนาต่าง ๆ ของประเทศอินเดีย
 ศาสนา 303 ลัทธิทนายและนิกายอื่น ๆ ของพุทธศาสนา, ไทย 101 ภาษาไทย
 ไทย 102 ภาษาไทย , ไทย 201 วรรณคดีไทย
 ไทย 202 ภาษาไทยชั้นสูง , ไทย 204 ภูมิศาสตร์ไทย
 ไทย 301 โคลงฉันทกวีปกกลอนและวรรณคดีไทย, ไทย 303 การฟื้นฟูภาษาไทย
 ไทย 401 พุทธศาสนาในประเทศไทย, ไทย 403 ปัญหาในทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
 ไทย 405 ประวัติศาสตร์ทางการ เมืองของประเทศไทย, เอเชีย 403 ปัญหาในทาง
 เศรษฐกิจของประเทศไทย , ไทย 405 ประวัติศาสตร์ทางการ เมืองของประเทศไทย
 เอเชีย ๑-3 107 ภูมิศาสตร์ของเอเชียอาคเนย์, เอเชีย ๑-3 108 พลเมืองของ
 เอเชียอาคเนย์, เอเชีย ๑-3 207 พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์
 เอเชีย ๑-3 301 ประวัติศาสตร์ในทางการ เมืองของเอเชียอาคเนย์
 เอเชีย ๑-3 302 การฟื้นฟูทาง เศรษฐกิจของเอเชียอาคเนย์
 อินเดีย 101 ภาษาดังสกฤต (ปัจจุบันเขียนสันสกฤต), อินเดีย 103 ภูมิศาสตร์อินเดีย
 อินเดีย 104 ชนเผ่าอินเดีย , อินเดีย 201 ภาษาดังสกฤตชั้นสูง
 อินเดีย 305 วรรณคดีพระเวท , อินเดีย 310 อุปลักษณ์และภควัตติกา
 อินเดีย 401 พุทธศาสนาในประเทศไทย, ญี่ปุ่น 301 พุทธศาสนาของประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2508 โครงสร้างของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ได้เปลี่ยนแปลง
 ปรับปรุงมีจำนวนหน่วยกิต อย่างน้อย 200 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1) วิชาบังคับชาติ-พระพุทธศาสนา	อย่างน้อย 55 หน่วยกิต
2) วิชาบังคับสามัญ	อย่างน้อย 95 หน่วยกิต
3) วิชาเฉพาะ	อย่างน้อย 48 หน่วยกิต แบ่งเป็น
วิชาเอก	อย่างน้อย 30 หน่วยกิต
วิชาโท	อย่างน้อย 12 หน่วยกิต
วิชาเลือกเสรี	อย่างน้อย 8 หน่วยกิต
	รวมอย่างน้อย 200 หน่วยกิต

ในปี พ.ศ. 2516 ได้ปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา
ใหม่ ประกอบด้วย

- 1) ศึกษาศาสตร์-พระพุทธศาสนา อย่างน้อย 55 หน่วยกิต
 - 2) ศึกษาศาสตร์สามัญ อย่างน้อย 70 หน่วยกิต
 - 3) วิชาเฉพาะ (วิชาเอกและวิชาโท) อย่างน้อย 65 หน่วยกิตแบ่งเป็น
วิชาเอก อย่างน้อย 40 หน่วยกิต หรืออย่างน้อย 50 หน่วยกิต
วิชาโท อย่างน้อย 15 หน่วยกิต หรืออย่างน้อย 25 หน่วยกิต
 - 4) วิชาเลือกเสรี อย่างน้อย 10 หน่วยกิต
- รวมทั้งรวมอย่างน้อย 200 หน่วยกิต

ตัวอย่างผู้ศึกษา เลือกวิชาศาสนาและปรัชญา เป็นวิชา เอก วิชาภาษา
อังกฤษ เป็นวิชาโท วิชาที่เปิดสอน ได้แก่

- 1) ศึกษาศาสตร์-พระพุทธศาสนา (ผู้ศึกษาทุกท่านจะต้องศึกษา) มีดังนี้

บล 101 แต่ง-แปลบาลี 1	2 หน่วยกิต
บล 102 แต่ง-แปลบาลี 2	2 หน่วยกิต
บล 121 บาลีสุตตันตปิฎก 1	2 หน่วยกิต
บล 122 บาลีสุตตันตปิฎก 2	2 หน่วยกิต
บล 201 แต่ง-แปลบาลี 3	2 หน่วยกิต
บล 202 แต่ง-แปลบาลี 4	2 หน่วยกิต
บล 211 ประวัติวรรณคดีบาลี 1	2 หน่วยกิต
บล 212 ประวัติวรรณคดีบาลี 2	2 หน่วยกิต
บล 221 บาลีสุตตันตปิฎก 3	2 หน่วยกิต
บล 222 บาลีสุตตันตปิฎก 4	2 หน่วยกิต
บล 301 ภาษาบาลีชั้นสูง 1	2 หน่วยกิต
บล 302 ภาษาบาลีชั้นสูง 2	2 หน่วยกิต
บล 321 บาลีวันยปิฎก 1	2 หน่วยกิต
บล 322 บาลีวันยปิฎก 2	2 หน่วยกิต

บด 421	บาลีอภิธรรมปิฎก 1	2	หน่วยกิต
บด 422	บาลีอภิธรรมปิฎก 2	2	หน่วยกิต
พช 108	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 1	2	หน่วยกิต
พช 118	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 2	2	หน่วยกิต
พช 111	พุทธศาสนาในอินเดีย	2	หน่วยกิต
พช 112	พุทธศาสนาในลังกาและเอเชียอาคเนย์	2	หน่วยกิต
พช 208	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 3	2	หน่วยกิต
พช 218	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 4	2	หน่วยกิต
พช 221	มหากษัตริย์เบงกอล	2	หน่วยกิต
พช 301	ธรรมประยุกต์ 1	2	หน่วยกิต
พช 302	ธรรมประยุกต์ 2	2	หน่วยกิต
พช 308	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 5	2	หน่วยกิต
พช 318	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 6	2	หน่วยกิต
พช 401	ธรรมภาคปฏิบัติ 1	2	หน่วยกิต
พช 402	ธรรมภาคปฏิบัติ 2	2	หน่วยกิต
พช 408	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 7	2	หน่วยกิต
พช 438	ธรรมภาคภาษาอังกฤษ 8	2	หน่วยกิต

2) วิชาบังคับสามัญ (ผู้ศึกษาทุกท่านจะต้องศึกษา) มีดังนี้

ศน 101	ศาสนาโบราณ	2	หน่วยกิต
ศน 102	ศาสนาปัจจุบัน	2	หน่วยกิต
ศน 201	ศาสนาเปรียบเทียบ	2	หน่วยกิต
ปญ 101	ปรัชญาทั่วไป	2	หน่วยกิต
ปญ 121	ตรรกศาสตร์	2	หน่วยกิต
สก 101	สังคม 1	2	หน่วยกิต
สก 102	สังคม 2	2	หน่วยกิต
สก 201	สังคม 3	2	หน่วยกิต

สภ 202 สีสกฤต 4	2	หน่วยกิต
ทษ 101 ภาษาไทย 1	2	หน่วยกิต
ทษ 102 ภาษาไทย 2	2	หน่วยกิต
ทษ 201 ภาษาไทย 3	2	หน่วยกิต
ทษ 202 ภาษาไทย 4	2	หน่วยกิต
อก 101 ภาษาอังกฤษ 1	2	หน่วยกิต
อก 102 ภาษาอังกฤษ 2	2	หน่วยกิต
อก 111 หนังสืออ่านภาษาอังกฤษ 1	2	หน่วยกิต
อก 112 หนังสืออ่านภาษาอังกฤษ 2	2	หน่วยกิต
อก 201 แดงอังกฤษ 1	2	หน่วยกิต
อก 202 แดงอังกฤษ 2	2	หน่วยกิต
อก 203 ฝึกพูดอังกฤษ 1	2	หน่วยกิต
อก 204 ฝึกพูดอังกฤษ 2	2	หน่วยกิต
อก 301 แดงอังกฤษ 3	2	หน่วยกิต
อก 302 แดงอังกฤษ 4	2	หน่วยกิต
อก 303 ฝึกพูดอังกฤษ 3	2	หน่วยกิต
อก 304 ฝึกพูดอังกฤษ 4	2	หน่วยกิต
อก 401 แดงอังกฤษ 5	2	หน่วยกิต
อก 402 แดงอังกฤษ 6	2	หน่วยกิต
อก 111 ประวัติอารยธรรม	2	หน่วยกิต
กม 201 กฎหมายคณะสงฆ์ 1	2	หน่วยกิต
กม 202 กฎหมายคณะสงฆ์ 2	2	หน่วยกิต
สค 201 สังคมวิทยา	2	หน่วยกิต
ทป 201 ศิลปะโบราณคดี	2	หน่วยกิต
จต 201 จิตวิทยาทั่วไป	2	หน่วยกิต

3) วิชาเฉพาะ (วิชาเอกปรัชญาและศาสนา, วิชาโทภาษาอังกฤษ)

วิชาเอกปรัชญาและศาสนาที่เปิดสอนมี ดังนี้

ปญ 301	ปรัชญาศาสนา	2	หน่วยกิต
ปญ 302	ปรัชญาอภิปรัชญา	3	หน่วยกิต
ปญ 303	ปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณและสมัยกลาง	3	หน่วยกิต
ปญ 304	ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่	3	หน่วยกิต
ปญ 318	ปัญหาปรัชญาภาคภาษาอังกฤษ	3	หน่วยกิต
ปญ 321	จริยศาสตร์	2	หน่วยกิต
ปญ 322	ปรัชญาสังคมและการปกครอง	2	หน่วยกิต
ปญ 311	ศึกษานุปถัมภ์อเมริกา 1	2	หน่วยกิต
ปญ 312	ศึกษานุปถัมภ์อเมริกา 2	2	หน่วยกิต
ปญ 404	ปรัชญาตะวันตกสมัยปัจจุบัน	2	หน่วยกิต
ปญ 405	ปรัชญาจีนและญี่ปุ่น	2	หน่วยกิต
ปญ 411	ปรัชญาจากคัมภีร์สันสกฤต 1	2	หน่วยกิต
ปญ 418	ปรัชญาในวรรณคดีปัจจุบัน	2	หน่วยกิต
ปญ 420	อภิปรัชญา	2	หน่วยกิต
ปญ 422	ญาณวิทยา	2	หน่วยกิต
ปญ 435	ปรัชญาแห่งจิต	2	หน่วยกิต
ปญ 438	ปรัชญาแห่งศาสนาคณะภาษาอังกฤษ	2	หน่วยกิต
ศน 431	สังคมวิทยาแห่งศาสนา	2	หน่วยกิต

วิชาโทภาษาอังกฤษ ที่เปิดสอนมี ดังนี้

อก 211	วรรณคดีอังกฤษ 1	2	หน่วยกิต
อก 212	วรรณคดีอังกฤษ 2	2	หน่วยกิต
อก 311	วรรณคดีอังกฤษ 3	2	หน่วยกิต
อก 312	วรรณคดีอังกฤษ 4	2	หน่วยกิต
อก 403	อังกฤษ-ภาษาพูดพิเศษ 1	2	หน่วยกิต

อก 404	อังกฤษ-ภาษาพูดพิเศษ 2	2	หน่วยกิต
อก 411	วรรณคดีอังกฤษ 5	2	หน่วยกิต
อก 412	วรรณคดีอังกฤษ 6	2	หน่วยกิต
อก 413	บทประพันธ์อังกฤษ 1	2	หน่วยกิต
อก 414	บทประพันธ์อังกฤษ 2	2	หน่วยกิต
4) วิชาเลือกเสรี ที่เปิดสอนมี ดังนี้			
สท 301	สังคม 5	2	หน่วยกิต
สท 302	สังคม 6	2	หน่วยกิต
ศษ 101	การศึกษาทั่วไป	2	หน่วยกิต
ศษ 211	หลักการสอนทั่วไป	2	หน่วยกิต
บร 101	บรรณารักษศาสตร์ เบื้องต้น	2	หน่วยกิต
คณ 151	สถิติประยุกต์ เบื้องต้น	2	หน่วยกิต
ชีว 101	ชีววิทยาทั่วไป	2	หน่วยกิต
กม 101	กฎหมายทั่วไป	2	หน่วยกิต
ศศ 201	หลักเศรษฐศาสตร์	2	หน่วยกิต
ศป 321	ศิลปะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	2	หน่วยกิต
สค 415	ภาวะผู้นำ	2	หน่วยกิต
สค 422	มนุษยสัมพันธ์	2	หน่วยกิต

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิชาเลือกเสรี บร 101 บรรณารักษศาสตร์ เบื้องต้น และ วิชา คณ 151 สถิติประยุกต์ เบื้องต้น น่าจะเป็นวิชาบังคับสามัญมากกว่า สมควรที่พระภิกษุสามเณรทุกรูปจะได้ศึกษาไว้ วิชาบรรณารักษศาสตร์ เบื้องต้น จะช่วยให้ผู้ศึกษามีความรู้ความสามารถ ภูมิวิธีการใช้ห้องสมุดอย่างถูกต้อง ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี ส่วนวิชาสถิติประยุกต์ เบื้องต้น จะเป็นวิชาที่สร้างพื้นฐานความรู้ ทางสถิติ เป็นวิชาที่จะสร้าง เจตคติที่ดีต่อการวิจัยสืบไป เป็นการสร้างแนวคิดแนวความรู้ไปสู่การ เป็นนักวิจัยที่ดีในอนาคต ในปัจจุบันประเทศไทยยังขาดนักวิจัยที่ดีอยู่มาก ถ้ามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พระภิกษุสามเณรให้ความรู้ ความสามารถทางด้านการวิจัยอีกทางหนึ่งแล้ว จะเป็นขุมกำลังที่สำคัญยิ่ง

2. การรับสมัครและการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา มีระเบียบที่ควรทราบในยุครัฐบาล
 สถานภาพให้เขามาตราฐานมหาวิทยาลัยสากล ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
 ระเบียบ ระเบียบแรก สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้ประกาศใช้ระเบียบมหา-
 วิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ฉบับที่ 1/2502 เรื่องการรับนิสิตและนักเรียน เมื่อวันที่ 29
 มีนาคม พ.ศ. 2502 มีใจความพอสรุปได้ว่า

แผนกบาลีมัธยมศึกษา (โรงเรียนบาลีสหศึกษา) ผู้สมัครเข้าศึกษาต้องมี
 คุณสมบัติและพินความรู้ ดังนี้

ก. เป็นสามเณร หรือ เด็ก ซึ่งมีอายุไม่เกิน 16 ปีบริบูรณ์ในวันหมดเขตรับ
 สมัคร

ข. สำหรับผู้สมัคร เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต้องสอบได้คะแนนปีที่ 4
 ส่วนผู้สมัคร เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 3, 4, 5, 6 ต้องสอบได้คะแนนต่ำกว่าที่ตนสมัคร
 ถัดลง 1 ชั้น และต้องมีพินความรู้ภาษาบาลีตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

วิชาที่สอบคัดเลือก ผู้สมัคร เข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สอบวิชา ดังนี้

เลขคณิตในใจ 20 คะแนน

เลขคณิตวิธี 30 คะแนน

เขียนไทย 20 คะแนน

เรียงความ 30 คะแนน

สัมภาระ 50 คะแนน

สำหรับผู้สมัคร เข้าศึกษาชั้นสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สอบวิชา ดังนี้

ภาษาบาลี 50 คะแนน

เลขคณิตวิธี 50 คะแนน

ภาษาไทย 50 คะแนน

ภาษาอังกฤษ 50 คะแนน

แผนกบาลีอบรมศึกษา (โรงเรียนบาลีอบรมศึกษา) ผู้สมัคร เข้าศึกษาต้องมี
 คุณสมบัติและพินความรู้ ดังนี้

- ก. เป็นพระภิกษุหรือสามเณร
- ข. เป็นผู้สอบ ได้ ตั้งแต่ประโยคเปรียญธรรม 4 (ป.ธ.4) ขึ้นไป แต่สำหรับผู้สมัครในชั้นบาลีสอบธรรมศึกษาปีที่ 2 ต้องสอบได้ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า วิชาที่สอบคัดเลือก ผู้สมัคร เข้าศึกษาชั้นบาลีสอบธรรมศึกษาปีที่ 1 สอบวิชา ดังนี้

ภาษาบาลี	100	คะแนน
ภาษาไทย	50	คะแนน
ความรู้รอบตัว	50	คะแนน
เลขคณิต	50	คะแนน
สัมภาระณ	50	คะแนน

สำหรับผู้สมัคร เข้าศึกษาชั้นบาลีสอบธรรมศึกษาปีที่ 2 สอบ เช่นเดียวกับชั้นปีที่ 1 เว้นความรู้รอบตัว ไม่ต้องสอบ แต่สอบภาษาอังกฤษแทน คะแนน 50 คะแนนคงเดิม

แผนกบาลี เจริญอุดมศึกษา (โรงเรียนบาลี เจริญอุดมศึกษา) ผู้สมัคร เข้าศึกษาต้องมีคุณสมบัติและพื้นความรู้ ดังนี้

- ก. เป็นพระภิกษุหรือสามเณร
- ข. เป็นผู้สอบ ได้ตั้งแต่ประโยคเปรียญธรรม 4 (ป.ธ.4) ขึ้นไปและต้องสอบได้ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า

วิชาที่สอบคัดเลือก ผู้สมัคร เข้าศึกษาชั้นบาลี เจริญอุดมศึกษาสอบวิชา ดังนี้

ภาษาบาลี	100	คะแนน
ภาษาไทย	50	คะแนน
ภาษาอังกฤษ	50	คะแนน
คณิตศาสตร์	50	คะแนน
สัมภาระณ	50	คะแนน

คณะพุทธศาสตร์ ผู้สมัคร เข้าศึกษาต้องมีคุณสมบัติและพื้นความรู้ ดังนี้

- ก. เป็นพระภิกษุหรือสามเณร
- ข. เป็นผู้สอบ ได้ ตั้งแต่ประโยคเปรียญธรรม 5 (ป.ธ.5) ขึ้นไป และต้องสอบ ได้ได้ชั้นบาลี เจริญอุดมศึกษา หรือ เจริญอุดมศึกษา หรือ เทียบเท่า

วิชาที่สอบคัดเลือก ผู้สมัคร เข้าศึกษา คณะพุทธศาสตร์ สอบวิชา ดังนี้

ภาษาบาลี	100	คะแนน
ภาษาไทย	50	คะแนน
ความรู้รอบตัว	50	คะแนน
สัมภาษณ์	50	คะแนน

ระเบียบที่สอง รอง เลขาธิการทำการแทน เลขาธิการมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้ประกาศให้ระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย ฉบับที่ 11/2519 เรื่อง เปิดรับพระภิกษุสามเณร เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2519 มีใจความสำคัญพอสรุปได้ว่า

โรงเรียนบาลีธรรมศึกษา ผู้ที่สมัคร เข้าศึกษาในชั้นบาลีธรรมศึกษาต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- ก. ผู้ที่สมัคร เข้าศึกษาในชั้นบาลีธรรมศึกษาปีที่ 1 ต้องสอบได้ ตั้งแต่ประโยคเปรียญธรรม 3 ขึ้นไป
- ข. ผู้ที่สมัคร เข้าศึกษาในชั้นบาลีธรรมศึกษาปีที่ 2 ต้องสอบได้ ไล่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือเทียบเท่า และต้องสอบได้ ตั้งแต่ประโยคเปรียญ ธรรม 3 ขึ้นไป

วิชาที่สอบคัดเลือก ผู้สมัคร เข้าศึกษาในชั้นบาลีธรรมศึกษาปีที่ 1 สอบวิชา ดังนี้

ภาษาบาลี	100	คะแนน
ภาษาไทย	50	คะแนน
เลขคณิต	50	คะแนน
พุทธศาสนา	50	คะแนน
ความรู้รอบตัว	50	คะแนน

สำหรับผู้สมัคร เข้าศึกษาในชั้นบาลีธรรมศึกษาปีที่ 2 สอบวิชา ดังนี้

ภาษาบาลี	100	คะแนน
ภาษาไทย	50	คะแนน
ภาษาอังกฤษ	50	คะแนน
พุทธศาสนา	50	คะแนน
คณิตศาสตร์	50	คะแนน

โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา เฉพาะฝ่ายพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ผู้สมัคร
ศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนบาลีอบรมศึกษา หรือโรงเรียนบาลีสาธิต
ศึกษา ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ หรือ

ข. เป็นผู้สอบไล่ได้ชั้น ม.ศ.3 หรือเทียบเท่า และต้องสอบไล่ตั้งแต่ ป.ศ.3 ขึ้นไป
วิชาที่สอบคัดเลือกได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ พุทธศาสนาและ
คณิตศาสตร์ (ภาษาบาลี 100 คะแนน นอกจากนั้นวิชาละ 50 คะแนน)

วิทยาลัยครูศาสนศึกษา ผู้สมัครเข้าศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาของมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัยฯ หรือ

ข. เป็นผู้สอบไล่ได้ชั้น ม.ศ.5 หรือเทียบเท่า และต้องสอบไล่ตั้งแต่ ป.ศ.4 ขึ้นไป
หรือ

ค. เป็นผู้สอบไล่ได้ ป.กศ. หรือ พ.กศ. หรือ พ.ป. และต้องสอบไล่ได้ชั้น ม.ศ.3
หรือเทียบเท่า ก็จะต้องสอบไล่ตั้งแต่ ป.ศ.4 ขึ้นไป

วิชาที่สอบคัดเลือกได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และ
สัมภาษณ์ (ภาษาบาลี 100 คะแนน นอกจากนั้นวิชาละ 50 คะแนน)

บาลีอุดมศึกษา คณะพุทธศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ผู้สมัครเข้าศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาของมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัยฯ หรือ

ข. เป็นผู้สอบไล่ได้ชั้น ม.ศ.5 หรือเทียบเท่า และต้องสอบไล่ตั้งแต่ ป.ศ.5 ขึ้นไป
วิชาที่สอบคัดเลือกได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และ

สัมภาษณ์ (ภาษาบาลี 100 คะแนน นอกจากนั้นวิชาละ 50 คะแนน)

บาลีอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ผู้สมัครเข้าศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครูศาสนศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ
สอบไล่คะแนนเฉลี่ยตลอดปีการศึกษา 2 ปี ไม่น้อยกว่า 2.00 และต้องเป็นเปรียญธรรม

ข. เป็นผู้สอบไล่ได้ชั้น พ.ม. หรือ ป.กศ.สูง และต้องสอบไล่ตั้งแต่ ป.ศ.5 ขึ้นไป
วิชาที่สอบคัดเลือกได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิชาการศึกษา และ

สัมภาษณ์ (ภาษาบาลี 100 คะแนน นอกจากนั้นวิชาละ 50 คะแนน)

วิธีการรับสมัคร ตามระเบียบที่สอง ลงวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2519 นี้ มีกำหนดการไว้ว่า ผู้สมัครต้องไปยื่นใบสมัครด้วยตนเองที่ตึกเรียนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสิ่งที่ต้องนำไปในวันรับสมัครมี ดังนี้

- ก. ประกาศนียบัตร ใบสุทธิ หรือใบรับรองความรู้ที่แสดงว่าสอบไล่ได้ชั้นนั้น ๆ
- ข. สำเนาทะเบียนบ้าน
- ค. หนังสือสุทธิ
- ง. รูปถ่ายไม่เกิน 6 เดือน หน้าตรง ไม่สวมแว่นตา ขนาด 2 นิ้ว จำนวน

2 รูป

จ. กักปийภัท (เงิน) อุปถัมภ์ ในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในวิทยาลัยครู ศาสตราจารย์ และบาลีอุคคศึกษา จำนวน 20 บาท

ครั้นถึงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2521 เวลา 19.30 น. มีการประชุมผู้บริหารของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีพระวิสุทธิสมโพธิ รองเลขาธิการ เป็นประธานในที่ประชุม ได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ หลายเรื่อง ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะ เรื่องการปรับปรุงระเบียบของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการกำหนดคะแนนการศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ คือ ได้ตกลงกำหนดคะแนนการศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ ที่ปรับปรุงใหม่ ดังนี้

1). ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ศ. 3 จากโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษาและ ผู้สำเร็จการศึกษา ชั้นปีที่ 2 จากโรงเรียนบาลีธรรมศึกษา จะต้องทำคะแนนให้ได้ 55% หรือ ประมาณ 2.20 จึงจะมีสิทธิเข้าศึกษาในระดับบาลีตรีษนอุคคศึกษา โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นไป

2). ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ศ. 5 จากโรงเรียนบาลีตรีษนอุคคศึกษา จะต้องได้คะแนนเฉลี่ย 2.50 ขึ้นไป จึงจะมีสิทธิเข้าศึกษาในชั้นบาลีอุคคศึกษา โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นไป

3). ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนบาลีตรีษนอุคคศึกษา ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องได้คะแนนเฉลี่ย 1.50 ขึ้นไป (เฉพาะปี พ.ศ. 2522) และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นไป จะต้องได้คะแนนเฉลี่ย 2.00 ขึ้นไปจึงจะมีสิทธิเข้าศึกษาในวิทยาลัยครู ศาสตราจารย์ โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก

4). พระภิกษุสามเณรทั่วไป (มีชั้นนักเรียนของมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษา ชั้น ม.ศ.5 จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หรือสำเร็จ การศึกษาระดับ พ.กศ. และได้ ป.ช.3 หรือสำเร็จการศึกษา ชั้น ม.ศ.5 และได้ ป.ช. 3 อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้จะต้องสอบคัดเลือกเข้าศึกษา และมีเงื่อนไขว่า วิชาภาษาบาลีต้อง ได้คะแนน 60% ขึ้นไป และวิชาอื่น ๆ เฉลี่ยรวมแล้วต้องได้ 55% จึงจะมีสิทธิเข้าศึกษาใน วิทยาลัยครูศาสนศึกษา

จำนวนผู้เข้าศึกษาในมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามระดับชั้นต่าง ๆ ระหว่าง พ.ศ. 2500-2524 มีสถิติจาก สำนักทะเบียนและวัดผล ดังนี้

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 จำนวนผู้เข้าศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ตามระดับชั้นต่าง ๆ ระหว่าง พ.ศ. 2500-2524

พ.ศ.	จำนวนผู้เข้าศึกษา					รวม ทุกระดับชั้น	หมายเหตุ
	แผนก(โรงเรียน) บาลีสาธิตศึกษา	แผนก(โรงเรียน) บาลีอบรมศึกษา	แผนก(โรงเรียน) บาลีเตรียมอุดมศึกษา	แผนกอบรมครูศาสนศึกษา (วิทยาลัยครูศาสนศึกษา)	บาลีอุดมศึกษา		
2500	469	436	93	-	65	1063	
2501	481	449	156	-	71	1157	
2502	468	272	254	-	63	1057	
2503	422	266	162	-	50	900	
2504	458	212	206	-	92	968	
2505	458	400	250	-	195	1303	
2506	389	260	208	34	193	1084	
2507	428	250	214	30	199	1121	
2508	410	301	190	43	189	1133	
2509	421	311	206	58	183	1179	
2510	480	326	237	48	172	1263	
2511	288	285	242	38	184	1037	
2512	341	261	238	45	205	1090	
2513	342	265	221	44	201	1073	
2514	281	225	239	46	234	1024	
2515	262	236	235	45	255	1033	
2516	209	238	231	43	211	932	
2517	372	261	310	34	200	1177	
2518	369	410	403	42	178	1402	
2519	371	198	461	73	139	1292	
2520	362	285	514	12	208	1381	
2521	375	276	379	33	293	1356	
2522	432	276	508	61	328	1605	
2523	464	263	475	81	464	1747	
2524	400	261	561	100	332	1722	

จากตารางที่ 13 จำนวนผู้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มีภูมิลำเนา
เดิมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด รองลงมาคือ มาจากภาคกลาง รองลงมาคือ
มาจากภาคใต้ และน้อยที่สุดมาจากภาคเหนือ (พระมหาดรณรงค์ จิตต์โสภิโณ, สัมภาษณ์)

3. วิธีการเรียนการสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้จัดการเรียนการสอนระบบทวิภาค ปีการศึกษาหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคต้น และภาคปลาย ภาคละ 18 สัปดาห์ ภาคต้นเริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ภาคปลายเริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน ถึงมีนาคม เฉพาะแผนกบาลีสาขาศาสนศึกษา (โรงเรียนบาลีสาขาศาสนศึกษา) ยังใช้ระบบไตรภาค คือ ภาคต้น ภาคกลาง และภาคปลาย

ภาคต้น เริ่มตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม ถึงวันที่ 31 สิงหาคม

ภาคกลาง เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน

ภาคปลาย เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม

แต่ภายหลัง เมื่อกระทรวงศึกษาธิการให้โรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา
จัดการเรียนการสอนระบบทวิภาค โรงเรียนบาลีสาขาศาสนศึกษาของมหาวิทยาลัย
ก็เปลี่ยนระบบไตรภาคเป็นระบบทวิภาคจนถึงปัจจุบันนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ กำหนดวันเรียน สัปดาห์หนึ่งเรียน 5 วัน วัน
หยุดคือ วันพระ และวันอาทิตย์ ใ้ยกตารางสอนในวันที่ตรงกับวันพระไปเรียนในวันเสาร์ ถัดไป

ชั่วโมงเรียน แผนกบาลีตรี มอคุณศึกษา (โรงเรียนบาลีตรี มอคุณศึกษา)
แผนกบาลีอบรมศึกษา (โรงเรียนบาลีอบรมศึกษา) และแผนกบาลีสาขาศาสนศึกษา (โรงเรียนบาลี
สาขาศา) เรียนวันละ 5 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 13.00-18.00 น. คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาอักษร และแผนกอบบรมครูศาสนศึกษา (วิทยาลัยครูศาสนศึกษา) เรียน
วันละ 6 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 13.00-19.00 น.

ผู้ศึกษาต้องมีเวลาเรียนหรือเวลาศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จึงจะมีสิทธิเข้า
สอบได้ ในกรณีสุดวิสัยจะต้องมีใบลา เป็นหลักฐานและต้องมีเวลาเรียนหรือเวลาศึกษาไม่ต่ำกว่า
ร้อยละ 60 ไม่วากรณีใด ๆ

วิธีการสอนของอาจารย์มีส่วนใหญ่จะใช้แบบบรรยายเป็นหลักใช้แบบการอภิปรายบ้าง บางวิชาให้ผู้ศึกษาค้นคว้าความรู้แล้วเขียนเป็นรายงานก็มี และวิธีอื่น ๆ ตามที่อาจารย์ผู้สอนจะนึก

4. การประเมินผล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป การศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้การประเมินผลระบบหน่วยกิตเป็นกระดิ่งคะแนน ในแต่ละวิชา โดยเฉพาะหลักสูตรบาลีอุดมศึกษา พ.ศ. 2500 ใช้การประเมินผลระบบหน่วยกิตเป็นกระดิ่งคะแนน A, B, C, D, E และ F มีเกณฑ์กำหนดไว้ ดังนี้

ระดับคะแนน	A	คิดเป็นคะแนนคุณภาพ	3
ระดับคะแนน	B	คิดเป็นคะแนนคุณภาพ	2
ระดับคะแนน	C	คิดเป็นคะแนนคุณภาพ	1
ระดับคะแนน	D	คิดเป็นคะแนนคุณภาพ	0
ระดับคะแนน	E	คิดเป็นคะแนนคุณภาพ	-1
ระดับคะแนน	F	คิดเป็นคะแนนคุณภาพ	-1

การคิดคะแนนคุณภาพดังกล่าวข้างต้น มีปัญหามาก ในปี พ.ศ. 2503 ได้เปลี่ยนแปลงเกณฑ์การประเมินผลใหม่ ดังนี้

ระดับ	A	ดีเลิศได้คะแนนร้อยละ 90-100	คิดเป็นกระดิ่งคะแนน	4
ระดับ	B	ดี ได้คะแนนร้อยละ 75-89	คิดเป็นกระดิ่งคะแนน	3
ระดับ	C	พอใช้ได้คะแนนร้อยละ 65-74	คิดเป็นกระดิ่งคะแนน	2
ระดับ	D	อ่อน ได้คะแนนร้อยละ 60-64	คิดเป็นกระดิ่งคะแนน	1
ระดับ	E	ตก ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60	คิดเป็นกระดิ่งคะแนน	0
ระดับ	I	ไม่สมบูรณ์		

เกณฑ์การประเมินผลนี้ จะใช้ถึงปี พ.ศ. 2528 เป็นปีสุดท้าย

สำหรับเกณฑ์การประเมินผลแผนกอบรมครูศาสนศึกษา (วิทยาลัยครูศาสนศึกษา)

เมื่อเริ่มเปิดสอนก็ใช้ระบบหน่วยกิตทันที มีเกณฑ์การประเมินผลในแต่ละวิชา ดังนี้

ระดับ	A	ดีเลิศได้คะแนนร้อยละ 90-100	คิดเป็นกระดิ่งคะแนน	4
ระดับ	B	ดี ได้คะแนนร้อยละ 75-89	คิดเป็นกระดิ่งคะแนน	3

ระดับ C	พอใช้	ได้คะแนนร้อยละ 60-74	คิดเป็นค่าระดับคะแนน	2
ระดับ D	พอได้	ได้คะแนนร้อยละ 50-59	คิดเป็นค่าระดับคะแนน	1
ระดับ E	ตก	ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50	คิดเป็นค่าระดับคะแนน	0
ระดับ I	ไม่สมบูรณ์			

ส่วนเกณฑ์การประเมินผลแต่ละวิชา ตั้งแต่ระดับค่าความรู้คุณศึกษา ยังคงใช้ระบบคะแนนคิดเป็นร้อยละ ยังไม่เปลี่ยนแปลง จนถึงปี พ.ศ. 2518 การประเมินผลแต่ละวิชาในโรงเรียนบาลีตรี มอญศึกษา ได้ใช้ระบบหน่วยกิต เป็นคะแนนคูณค่า พ 4, 3, 2, 1, 0 ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 การประเมินผลแต่ละวิชาในโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษาและโรงเรียนบาลี-อบรมศึกษา จึงใช้ระบบหน่วยกิตแบบเดียวกับโรงเรียนบาลีตรี มอญศึกษาทุกประการ

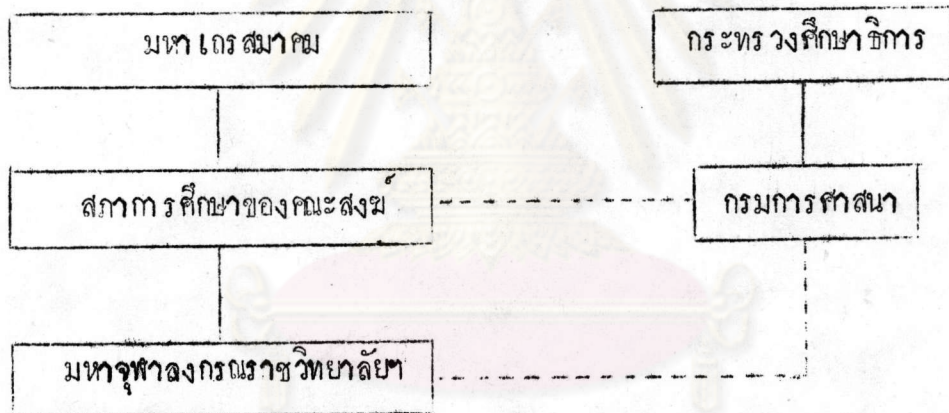
การบริหารงาน ในยุคปรับสถานภาพให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากลของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระหว่าง พ.ศ. 2500-2524 มีพัฒนาการ ดังนี้

1. การบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก
 ในระหว่าง พ.ศ. 2500 ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานเอกเทศตามเดิม มีความสัมพันธ์กับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้เงินอุดหนุน แต่ไม่ใช่ความสัมพันธ์ภายนอกในส่วนที่เกี่ยวกับการขึ้นสังกัดอย่างเป็นทางการ ครั้นถึงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 ได้มีคำสั่ง เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512 ระบุการบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกเด่นชัดขึ้นดังปรากฏในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (2512: 351, 356) ว่า... ข้อ 3 นับแต่วันประกาศใช้คำสั่งนี้ ให้การศึกษา ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ซึ่งดำเนินการอยู่แล้ว เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ ... ข้อ 11 ในระหว่างที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ อำนาจหน้าที่ใดตามคำสั่งนี้ หากระบุไว้ เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม...

จากข้อความในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ จะพบว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องขึ้นอยู่ในสังกัดของมหาเถรสมาคม

นับตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นวันที่มหาเถรสมาคมมีคำสั่งเรื่องสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ พ.ศ. 2512 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องมีความสัมพันธ์กับสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ในค่านโยบายระดับสูง และต้องมีความสัมพันธ์กับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในค่านเป็นสำนักงานของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ และในค่าน เป็นหน่วยงานทำหน้าที่ประสานงานระหว่างมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับรัฐบาลไทย เรื่องงบประมาณอุดหนุนมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ จึงแผนการบริหารงานที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ดังนี้

แผนภูมิที่ 8 การบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก

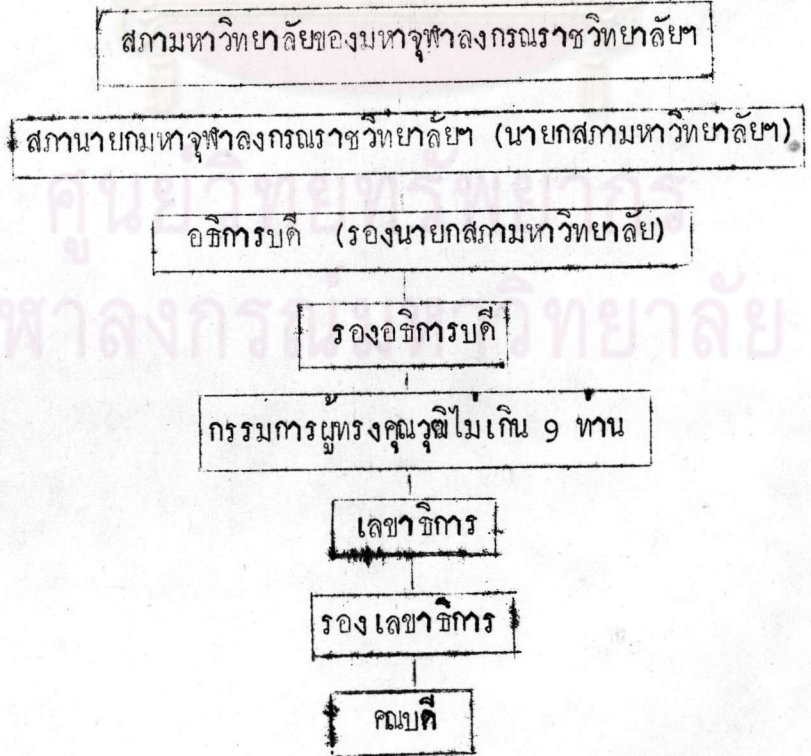

2. การบริหารงานภายในของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในระหว่างพ.ศ. 2500 ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้บริหารงานภายใน ในรูปสภามหาวิทยาลัย มีสภานายกอธิการบดี เลขานุการ คณบดี กรรมการสภาและกรรมการที่ปรึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะไม่ขอกล่าวรายละเอียดในที่นี้ เพราะจะเป็นการซ้ำซ้อนกับบทที่ 3 ที่ได้กล่าวมาแล้ว ครั้นถึงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 ได้ออกคำสั่งเรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (2512: 351-356) เกี่ยวกับการบริหารงานภายในของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่า ... ข้อ 4. ในการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์... คำคำสั่งนี้ให้... สภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสภาหนึ่ง

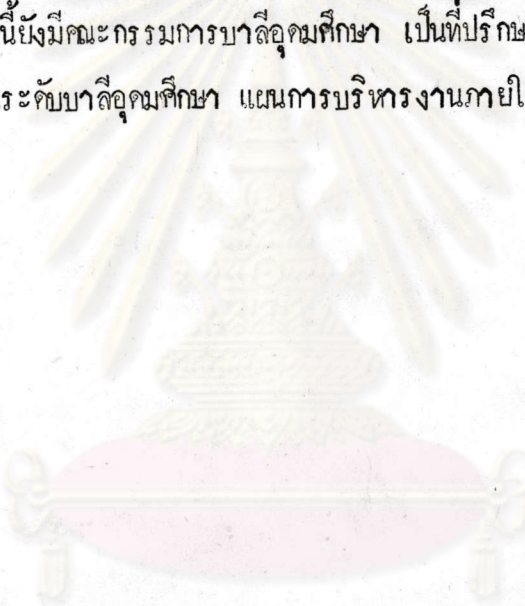
ทำหน้าที่บริหาร การศึกษาของมหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์... สภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย สภานายกมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี เป็นรองนายกสภามหาวิทยาลัย รองอธิการบดี เลขานุการ รองเลขานุการ และคณบดี เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง และกรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 ท่าน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ตามคำกราบทูลของสภานายกมหาวิทยาลัย ให้เลขานุการมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นเลขานุการสภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ... ดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นตำแหน่งตามวาระ จะได้รับการแต่งตั้งอีกก็ได้...

จากข้อความในคำสั่งมห เถร สมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ การบริหารงานภายในของมหาวิทยาลัย มีสภามหาวิทยาลัย แบบสภามหาวิทยาลัย สากล ดังแผนการบริหารงาน ดังนี้

แผนภูมิที่ 9 การบริหารงานสภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัย ตามคำสั่งมห เถร สมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512

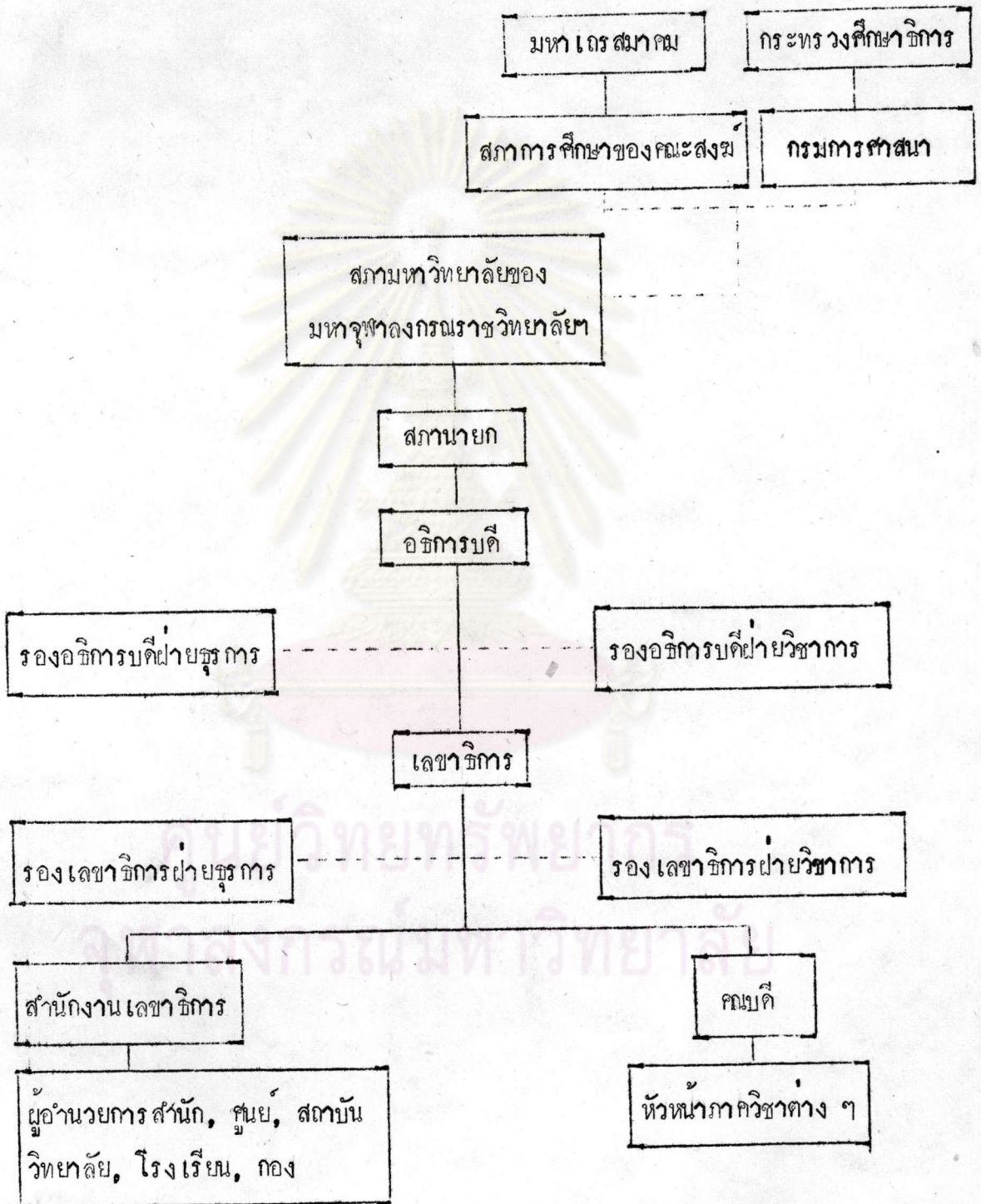
แคมพัสจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดระบบการบริหารงานภายในใหม่ เพื่อ
 การดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความราบรื่น ตำแหน่งอธิการบดี อยู่ที่บังคับบัญชาของสภามหา-
 วิทยาลัย อธิการบดีเป็น ตำแหน่งรองนายกสภามหาวิทยาลัย เป็นผู้นำบังคับบัญชาและรับผิดชอบ
 การบริหารงานทั่วไป ของมหาวิทยาลัยโดยตรง แต่จะมอบหมายงานใน
 หน้าที่รับผิดชอบนั้น ให้เลขาธิการ เป็นผู้ดำเนินการก็ได้ ตำแหน่ง เลขาธิการอยู่ที่บังคับบัญชา
 ของสภามหาวิทยาลัยและอธิการบดี เลขาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบบริหารงานด้านธุรการ และ
 รับผิดชอบงานตามที่อธิการบดีมอบหมายคณบดี และสำนักงานเลขาธิการ อยู่ที่บังคับบัญชาของ
 เลขาธิการ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบาลีอุคตศึกษา เป็นที่ปรึกษาของ เลขาธิการ ในด้านการ
 บริหารการศึกษา ในระดับบาลีอุคตศึกษา แผนการบริหารงานภายในมีดังนี้

 ศูนย์วิทยพัทธยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 10

การบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ที่มา สัมภาษณ์, พระมหาณรงค์ จิตฺตโสภโณ. รองเลขาธิการมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

15 สิงหาคม 2526.

จากแผนการบริหารงานนี้ ผู้วิจัยพบว่า สำนักงานเลขาธิการแบ่งเป็น กองกลาง, กองวิชาการ, กองห้องสมุด, กองบริการการศึกษา, กองเผยแพร่, กองงานโครงการพิเศษ, วิทยาลัยครูศึกษา, โรงเรียนบาลีตรีคมุขศึกษา, โรงเรียนบาลีอบรมศึกษา, โรงเรียนบาลีสถิตศึกษา, โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ และสำนักธรรมวินัย ส่วนคณะต่าง ๆ แบ่งเป็น คณะพุทธศาสตร์, คณะครุศาสตร์ และคณะมานุษยสังคมศาสตร์ คณะพุทธศาสตร์แบ่งเป็น ภาควิชาภาษาบาลี, ภาควิชาพุทธศาสนา, ภาควิชาศาสนาและปรัชญาและภาควิชาการศรัทธา คณะครุศาสตร์ แบ่งเป็น ภาควิชาจิตวิทยา, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์, ภาควิชาการศึกษา และภาควิชาคณิต-วิทยาศาสตร์ คณะมานุษยสังคมศาสตร์ แบ่งเป็น ภาควิชาภาษาไทย, ภาควิชาภาษาอังกฤษ, ภาควิชาเอเชียอาคเนย์วิทยา และภาควิชาสังคมศาสตร์

3. การบริหารงานกณบุคลการ บุคลการที่จะกล่าวถึงนี้ คือ บุคลการฝ่ายบริหาร และบุคลการฝ่ายอาจารย์สอน

บุคลการฝ่ายบริหารงานที่สำคัญ ตั้งแต่ พ.ศ.2500-2524 ได้แก่ ตำแหน่ง สภานายก อธิการบดี และ เลขาธิการของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สมควรทราบมี ดังนี้

ตำแหน่ง สภานายก

พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร ป.ช.8) เป็นสภานายก พ.ศ.2491-2504

พระธรรมปญฺญาบดี (สวัสดิ์ กิตติสาร เถร ป.ช.5) เป็นสภานายก พ.ศ.2504-2522

พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร ป.ช.8) เป็นสภานายก พ.ศ.2522 ถึงปัจจุบัน

ตำแหน่ง อธิการบดี

พระธรรมวรนายก (สมบุญ จันทโก ป.ช.6) เป็นอธิการบดี พ.ศ.2496ถึงปัจจุบัน

ตำแหน่ง เลขาธิการ

พระกวีวรรณ (จ่านงค์ ชุติษฐโร) เป็นเลขาธิการ พ.ศ. 2497-2502

พระมหามนัส จิตฺตโม เป็นเลขาธิการ พ.ศ. 2502-2503

พระเมธีวรคณาจารย์ (สนั่น กมโล) เป็นเลขาธิการ พ.ศ. 2503-2506

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (สวัสดิ์ อินฺทโชโต) เป็นเลขาธิการ พ.ศ. 2507

พระพรหมคุณาภรณ์ (เกี่ยว อุปเสโน) เป็นเลขาธิการ พ.ศ. 2507-2520

พระมหานคร เขมปาลี เป็นเลขาธิการ พ.ศ.2521ถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยจะขอกราบถวายบังคมคารวะฝ่ายบริหารงานเป็นบางปีที่สำคัญคือ ในปี พ.ศ.

2500, 2506 และ 2524

คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ พ.ศ. 2500

1) พระพิมลธรรม (อาจ)	2) พระธรรมวโรดม (ปั่น)
3) พระธรรมไตรโลกาจารย์ (วน)	4) พระมงคลเทพมุนี (สาลี)
5) พระธรรมธีรราชชมทามุนี (ธีร์)	6) พระเทพมุนี (ทรัพย์)
7) พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ)	8) พระเทพสุธี (สวัสดิ์)
9) พระเทพเมธี (ปลั่ง)	10) พระทักษิณวรนายก (สมบุญ)
11) พระศรีสุทนต์มุนี (ทองสุก)	12) พระวิสุทธีโสภณ (ปลอด)
13) พระวีรธรรมมุนี (ไสว)	14) พระศรีสมโพธิ (เส็งยม)
15) พระราชโมลี (นาค)	16) พระราชเมธี (ทองคำ)
17) พระราชเวที (กั)	18) พระมงคลราชมุนี (สค)
19) พระศรีสุธรรมมุนี (บุญเลิศ)	20) พระสุธรรมธีรคุณ (วงศ์)
21) พระปริยัติโสภณ (เอี่ยม)	22) พระกิตติญาณมุนี (ทองน้อย)
23) พระเมธีวรณาจารย์ (เช่า)	24) พระพิชิตมุนี (โชติ)
25) พระกวีวงศ์ (สนิท)	26) พระปรากรมมุนี (ไสว)
27) พระศีลขันธ์โชติ (ผล)	28) พระพรหมจริยาจารย์ (เทียน)
29) พระวิเชียรธรรมคุณาธาร (ณน)	30) พระรัตนเมธี (ชินนทร์)
31) พระประสิทธิ์วิริยคุณ (สูง)	32) พระสุธรรมมุนี (ฟุ้ง)
33) พระวิเชียรกวี (ฉัตร)	34) พระมงคลธรรมรังษี (ปาน)
35) พระปริยัติบัณฑิต (คำ)	36) พระปุตตนาคนุนี (ขาว)
37) พระเมธีธรรมาจารย์ (เกษม)	38) พระวิมลมุนี (สง่า)
39) พระวิสุทธีญาณมุนี (สุค)	40) พระภัทรมุนี (อิน)
41) พระวิเชียรมุนี (พัน)	42) พระวิสุทธีสมโพธิ (เจีย)
43) พระปริยัติโกศล (สุวรรณ)	44) พระวิกรมมุนี (ผล)
45) พระอมรเมธาจารย์ (สนิท)	46) พระครูวิเศษการบดี (อวม)

- 47) พระญาณรังษี (ผวม) 48) พระครูวิริยภิกขิตติ (โต๊ะ)
- 49) พระครูบริหาร วร กิจ (เจก)
คณะบริหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2500
1) พระพิมลธรรม (อาจ)	สภานายก
2) พระมหาจันทน์ สุทธิวิโร	รักษาการ เลขาธิการ
3) พระมงคลเทพมุนี (สวัสดี)	เหรียญ
4) พระศรีสุทนต์มุนี (ทองสุก)	คณบดี
5) พระมหามนัส จิตฺตทโม	อาจารย์ ยूपกครอง
6) พระมหาบุญดี กิตฺติวโร	เลขานุการ สมาคมศิษย์เก่า
7) พระมหาภรณ์ ปทุโม	นายทะเบียน
8) พระมหาสุริย์ สมุทฺธโน	บรรณรักษ์
9) พระมหาบุญลอย รตนโชโต	บรรณรักษ์คนควา
10) นายชนรรค วันแจ่มศรี	ผู้จัดการหนังสือ
11) พระมหาอภัย ญาณวีโร	เลขานุการ ห้องสมุด
12) นายสนิท เทวรินทร์ภักดี	ผู้อำนวยการพิมพ์โฆษณา เผยแผ่
13) นายเกษม บุญศรี	บรรณาธิการ
14) พระเทพมุนี (ทรัพย์)	เลขานุการประจำเหรียญ
15) พระมหาเกษม อุปเสโน	หัวหน้าแผนกวิชาบาลี-ธรรม
16) นายประหยัด ไพฑูริ	หัวหน้าแผนกวิชาทั่วไป
17) นายผาด แก้วปลาด	หัวหน้าแผนกวิชาภูมิวิทยา

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยังมี คณะกรรมการที่ปรึกษาในการ
บริหารงาน อันประกอบด้วย

1) พระทักษิณวรนายก (สมบูรณ์)	ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษา
2) พระมหาจันทน์ สุทธิวิโร	เลขานุการ
3) ศาสตราจารย์ ดร. คุรุต์ เอฟ. ไคเตกเกอร์	กรรมการที่ปรึกษา
4) นายหอม อุบลชัย	กรรมการที่ปรึกษา

5) นายเกษม บุญศรี	กรรมการที่ปรึกษา
6) นายกรรณ กุศลาลัย	กรรมการที่ปรึกษา
7) นายภาค แก้วสีปลาด	กรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน พ.ศ. 2506

1) พระธรรมรัตนากร (สวัสดิ์)	สภานายก
2) สมเด็จพระพุทธจารย์ (วน)	กรรมการกิตติมศักดิ์
3) สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น)	กรรมการกิตติมศักดิ์
4) พระมหาคณิศจารย์ (สวัสดิ์)	กรรมการ
5) พระธรรมวรานายก (สมบุญ)	กรรมการ
6) พระธรรมวโรดม (ทรัพย์)	กรรมการ
7) พระธรรมทัตตนาจร (ทองสุก)	กรรมการ
8) พระธรรมธีรราชฆานูณี (ธีร)	กรรมการ
9) พระธรรมโกทจารย์ (ชอบ)	กรรมการ
10) พระธรรมมหาวิธานวัตร (ไสว)	กรรมการ
11) พระธรรมวิสุทธาจารย์ (เส็งี่ยม)	กรรมการ
12) พระธรรมญาณมุนี (ทองน้อย)	กรรมการ
13) พระธรรมสิริชัย (ชิต)	กรรมการ
14) พระธรรมปิฎก (สนิท)	กรรมการ
15) พระเทพวิสุทธิโมลี (บุญเลิศ)	กรรมการ
16) พระเทพเมธี (กี)	กรรมการ
17) พระเทพเมธีจารย์ (เฮา)	กรรมการ
18) พระเทพวิริยาภรณ์ (ไสว)	กรรมการ
19) พระเทพประสิทธิ์คุณ (สูง)	กรรมการ
20) พระเทพสิทธินายก (นาค)	กรรมการ
21) พระเทพวรมุนี (ฟุ้ง)	กรรมการ

22) พระเทพปริยัติ (คำ)	กรรมการ
23) พระเทพวิสุทธิเวที (สุก)	กรรมการ
24) พระเทพวิสุทธิเมธี (เจีย)	กรรมการ
25) พระเทพเวที (ทองคำ)	กรรมการ
26) พระเทพคุณาธาร (ผล)	กรรมการ
27) พระเทพสุธี (กมล)	กรรมการ
28) พระราชวรเวที (เต็ม)	กรรมการ
29) พระมงคลธรรมรังษี (ปาน)	กรรมการ
30) พระสุธรรมวิธาน (วงศ์)	กรรมการ
31) พระราชวิสุทธิโมลี (ขาว)	กรรมการ
32) พระวิเชียรมุนี (พัน)	กรรมการ
33) พระวิมลมนี (สง่า)	กรรมการ
34) พระวิกรมมนี (ผล)	กรรมการ
35) พระญาณรังษี (ผวน)	กรรมการ
36) พระอมรเมธีจารย์ (สนิท)	กรรมการ
37) พระเมธีธรรมจารย์ (เกษม)	กรรมการ
38) พระรัตนเมธี (ชรินทร์)	กรรมการ
39) พระครูวิเศษการบดี (อวม)	กรรมการ

คณะบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ พ.ศ. 2506

1) พระธรรมรัตนาก (สวัสดิ์)	สภานายก
2) พระธรรมวรานายก (สมบุญ)	อธิการบดี
3) พระราชวิสุทธิเมธี (เกี้ยว)	ผู้อำนวยการบดีฝ่ายธุรการ
4) พระกวีวรรณ (จำนงค์)	ผู้อำนวยการบดีฝ่ายวิชาการ
5) พระเมธีวรรณคณาจารย์ (สนั่น)	เลขาธิการ
6) พระธรรมทัตตนาจร (ทองสุก)	คณบดีคณะแพทยศาสตร์
7) พระมหาจำลองภูริปัญโญ	ผู้กำกับแผนกบาลีเทวี่ฆมอุคคศึกษา

8) พระมหาประแทน เขมทสูสี	ผู้กำกับแผนกบาลีธรรมศึกษา
9) พระมหาธีร โกวิท	ผู้กำกับแผนกบาลีมัธยมศึกษา
10) พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (ธธ)	เจ้าหน้าที่วัดผลและสถิติ
11) พระมหาภานุโพโม	เจ้าหน้าที่แผนกทะเบียน
12) พระมหาสมบุรณ์ สมบุรณ์	นายทะเบียน
13) พระมหาวิสุทธิ ปุณฺณสโร	เจ้าหน้าที่คณะพุทธศาสตร์
14) พระมหาสารวย ญาณโสภี	เจ้าหน้าที่คณะพุทธศาสตร์
15) พระมหาสวัสดิ์ศรัทธาโชโต	เจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง
16) พระมหาพิมล ปกสโร	เจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง
17) พระมหาสุจินต์ โชติปัญญา	เจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง
18) พระมหาบุญดือ เขมสิริ	เจ้าหน้าที่ทันตศึกษาและห้องภาษาอังกฤษ
19) พระมหาสังวร สีส้วโร	เจ้าหน้าที่ภัณฑาคาริก

สภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ พ.ศ. 2524

1) พระพิมลธรรม (อาจ)	สภานายก
2) พระธรรมวรนายก (สมบุรณ์)	อธิการบดี
3) พระปิฎกโกศล (ปุ่น)	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
4) พระราชปริชาญาณมุนี (นวน)	รองอธิการบดีฝ่ายธุรการ
5) พระมหานกร เขมปาลี	เลขาธิการ
6) พระมหาจินดา อาจารย์กุสโล	รองเลขาธิการฝ่ายวิชาการ
7) พระวิสุทธิสมบัติ (สมบุรณ์)	รองเลขาธิการฝ่ายวิชาการ
8) พระมหาณรงค์ จิตติโสภณ	รองเลขาธิการฝ่ายกิจกรรมนิสิต
9) พระมหา เจริญคุณญาณ เมธี	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
10) พระมหาภิกขิต อตตะโก	คณบดีคณะครุศาสตร์
11) พระมหาวิสุทธิ ปุณฺณสโร	คณบดีคณะมานุษยสงเคราะห์ศาสตร์
12) สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร)	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
13) พระวิสุทธิวิมล (ไสว)	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

14) พระธรรมปิฎก (นิยม)	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
15) พระศรีธีรพงศ์ (พร้อม)	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
16) นายเศวต เปี่ยมพงษ์กันต์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
17) นายชำนาญ ยุวบูรณ์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
18) นายชนิด อยู่โพธิ์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
19) นายเสฐียร พันธงใจ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
20) นายจันทงค์ ทองประเสริฐ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

สำหรับบุคลากรฝ่ายอาจารย์ ผู้สอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ วิทยาลัย ศึกษาศาสตร์ ทั้งฝ่ายบรรณารักษ์และคฤหัสถ์ เพศชายไม่มีเพศหญิง เหมือนกับยุคเริ่มดำเนินการในรูปมหาวิทยาลัย สงฆ์ ยังไม่เปลี่ยนแปลง ในที่นี้จะขอนำจำนวนอาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500-2524 จากสำนักทะเบียนและวัดผลมีสถิติ ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 จำนวนอาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์วิทยาเขต พ.ศ.
2500-2524

พ.ศ.	จำนวนอาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษา		หมายเหตุ
	บาลีอุดมศึกษา	วิทยาลัยครูทำสนศึกษา	
2500	28	-	
2501	40	-	
2502	28	-	
2503	30	-	
2504	32	-	
2505	45	-	
2506	34	14	
2507	37	19	
2508	34	21	
2509	35	20	
2510	35	16	
2511	37	18	
2512	37	20	
2513	34	20	
2514	41	20	
2515	41	21	
2516	46	23	
2517	46	27	
2518	44	21	
2519	48	21	
2520	55	24	
2521	61	23	
2522	75	26	
2523	67	28	
2524	69	24	

ที่มา สำนักทะเบียนและสถิติมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์วิทยาเขต

4. การบริหารงานค้ำงงบประมาณ งบประมาณรายไค้ของมหาวิทยาลัยเกษตร-
 วิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ใ้รับเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลไทย, เงิน
 อุดหนุนจากศาสนสมบัคกลาง, เงินบริจาคจากประชาชนผู้ศรัทธา และเงินอุดหนุนจากมูลนิธิ
 เอเซีย สำหรับใ้ในกรณีเงินอุดหนุนจากมูลนิธิเอเซียใ้รับมาจนถึงปี พ.ศ. 2514 จึงงดเงิน-
 อุดหนุน กรณีเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลไทยนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500-2513
 มหาวิทยาลัยเกษตรวิทยาลัยใ้รับปีละ 150,000 บาท ตั้งแต่ปี พ.ศ.2514-2518 ใ้รับ
 เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ปีละ 750,000 บาท ในปี พ.ศ. 2519 ใ้รับเงินอุดหนุน
 จากงบประมาณแผ่นดิน 940,000 บาท ในปี พ.ศ. 2520 ใ้รับเงินอุดหนุนจากงบประมาณ
 แผ่นดิน 1,170,000 บาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521-2524 ใ้รับเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน
 ปีละ 1,000,000 บาท

ใ้ในกรณีเงินอุดหนุนจากศาสนสมบัคกลาง กรมการศาสนา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500-
 2513 มหาวิทยาลัยเกษตรวิทยาลัย ใ้รับปีละ 200,000 บาท และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 -
 2524 ใ้รับปีละ 230,000 บาท

ใ้ในปี พ.ศ. 2508 มหาวิทยาลัยเกษตรวิทยาลัย ใ้ได้เริ่มตั้งมูลนิธิมหาวิทยาลัยเกษตร-
 วิทยาลัย ขึ้น และจดทะเบียนตราสาร ถูกต้องตามกฎหมายทุกประการ เพื่อใ้ได้นำ
 ดอกผลของมูลนิธิ มาบำรุงการศึกษาใ้ในมหาวิทยาลัยเกษตรวิทยาลัย ยามขาดแคลนทุนทรัพย์
 ทางมูลนิธิ ใ้ได้นำดอกผลใ้ใ้ได้มาบำรุงการศึกษาเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2516 เป็นจำนวน
 เงิน 99,000 บาท และเงินดอกผลของมูลนิธิ ใ้ใ้ได้นำมาบำรุงการศึกษาใ้ในมหาวิทยาลัย
 วิทยาลัย ตั้งแต่ ปีพ.ศ.2516 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันใ้

ใ้ในที่ใ้จะขอใ้นำขอรวมงบประมาณรายรับ-รายจ่ายของมหาวิทยาลัยเกษตรวิทยาลัย
 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2524 ดังปรากฏใ้ใน ตารางที่ 15 ต่อใ้ไปใ้

ตารางที่ 15 งบประมาณรายรับ-รายจ่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ พ.ศ. 2516-2524

พ.ศ.	รายรับ		รายจ่าย		หมายเหตุ
	บาท	สต.	บาท	สต.	
2516	1,079,000	-	1,236,737	-	จ่ายเกิน 157,737.00 บาท
2517	1,055,000	-	1,788,357	50	จ่ายเกิน 733,357.50 บาท
2518	1,160,000	-	1,387,086	80	จ่ายเกิน 227,086.80 บาท
2519	1,328,300	-	1,723,000	-	จ่ายเกิน 394,700.00 บาท
2520	1,710,600	-	1,700,243	-	เงินเหลือ 10,357.00 บาท
2521	1,630,000	-	2,299,796	50	จ่ายเกิน 669,796.50 บาท
2522	1,558,200	-	1,998,205	20	จ่ายเกิน 440,005.20 บาท
2523	1,878,096	-	2,410,714	22	จ่ายเกิน 532,618.22 บาท
2524	2,146,500	-	2,647,655	89	จ่ายเกิน 501,155.89 บาท

ที่มา สำนักงานเลขาธิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

จากตารางที่ 15 จะพบว่า ในปี พ.ศ. 2520 เพียงปีเดียวมีเงินเหลือจากนั้น ในแต่ละปี มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ฯ ต้องมีรายจ่ายเกินนั้น ปีที่คงมีรายจ่ายเกินสูงสุด (733,357.50 บาท) คือ ปีพ.ศ. 2517 เพราะเป็นปีที่มียอดรายรับน้อยที่สุด แต่ต้องใช้จ่ายในการปรับปรุงกิจการต่าง ๆ มากขึ้น

ในการพิจารณาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ฯ แล้ว จะพบว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของผู้ศึกษาในปี พ.ศ. 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523 และ 2524 โดยเฉลี่ยแล้วประมาณ 1,326.97 บาท, 1,519.42 บาท, 989.36 บาท, 1,333.59 บาท, 1,231.17 บาท, 1,639.02 บาท, 1,244.99 บาท, 1,379.92 บาท และ 1,537.55 บาท ตามลำดับ

5. การบริหารงานคณาจารย์สถานที่ ค่ายแห่งที่อาศรมสถานที่ศึกษาเล่าเรียน
ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ไม่พอเพียง กับแคว้นไม่สามารถ
จะรับพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นได้ ในปี พ.ศ. 2507 ได้เปิดสาขาโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษาของ
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อีก ... คือ

ก. โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา ณ วัดมหาธาตุ จังหวัดนครพนม เริ่มดำเนินการ
เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2507

ข. โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา ณ วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เริ่ม
ดำเนินการเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2507 ต่อมาได้เปิดสอนยกฐานะเป็นวิทยาลัยครู
ศาสนศึกษาอีกแห่งหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2524

ค. โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา ณ วัดศรีสะเกษ จังหวัดหนองคาย เมื่อวันที่
15 พฤษภาคม พ.ศ. 2507 ครั้นถึงวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2513 ได้ดำเนินการจัดตั้ง
ยกฐานะเป็นวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาใน พ.ศ. 2521 โดยอนุมัติของสภ
มหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นวิทยาเขต เปิดสอนชั้นปริญญาพุทธศาสตร
บัณฑิต คณะครุศาสตร์ เป็นแห่งแรกในต่างจังหวัด

ในปี พ.ศ. 2509 ได้เปิดสาขาโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษาของมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย อีก 1 สาขา ที่วัดอภิสัทธี จังหวัดมหาสารคาม เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 19
มกราคม พ.ศ. 2509

ในปี พ.ศ. 2517 ได้เปิดสาขาโรงเรียนบาลีอบรมศึกษาของมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ณ วัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร เริ่มเปิดสอนเฉพาะชั้นบาลีอบรมศึกษาปีที่ 1
เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ต่อมาเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ได้ย้ายชั้น
บาลีอบรมศึกษาปีที่ 2 ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปดำเนินการสอน ณ วัดสระเกศ
กรุงเทพมหานคร เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

บทบาทที่มีต่อสังคมไทย พัฒนาการของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในยุครับ-
 สถกนภาพให้เข้ามาตราฐานมหาวิทยาลัยสากล ระหว่าง พ.ศ. 2500-2524 มีบทบาทที่สำคัญ
 ต่อสังคมไทย ดังนี้

1. การผลิตบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ผลิตพุทธศาสตรบัณฑิต
 ตั้งแต่ พ.ศ. 2500-2524 มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 16 จำนวนผู้สำเร็จพุทธศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2500-2524

รุ่นที่	ปี พ.ศ. ที่สำเร็จ พธ.บ.	จำนวน	หมายเหตุ
3	2500	8	
4	2501	3	
5	2502	8	
6	2503	7	
7	2504	11	
8	2505	12	
9	2506	8	
10	2507	22	
11	2508	58	
12	2509	35	
13	2510	34	
14	2511	36	
15	2512	36	
16	2513	36	

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รูปที่	ปี พ.ศ. ที่สำเร็จ พธ.บ.	จำนวน	หมายเหตุ
17	2514	39	
18	2515	43	
19	2516	62	
20	2517	54	
21	2518	61	
22	2519	45	
23	2520	58	
24	2521	37	
25	2522	33	
26	2523	74	
27	2524	60	

ที่มา สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย

จากตารางที่ 16 จะพบว่า ในปี พ.ศ. 2523 จำนวนผู้สำเร็จพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) มากที่สุดถึง 74 รูป ในปี พ.ศ. 2501 จำนวนผู้สำเร็จพุทธศาสตรบัณฑิตน้อยที่สุด มีเพียง 3 รูปเท่านั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2524 มีผู้สำเร็จพุทธศาสตรบัณฑิต รวม 880 รูป

นอกจากนี้วิทยาลัยครูศาสนศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยฯ ได้เปิดสอน เมื่อปี พ.ศ. 2506 มีผู้สำเร็จการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508-2524 ดังนี้

ตารางที่ 17 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครูทัศนศึกษา พ.ศ. 2508-2524

รุ่นที่	ปี พ.ศ.	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา	หมายเหตุ
1	2508	12	
2	2509	10	ในปี พ.ศ. 2508-2509 คือรุ่นที่ 1 และ 2
3	2510	16	เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศ
4	2511	23	นียบัตรวิชาการศึกษาของวิทยาลัยครูทัศน
5	2512	13	ศึกษา ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2510 (รุ่นที่ 3)
6	2513	14	เป็นต้นไป เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตาม
7	2514	24	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
8	2515	18	ชั้นสูงของวิทยาลัยครูทัศนศึกษา
9	2516	16	
10	2517	17	
11	2518	13	
12	2519	13	
13	2520	20	
14	2521	31	
15	2522	12	
16	2523	10	
17	2524	30	

ที่มา สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

2. การวิจัยค้นคว้า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้จัดพิมพ์ผลงานการวิจัย เรื่อง "มหาวิทยาลัยสงฆ์ในสังคมไทย การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์" เมื่อปี พ.ศ. 2522 งานวิจัยนี้เป็นของชาย โพธิ์ศึก ซึ่งเป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์-วิทยาลัย แต่ได้ลาศึกษาแล้ว ใ้มอบลิขสิทธิ์ให้แก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในด้านการค้นคว้า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เริ่มโครงการตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับ "มหาจุฬาลงกรณ" ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อจะตรวจทานชำระพระไตรปิฎกและจัดพิมพ์ขึ้นมาใหม่เป็นภาษาบาลีใช้อักษรไทย ด้วยวิธีตรวจทานกับพระไตรปิฎกฉบับอักษรพิมพ์ และสิ่งหลงเหลือ เป็นต้น พระไตรปิฎกฉบับที่สมบูรณ์ถูกต้องที่สุด ให้ความสะดวกแก่การอ่านและค้นคว้า เสร็จแล้ว (พระมหาดวงค์ จิตฺตโสภโณ, สัมภาษณ์) มีดังนี้

1) พระวินัยปิฎก มหาวิงยุค ปฐมภาค	เล่ม 1
2) พระวินัยปิฎก มหาวิงยุค ทุศิตยภาค	เล่ม 2
3) พระวินัยปิฎก ภิกขุณีวิงยุค	เล่ม 3
4) พระวินัยปิฎก มหาวคฺค ปฐมภาค	เล่ม 4
5) พระวินัยปิฎก มหาวคฺค ทุศิตยภาค	เล่ม 5
6) พระวินัยปิฎก จูฬวคฺค ปฐมภาค	เล่ม 6
7) พระวินัยปิฎก ปริวารวคฺค	เล่ม 8
8) พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขนฺธวคฺค	เล่ม 9
9) พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคฺค	เล่ม 10
10) พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวคฺค	เล่ม 11
11) พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มุลปงฺกาสก	เล่ม 12
12) พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มชฺฌิมปงฺกาสก	เล่ม 13
13) พระสุตตันตปิฎก สันยทฺตนิกาย นิทานวคฺค	เล่ม 16
14) พระอภิธรรมปิฎก ขมฺมสงฺกณี	เล่ม 34
15) พระอภิธรรมปิฎก วิงยุค	เล่ม 35

ส่วนบทบาทในการผลิตตำรานั้น กองวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้เริ่มต้นโครงการผลิตตำรา ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา ได้จัดพิมพ์ตำราเรียนวิชาภาษาบาลี ตามหลักสูตรวิชาแดงแปลบาลี และพระสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ และได้เรียบเรียงแบบเรียนตามหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ แบบเรียนภาษาบาลีวิชาไวยากรณ์, แบบเรียนภาษาบาลีวิชาอ่าน-พูด เขียน-แต่ง-แปล และแบบเรียนหมวดพระธรรมวินัย แบบเรียนชุดนี้มี 24 เล่ม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้จัดพิมพ์ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ยังได้เรียบเรียงและจัดพิมพ์หนังสือหลักสูตร ประมวลการสอนวิชาธรรม-พุทธประวัติ และหนังสืออ่านพุทธศาสนากฎภาษาอังกฤษ ขึ้นใช้ในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ทั่วไปด้วย

3. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม บทบาทด้านนี้ในระหว่าง พ.ศ. 2500-2524 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมไทย ต่อไปนี้

ก. จัดทำนิตยสารพุทธจักรต่อไป เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และผลงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ เป็นนิตยสารรายเดือน

ข. จัดทำวารสารเสียงธรรม เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมของคณะกรรมการนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ เป็นวารสารรายสองเดือน เริ่มออกวารสารนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา

ค. จัดทำวารสารเพื่อนใจ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและผลงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ เป็นวารสารรายเดือน เริ่มออกวารสารนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา

ง. จัดโครงการสอนภาษาบาลีภาคพิเศษแก่คฤหัสถ์ผู้สนใจทั้งชายและหญิง เริ่มเปิดสอนมาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2505 เป็นต้นมา บทบาทการให้บริการสอนภาษาบาลีภาคพิเศษนี้ให้ประโยชน์แก่ประชาชนผู้สนใจเป็นอย่างมาก

จ. เปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ เป็นแห่งแรกในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2501 เพื่อให้การศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติแก่เยาวชนชายหญิงทั่วไป ปรากฏว่าได้รับความสนใจและความสนับสนุนจากผู้ปกครองและเยาวชนเป็นจำนวนมาก

ฉ. จัดส่งผู้สำเร็จพุทธศาสตรบัณฑิตไปช่วยปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัด เช่น การสอนพระปริยัติธรรมทั้งฝ่ายบาลีและนักธรรม, การดำเนินงานโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และการสอนศีลธรรมในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ต่าง ๆ เป็นต้น

ซ. การส่งพระธรรมทูตออกสั่งสอนธรรมทางพระพุทธศาสนาและสังเคราะห์ประชาชน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา เสด็จนิพนธ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอาราธนาจากกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการให้เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ 10 ในปี พ.ศ. 2509 ได้เปลี่ยนเป็นสายที่ 8 มีเขตปฏิบัติงานใน 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร, ราชบุรี, เพชรบุรี, ประจวบคีรีขันธ์, ชุมพร, สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ครั้นถึงปี พ.ศ. 2517 กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ เปลี่ยนนโยบายการส่งพระธรรมทูตฯ ในฐานะผู้รับผิดชอบงานพระธรรมทูตสายที่ 8 นี้ ทำหน้าที่เพียงวางแผนควบคุมดูแลและติดตามผลการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตในท้องถิ่นจังหวัดนั้น ๆ

ค. จัดส่งพระธรรมจาริกออกสั่งสอนความรู้ทางพระพุทธศาสนาและภาษาไทย แก่ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในภาคฤดูร้อน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอาราธนาจากกรมประศาสน์สังเคราะห์กระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510-2515 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดส่งพระนิสิต นักศึกษาและนักเรียนออกไปเป็นพระธรรมจาริก ในระหว่างปิดการศึกษาภาคฤดูร้อน จังหวัดที่พระธรรมจาริกออกปฏิบัติงาน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงใหม่ น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก พิษณุโลก เลย และเพชรบูรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมางดการส่งพระธรรมจาริกจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพราะ มีพระภิกษุสามเณรชาวเขาสามารถเป็นพระธรรมจาริกได้เองจำนวนมากพอแล้ว

ด. จัดโครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2509-2515 เป็นโครงการร่วมกันจัดระหว่างมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย โครงการนี้ได้หยุดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เนื่องจากขาดเงินอุดหนุน

4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ บทบาทค่านิยมมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้วิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ด้วยการอบรมสั่งสอน กำหนดรายวิชาเกี่ยวกับศิลป

วัฒนธรรมไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ เกิดความรับผิดชอบช่วยกันทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย นอกจากนี้ยังได้นำผู้ศึกษาไปทัศนศึกษาตามจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยต่อไป

ตอนที่ 3 สรุปและวิเคราะห์

ก. ยุคลับสถานภาพให้เข้ามาตราฐานมหาวิทยาลัยสากลของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2505-2524 พอสรุปได้ว่าหลักสูตรการศึกษาใช้แบบเดิม เป็นแต่จัดรายวิชาให้เข้ากับชั้นเรียนซึ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ ได้แบ่งชั้นเรียนเป็น 7 ชั้น ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 เรียนเต็มทุกวิชา ในชั้นปีที่ 6 เริ่มแยกเรียนเป็นสาขาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 ในปีนี้ได้แยกเรียน 2 สาขา คือ สาขาปรัชญาและจิตวิทยา ในปี พ.ศ. 2506 แยกเรียนเป็น 3 สาขา คือ สาขาปรัชญา, จิตวิทยา, และสังคมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2507 ได้แยกเรียน 7 สาขา คือ สาขาปรัชญา, จิตวิทยา, สังคมศาสตร์, ภาษาศาสตร์, ภาษาบาลี-สันสกฤต, โบราณคดี, และวิชาการศึกษา แต่สามารถเปิดสอนได้เพียง 3 สาขา คือ สาขาปรัชญา, จิตวิทยา และสังคมศาสตร์ การประเมินผลการศึกษาดังแต่ พ.ศ. 2505-2510 ยังใช้ระบบคะแนนรวมคิดเป็นร้อยละ ในปี พ.ศ. 2511 ได้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี ศาสนศาสตร์บัณฑิต 4 ปี เป็นระบบหน่วยกิต รวม 240 หน่วยกิต แบ่งเป็นคณะวิชาได้ 7 คณะ แต่สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สามารถเปิดสอนได้เพียง 3 คณะ คือ คณะปรัชญา, คณะจิตวิทยา และคณะสังคมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2517 ได้ปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรีศาสนศาสตร์บัณฑิต 4 ปี เหลือเพียง 200 หน่วยกิต ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้ปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรีศาสนศาสตร์บัณฑิต 4 ปีใหม่ ต้องศึกษาให้ได้หน่วยกิตรวมอย่างน้อย 144 หน่วยกิต หลักสูตรนี้จะต้องใช้ถึงปี พ.ศ. 2528 เป็นปีสุดท้าย ส่วนหลักสูตรชั้นเตรียมศาสนศาสตร์ เริ่มใช้ระบบหน่วยกิตในปี พ.ศ. 2520 และหลักสูตรชั้นบูรพศึกษา เริ่มใช้ระบบหน่วยกิตในปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา การบริหารงานภายในของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในยุคนี้ ใช้ระบบสภามหาวิทยาลัยประกอบด้วย นายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย ประธานกรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นรองนายกสภามหาวิทยาลัย รองประธาน

กรรมการสภาการศึกษาามหาวิทยาลัย เลขาธิการ รองเลขาธิการ คณบดี เป็นกรรมการ
สภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 ท่าน
(คำสั่งมห.เถรสมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2512: 351) ส่วนบทบาทของ
สภาการศึกษาามหาวิทยาลัยที่เด่นชัด ได้แก่ การผลิตบัณฑิต และการให้บริการทาง
แก่สังคม

ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับพัฒนาการในยุคนี้มาวิเคราะห์ คือ

ประการแรก ในด้านหลักสูตรและการสอน สภาการศึกษาามหาวิทยาลัย
ได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรี ศาสตราจารย์ศึกษาบัณฑิตในยุคนี้หลายครั้งแต่ที่สำคัญ ได้แก่
การปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรี ศาสตราจารย์ศึกษาบัณฑิต 4 ปีใช้ระบบหน่วยกิตเป็นครั้งแรก
ในปี พ.ศ. 2511 และ ปี พ.ศ. 2518

โดยเฉพาะ -

หลักสูตรระดับปริญญาตรี ศาสตราจารย์ศึกษาบัณฑิต พ.ศ. 2518 ที่ได้รับปรับปรุงนี้ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญมาก
เพื่อสงวนหลักสูตรฉบับนี้ต่อสภาผู้แทนราษฎร ประกอบการพิจารณาตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง
มหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2518 (สภาการศึกษาามหาวิทยาลัย 2518: 47) สภาผู้แทน
ราษฎรรับหลักการพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2518 ในวาระที่ 1 มีมติเป็น
เอกฉันท์ และกำลังจะพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2518 ในวาระที่ 2
และ 3 รัฐบาลสมัย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ได้ขอยุติสภาผู้แทนราษฎร พระราชบัญญัติ
ดังกล่าวจึงต้องตกไป ด้วย แต่หลักสูตรระดับปริญญาตรี ศาสตราจารย์ศึกษาบัณฑิต พ.ศ. 2518 ยังคงใช้
ต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฉบับนี้ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์
มาตรฐานว่าด้วยหลักสูตร การศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ของทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว
พบว่า มีคุณค่าเกินเกณฑ์มาตรฐานว่าด้วยหลักสูตร การศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ของ
ทบวงมหาวิทยาลัยดังต่อไปนี้

- 1). ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร การศึกษาระดับ
ปริญญาตรีตามระบบทวิภาค ให้มีจำนวนอย่างน้อย 120 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150
หน่วยกิต แต่สภาการศึกษาามหาวิทยาลัย ได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรการ
ศึกษาระดับปริญญาตรีตามระบบทวิภาคให้จำนวนอย่างน้อย 144 หน่วยกิต และไม่เกิน 150
หน่วยกิต เมื่อศึกษาภาควิชาการครบตามหน่วยกิตที่กำหนดแล้ว จะต้องอบรมพิเศษภาคปฏิบัติ
อีก 1 ปี จึงจะมีสิทธิได้รับปริญญา ศาสตราจารย์ศึกษาบัณฑิต (ศ.บ.)

2). ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิชาพื้นฐานทั่วไป ให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 30 หน่วยกิต แต่สภาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้กำหนดวิชาพื้นฐานทั่วไป ให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 34 หน่วยกิต

3). ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิชาเฉพาะด้าน ประกอบด้วยวิชาเอกและวิชาแกน รวมทั้งวิชาอาชีพ ให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 48 หน่วยกิต แต่สภาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้กำหนดวิชาเอก บางวิชาเอก ให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 48 หน่วยกิต บางวิชาเอก ให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 52 หน่วยกิต และวิชาแกนเป็นวิชาศาสนาบังคับมีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อยอีก 50 หน่วยกิต

4). ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิชาเลือก ให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 6 หน่วยกิต แต่สภาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้กำหนดวิชาเลือก ให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 8 หน่วยกิต

5). ทบวงมหาวิทยาลัย มิได้มีข้อกำหนดพิเศษใด ๆ สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยที่ตั้งกศทบวงมหาวิทยาลัย แต่สภาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มีข้อกำหนดเป็นพิเศษ (สภาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ 2518: 23) ไว้ว่า ... นักศึกษาที่จะมีสิทธิ์รับปริญญาศาสนศาสตรบัณฑิตได้นั้น นอกจากจะเรียนจบวิชาต่าง ๆ ตามหน่วยกิตที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแล้ว จะต้องได้เปรียญธรรมห้าประโยคขึ้นไปอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพราะมหาวิทยาลัยแห่งนี้ส่งเสริมการศึกษามหาภาษาดี อันเป็นภาษาสำคัญตั้งเจิมที่จารึกพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท จึงต้องการให้นักศึกษาที่จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีความสามารถในการค้นคว้าพระธรรมวินัยจากภาษาบาลีได้ด้วยตนเอง และให้มีความสามารถเป็นครูสอนวิชานี้ ...

ประการที่สอง รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรปริญญาตรีศาสนศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2518 นั้น ได้จัดไว้ดีแล้ว โดยเฉพาะวิชาการวิจัยให้นักศึกษาต้องศึกษาทุกวิชาเอกเป็นการปลูกฝังการวิจัยเบื้องต้นแก่ผู้ศึกษาซึ่งสามารถจะนำไปใช้ทั้งปัจจุบันและอนาคตได้ แต่มีบางวิชาเอกรายวิชาซ้ำซ้อนกัน ได้แก่ วิชาเอกศาสนาเปรียบเทียบ รายวิชาที่ซ้ำซ้อนกันนั้น ผู้วิจัยพบว่า รายวิชาศาสนาเปรียบเทียบ 1 และศาสนาเปรียบเทียบ 2 ควรตัดออกทั้งสองรายวิชานี้ เพราะเมื่อศึกษารายวิชาศาสนาปฐมบรรพ, ประวัติศาสนา, ศาสนาในอินเดีย, ศาสนา

โซโรอัสเตอร์และยูคยา, ศาสนาเต๋า ขงจื้อและชินโต, ศาสนาคริสต์ และรายวิชาศาสนา
อิสลามแล้วไม่จำเป็นต้องศึกษารายวิชาศาสนา เปรียบเทียบ 1-2 จะเป็นการซ้ำซ้อนเสียเวลา
โดยเปล่าประโยชน์ และเกิดความเบื่อหน่ายแก่ผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยมีความเห็นว่ารายวิชา
สัมมนาศาสนาเปรียบเทียบ มีประโยชน์มาก ควรจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิต จาก 2 หน่วยกิต
เป็น 3 หน่วยกิต เพื่อให้มีความสำคัญแก่รายวิชานี้

ประการที่สาม การบริหารงานของสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย
ตามคำสั่งมหาดเล็กราชการเรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (2502: 351-356) นั้น ผู้
วิจัยพบว่า การบริหารงานภายในใช้ระบบสภามหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับ สภามหาวิทยาลัย
ของมหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ทุกมหาวิทยาลัยได้กำหนดลักษณะการบริหารงาน
ที่มีลักษณะเหมือน ๆ หรือคล้ายคลึงกันมาก คือ ให้มีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรสูงสุดมีอำนาจ
และหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการโดยทั่วไปและกิจการเฉพาะของมหาวิทยาลัยตามที่ระบุไว้ในพระ
ราชบัญญัติเฉพาะของแต่ละมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งได้ระบุองค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัยไว้
อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่แล้วสภามหาวิทยาลัยมักจะประกอบด้วยนายกสภาฯ กรรมการโดย
ตำแหน่งจากฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดีและ
ตำแหน่งบริหารที่เทียบเท่าคณบดีในส่วนราชการอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย และกรรมการผู้ทรง
คุณวุฒิจำนวนหนึ่ง มีจำนวนระหว่าง 4-15 ท่าน แต่ส่วนใหญ่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะมีจำนวน
ระหว่าง 4-9 ท่าน และมีกรกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ไว้ในพระราชบัญญัติ
เฉพาะมหาวิทยาลัย สำหรับสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัยประกอบด้วย
นายกสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย ประธานกรรมการ สภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย
รองประธานกรรมการ สภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย เลขานุการ รองเลขานุการ คณบดี
เป็นกรรมการ สภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย โดยตำแหน่ง และ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 ท่าน ผู้วิจัยพบว่า กรรมการสภามหาวิทยาลัยของสภาการ
ศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย โดยตำแหน่งและนายกสภาฯ ไม่ได้กำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง
ไว้ จะดำรงตำแหน่งนานเท่าไรก็ได้ แต่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้กำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง
ไว้คราวละ 2 ปี ตำแหน่งนายกสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย มักจะเป็นเจ้าคณะใหญ่ของ

คณะสงฆ์ไทยฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ตำแหน่งประธานกรรมการสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย
 ในที่นี้ คือ อธิการบดี แต่สภาการศึกษาไม่เรียกว่า อธิการบดี ผู้ดำรงตำแหน่งนี้ท่านอาจจะได้
 แก่เจ้าอาวาสวัดวรมิเวศวิหาร ตำแหน่งรองประธานกรรมการสภาการศึกษา (ก็คือรองอธิการ
 บดี) เลขาธิการ รองเลขาธิการ และคณบดี สมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งตามคำกราบทูล
 ของนายกสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย ซึ่งพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ การ
 ไม่มีวาระในการดำรงตำแหน่งบริหารนี้ทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือ ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นาน ๆ
 จะมีประสบการณ์มีความสามารถเห็นการณ์ไกล ทำให้การบริหารงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น
 ถ้าผู้บริหารนั้น ๆ มีความรู้ความสามารถจริง ผลเสียก็คือผู้ดำรงตำแหน่งบริหารนาน ๆ บางท่าน
 จะเกิดความเฉื่อยชาหรือสร้างอาณาจักรแห่งอำนาจ หรือไม่ได้มีบุคคลากรให้ทำงานเป็น ผู้วิจัย
 มีความเห็นว่าตำแหน่งการบริหารงานทุกตำแหน่งตั้งแต่นายกสภาการศึกษา ลงมาถึงคณบดีสมควร
 มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 4 ปี แม้กระทั่งหัวหน้าภาควิชาต่าง ๆ ก็สมควรมี
 วาระในการดำรงตำแหน่ง เช่นเดียวกันด้วย ทั้งนี้เพื่อมีบุคคลากรให้ทำงานเป็น และเป็นการ
 ดำเนินตามพระดำริในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ผู้ทรงมีพระดำริอัน
 ทันทสมัยอยู่เสมอตลอดกาล

นอกจากนี้ในการบริหารงานภายในของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย
 ผู้วิจัย พบว่า ประธานกรรมการสภาการศึกษา ไ้มอบอำนาจและหน้าที่ในการบริหารงานทั้ง
 ด้านวิชาการและธุรการทั้งหมดให้แก่เลขาธิการ ดังนั้นเลขาธิการจึง เป็นผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญ
 ยิ่งในการบริหารงานทุกด้านของสภาการศึกษา การบริหารงานแบบนี้ของสภาการศึกษา มี
 ลักษณะแตกต่างไปจากการบริหารงานของมหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งอธิการบดี เป็น
 ผู้บังคับบัญชา และทำหน้าที่บริหารงานต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยโดยตรง

ประการที่สี่ บทบาทของสภาศึกษามหาวิทยาลัย ที่มีต่อสังคมไทย
 ผู้วิจัยพบว่า บทบาทการผลิตบัณฑิต เป็นบทบาทเด่นชัดอันดับแรก สามารถผลิตศาสตราจารย์
 (ศ.บ.) ระหว่าง พ.ศ. 2505-2524 จำนวน 536 รูป บทบาทที่มีต่อสังคมไทยรองลงไปคือ
 บทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ในยุคนี้ก้าวหน้ามาก เช่น ออกนิตยสารธรรมจักร
 วารสารพุทธชาติ, จัดตั้งศูนย์ศึกษาพุทธศาสนวันอาทิตย์, จัดอบรมกัมมัฏฐานตามสมาคม
 และโรงเรียนต่าง ๆ ที่แสดงความจำนงมา, จัดบรรยายธรรมตามสถานีวิทยุกระจายเสียงและ

สถานีโทรทัศน์ เป็นต้น บทบาทรองลงไม่อีกคือ การวิจัยค้นคว้า สภาการศึกษา ได้ค้นคว้า จัดแปลวรรณกรรมรวม 21 รายการ และได้แต่งเรียบเรียงหรือแปลตำราอีกเป็นจำนวนมาก ส่วนบทบาทในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ เป็นบทบาทที่ยังปรากฏไม่เด่นชัด

ข. ยุคปรับสถานภาพให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากลของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยฯ พ.ศ. 2500-2524 พอสรุปได้ว่าในปี พ.ศ. 2500 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรใหม่ เป็นการใช้ระบบหน่วยกิตในระดับบาลีอุดมศึกษา เป็นต้นมา ในปี พ.ศ. 2501 ได้จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เพื่อสอนวิชาพุทธศาสนาแก่เยาวชนทั่วไปในวันอาทิตย์ ปี พ.ศ. 2504 ได้จัดตั้งคณะครุศาสตร์ขึ้น ปี พ.ศ. 2506 ได้จัดตั้งคณะอาชีวศึกษา (ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นคณะมานุษยสงเคราะห์ศาสตร์) และแผนกอบรมครูศาสนศึกษา เปิดสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (บ.กศ.) ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 เปิดสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.สูง) และเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2512 ได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูศาสนศึกษา ในปี พ.ศ. 2521 สภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ขยายวิทยาเขต เรียกว่า วิทยาเขตหนองคาย ที่วัดศรีสะเกษ จังหวัดหนองคายเป็นแห่งแรก เปิดสอนชั้นบาลีอุดมศึกษา 4 ปี เฉพาะคณะครุศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2524 สภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้เปิดวิทยาลัยครูศาสนศึกษาที่วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานีอีกแห่งหนึ่งและอนุมัติให้รับสถาบันวิปัสสนาธุระ กับอภิธรรมโศติกวิทยาลัยเข้าเป็นส่วนงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนการบริหาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 ใช้ระบบบริหารงานเช่นเดียวกับยุคเริ่มดำเนินการในรูปมหาวิทยาลัยสงฆ์ ต่อมาตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งรับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการศึกษาระดับสงฆ์ ให้มีสภามหาวิทยาลัยประกอบด้วยสภานายก อธิการบดี รองอธิการบดี เลขาธิการ รองเลขาธิการ คณบดี เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 ท่าน แต่ได้มีการแต่งตั้งกรรมการสภาครบตามคำสั่งนี้ในปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา บทบาทของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อสังคมไทยในด้านการผลิตบัณฑิต, การวิจัยค้นคว้า, การให้บริการทางวิชาการ

แก่งอิงและคานการนำรุ่งที่ปลัฒนธรรมของชาติ ทั้ง 4 บทบาทที่กล่าวมานั้นมหาวิทยาลัยราชวืทยาลัย ปฏิบัติการกิจ ได้ครบถ้วน

ผู้วิจัยจะนำประเด็นสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการในยุคนั้นมาวิเคราะห์คือ

ประการแรก การศึกษาระดับบาลีศึกษานิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยนี้เดิมมีเพียงคณะเดียว คือ คณะพุทธศาสตร์เท่านั้น แต่เมื่อได้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ในปีพ.ศ. 2500 ก็ได้วางแผนการไว้ว่าจะแยกคณะต่าง ๆ ออกเป็น 3 คณะ ได้แก่ คณะการศึกษาวชิษาภาษาบาลี-ธรรมะ, คณะการศึกษาวชิษานิกไม่จำกัดขอบเขตโดยเฉพาะ และคณะการศึกษานูมิวิทยา แต่ในขณะนั้นยังดำเนินงานไม่ได้ตามแผนการคงมี คณะพุทธศาสตร์เพียงคณะเดียวไปก่อน ผู้วิจัยพบว่ากรวางแผนการศึกษา ระดับบาลีศึกษานิเทศศาสตร์แยกเป็น 3 คณะ ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นเพียงการวางเค้าโครงปฏิรูปการศึกษา และวางแผนการศึกษาไว้ล่วงหน้า เพื่อปรับสถานภาพให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากล นับว่าเป็นการ เริ่มวางแผนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชวืทยาลัย อย่างมีแผนการที่แน่นอนชัดเจน ซึ่งต่อมาได้ประสบผลสำเร็จภายในปี พ.ศ. 2506 จนสามารถจัดตั้งเป็นคณะได้ 3 คณะคือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์และคณะมนุษยสงเคราะห์ศาสตร์ (คณะอาเขียภาคเนย)

ประการที่สอง ในด้านโครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีพุทธศาสตร์บัณฑิตที่ปรับปรุงในปี พ.ศ. 2516 และจะใช้ยู่จนถึงปี พ.ศ. 2528 เป็นปีสุดท้าย เมื่อไ้ผ่านไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ โครงสร้างของหลักสูตร การศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ของทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว ผู้วิจัยพบว่า

- 1). ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร การศึกษาระดับปริญญาตรี ตามระบบทวิภาค ให้มีจำนวนอย่างน้อย 120 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยราชวืทยาลัย ได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ระดับปริญญาตรีพุทธศาสตร์บัณฑิต อย่างน้อย 200 หน่วยกิต
- 2). ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิชาพื้นฐานทั่วไป ให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 30 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยราชวืทยาลัย ได้กำหนดวิชาพื้นฐานทั่วไปหรือวิชาบังคับสามัญ ให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 70 หน่วยกิต

3). พววมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิชาเฉพาะค่านประกอบด้วยวิชาเอก และ วิชาแกน รวมทั้งวิชาอาชีพให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 48 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยลงกรณราช วิทยาลัยได้กำหนดวิชาเฉพาะให้จำนวนหน่วยกิต 65 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาเอกอย่างน้อย 40 หน่วยกิตหรือไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต และวิชาโทอย่างน้อย 15 หน่วยกิต (ถ้าวิชาเอก 50 หน่วยกิต) หรือวิชาโทไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต (ถ้าวิชาเอก 40 หน่วยกิต) นอกจากนี้ มีวิชาแกนเป็นวิชาบังคับภาคี-พระพุทธรักษาอย่างน้อย 55 หน่วยกิต

4). พววมหาวิทยาลัยได้กำหนดวิชาเลือกเสรีให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 6 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดวิชาเลือกเสรีให้จำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 10 หน่วยกิต

5). พววมหาวิทยาลัยมิได้มีข้อกำหนดพิเศษใด ๆ นอกจากข้อกำหนดเกณฑ์ปกติที่ตั้งไว้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยที่สังกัดพววมหาวิทยาลัย แต่ มหาวิทยาลัยลงกรณราชวิทยาลัย มีข้อกำหนดเป็นพิเศษแก่ผู้สำเร็จตามหลักสูตรปริญญาตรีพุทธศาสตร บัณฑิต ภาควิชาการแล้วจะต้องปฏิบัติศาสนกิจที่มหาวิทยาลัย มอบหมายอีกไม่น้อย กว่า 1 ปี และต้องสอบได้ประโยคเปรียญธรรม 5 ขึ้นไป จึงจะมีสิทธิได้รับปริญญาพุทธศาสตร บัณฑิต (พธ.บ.)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าว พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรระดับ ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต มีจำนวนหน่วยกิตเกินเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ(120 หน่วยกิต) ของ หลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ของพววมหาวิทยาลัย ถึงจำนวน 80 หน่วยกิต คิดเป็น หน่วยกิตที่เกินไปร้อยละ 66.67

ประการที่สาม มหาวิทยาลัยได้เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับสูง ของวิทยาลัยครูศาสนศึกษา เมื่อนำโครงสร้างหลักสูตรนี้ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบ กับหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับสูงของสภาการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2519 แล้วพบว่า

1). สภาการฝึกหัดครูได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 2 ปี ระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับสูง ระบบทวิภาคีให้จำนวนอย่างน้อย 70 หน่วยกิต แต่มหาวิทยาลัยลงกรณราช วิทยาลัยได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 2 ปี ระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับสูง

ของวิทยาลัยครูศาสนศึกษาเป็นระบบทวิภาคีให้มีจำนวนอย่างน้อย 100 หน่วยกิต ซึ่งมากกว่า
กัน 30 หน่วยกิต

2). โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการที่เกาษาชั้นสูงของสภาการ
ฝึกหัดครู พ.ศ. 2519 ประกอบด้วย

วิชาพื้นฐาน	อย่างน้อย	24	หน่วยกิต
วิชาชีพครู	อย่างน้อย	24	หน่วยกิต
วิชาเฉพาะ	22 หน่วยกิตแบ่ง เป็น		
วิชาเอก	อย่างน้อย	14	หน่วยกิต
วิชาโท	อย่างน้อย	8	หน่วยกิต
รวม	อย่างน้อย	70	หน่วยกิต

ส่วนโครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการที่เกาษาชั้นสูงวิทยาลัยครูศาสน-
ศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ พ.ศ. 2508 ประกอบด้วย

วิชาบังคับบาดี-พระพุทธรักษา	อย่างน้อย	16	หน่วยกิต
วิชาบังคับพื้นฐานเฉพาะวิชาสามัญศึกษา	อย่างน้อย	55	หน่วยกิต
วิชาบังคับพื้นฐานเฉพาะวิชาการศึกษา	อย่างน้อย	10	หน่วยกิต
วิชาเอก	อย่างน้อย	14	หน่วยกิต
วิชาเลือกเสรี	อย่างน้อย	5	หน่วยกิต
รวม	อย่างน้อย	100	หน่วยกิต

ประการที่สี่ การประเมินผลในระดับบาดีอุดมศึกษาและระดับประกาศนียบัตร
วิชาการที่เกาษาชั้นสูงวิทยาลัยครูศาสนศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ นั้น ผู้วิจัยพบว่า
ระดับ A และ B การคิดคะแนนร้อยละ และระดับคะแนนเหมือนกันทั้งระดับบาดีอุดมศึกษา
และระดับประกาศนียบัตรวิชาการที่เกาษาชั้นสูง ส่วนระดับ C , D และ E การประเมินผลใน
การคิดคะแนนร้อยละแตกต่างกัน แต่ระดับคะแนนเหมือนกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประเมิน
ผลระดับ C , D และ E ในการคิดคะแนนร้อยละ เพื่อนำไปปรับเป็นการระดับคะแนน
สมควรจะเหมือนกันทั้งระดับบาดีอุดมศึกษาและระดับประกาศนียบัตรวิชาการที่เกาษาชั้นสูง ระดับ
บาดีอุดมศึกษาน่าจะใช้การคิดคะแนนร้อยละตามแบบการคิดคะแนนร้อยละในระดับประกาศนียบัตร
วิชาการที่เกาษาชั้นสูงมากกว่า เพราะเป็นสากลนิยม ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน คือ

ระดับ C พอใช้ ได้คะแนนร้อยละ 60-74 คิดเป็นค่าระดับคะแนน 2

ระดับ D พอได้ ได้คะแนนร้อยละ 50-59 คิดเป็นค่าระดับคะแนน 1

ระดับ E ตก ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 คิดเป็นค่าระดับคะแนน 0

ประการที่ห้า การบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยพบว่าการบริหารงานภายในใช้ระบบสภามหาวิทยาลัยอย่างชัดเจนนาก่อน พ.ศ. 2500 แล้ว จนถึงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 ทางคณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมจึงออกคำสั่ง เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (2512: 351-356) เป็นการรับรองฐานะสภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยตามคำสั่งมหาเถรสมาคมดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย สภานายก อธิการบดี รองอธิการบดี เลขานุการ รองเลขานุการ ฌยติ เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่งและมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 ท่าน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒินี้ให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ส่วนกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่งตั้งแต่สภานายกถึง ฌยติตามคำสั่งมหาเถรสมาคมไม่ได้กำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งไว้จะดำรงตำแหน่งนานเท่าไรก็ได้ ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลดีและผลเสียไว้แล้วในประการที่สามารถช่วยการบริหารงานของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย จะไม่ขอกล่าวให้ซ้ำซ้อนกันอีก แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยขอเน้นว่า กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง สมควรจะมีวาระไม่เกิน 4 ปี ในการดำรงตำแหน่งและไม่จำเป็นว่า สภานายก จะต้องเป็นอธิบดีสงฆ์ วิศัลยแพทย์ พยาบาล รังสีแพทย์ เสมอไป จะเป็นพระภิกษุรูปใดก็ได้ที่สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมจะทรงแต่งตั้ง ตามคำกราบทูลขอของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างในการบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นั้น ฝ่ายบรรพชิตมีบทบาทมากในการตัดสินใจบริหารงานทั้งปวง ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์จะเป็นเพียงผู้ให้ความอุปถัมภ์และเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น ทั้งนี้เพราะตำแหน่งบริหารงานต่าง ๆ ตั้งแต่สภานายกลงมาทุกตำแหน่งต้องเป็นฝ่ายบรรพชิต เว้นแต่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีฝ่ายคฤหัสถ์บ้างไม่กี่ท่าน เช่น ในปี พ.ศ. 2524 สภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมี 20 ท่าน เป็นฝ่ายบรรพชิต 15 ท่าน ฝ่ายคฤหัสถ์ 5 ท่าน ฝ่ายคฤหัสถ์ 5 ท่านนี้เป็นเพียงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่ได้ดำรงตำแหน่งบริหารสำคัญใด ๆ ซึ่งลักษณะนี้อาจมีแนวโน้มว่า การตัดสินใจใด ๆ ก็ย่อมเน้นไปทางพระพุทฺธศาสนาคนข้างสูง

ประการที่หก บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ที่มีต่อสังคมไทย ผู้วิจัยพบว่า บทบาทการผลิตบัณฑิต เป็นบทบาทสำคัญอันดับแรกก็ในระหว่าง พ.ศ. 2500-2524 สามารถผลิตพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) ได้ถึงจำนวน 880 รูป บางท่านยังอยู่ในเพศบรรพชิต ก็ทำคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมไทย บางท่านลาสิกขา ก็นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ไปประกอบอาชีพตามอัธยาศัยใช้ประโยชน์ชาติสืบไป บทบาทสำคัญอันดับสองคือ บทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม เช่น การจัดทำนิตยสารพุทธจักร วารสารเสียงธรรม วารสารเพื่อนใจ เพื่อเผยแผ่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และส่งเสริมจริยธรรมแก่ประชาชนทั่วไป, การจัดโครงการสอนภาษาบาลีภาคพิเศษแก่คฤหัสถ์ทั้งชายและหญิง เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรไม่แต่เฉพาะพระภิกษุสามเณร เท่านั้น, การจัดส่งพระธรรมทูตพระธรรมจาริกและการจัดโครงการอบรมพระภิกษุ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์แก่สังคมไทยทั้งสิ้น บทบาทสำคัญอันดับสามได้แก่บทบาทในการวิจัยค้นคว้า พบว่า อาจารย์ชาย โพธิ์จิต ซึ่งเป็นอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้วิจัย เรื่อง "มหาวิทยาลัยสงฆ์ในสังคมไทย การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์" เป็นการวิจัยเน้นเฉพาะกรณีบทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในการค้นคว้าตรวจชำระพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณ ในยุคนี้ ได้ตรวจชำระและจัดพิมพ์เรียบร้อยแล้ว จำนวน 15 ฉบับ นอกจากนั้น กองวิชาการของมหาจุฬาลงกรณ ได้เริ่มผลิตตำราตั้งแต่ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมาจำนวนมาก บทบาทที่สำคัญอันดับสุดท้ายคือ บทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ มักจะปรากฏในรูปจัดแสดงนิทรรศการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย หรือด้วยการอบรมสั่งสอน เช่น วิชาศิลปะไทย, การฟื้นฟูภาษาไทย, ขนบธรรมเนียมไทย, สุนทรียภาพ, โบราณคดี, คุณค่าแห่งศิลปะ, ประวัติศาสตร์, การสอนศิลปะและหัตถกรรม, อธิปไตยทางวัฒนธรรม และวิชาศิลปะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นต้น

ค. วิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์สงฆ์ กับ มหาวิทยาลัยสงฆ์สงฆ์ ในยุคปรับสถานภาพให้เข้ามาตรฐานมหาวิทยาลัยสากล

การวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงฆ์สงฆ์ทั้งสองแห่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประการแรก พัฒนาการค้นหลักสูตรและการสอนของสภาการศึกษาามทามกฎ
 ราชวิทยาลัย ในยุคนี้ได้เอื้ออำนวยประโยชน์แก่พระภิกษุสามเณรทั้งฝ่ายธรรมยุติกนิกาย และ
 ฝ่ายมหานิกายเป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัย พบว่า แผนการศึกษาของสภาการศึกษาามทามกฎราช
 วิทยาลัย ได้ปรับปรุงแผนการศึกษาใหม่ ดังนี้

แผนภูมิที่ 11 แผนการศึกษาของสภาการศึกษาามทามกฎราชวิทยาลัย

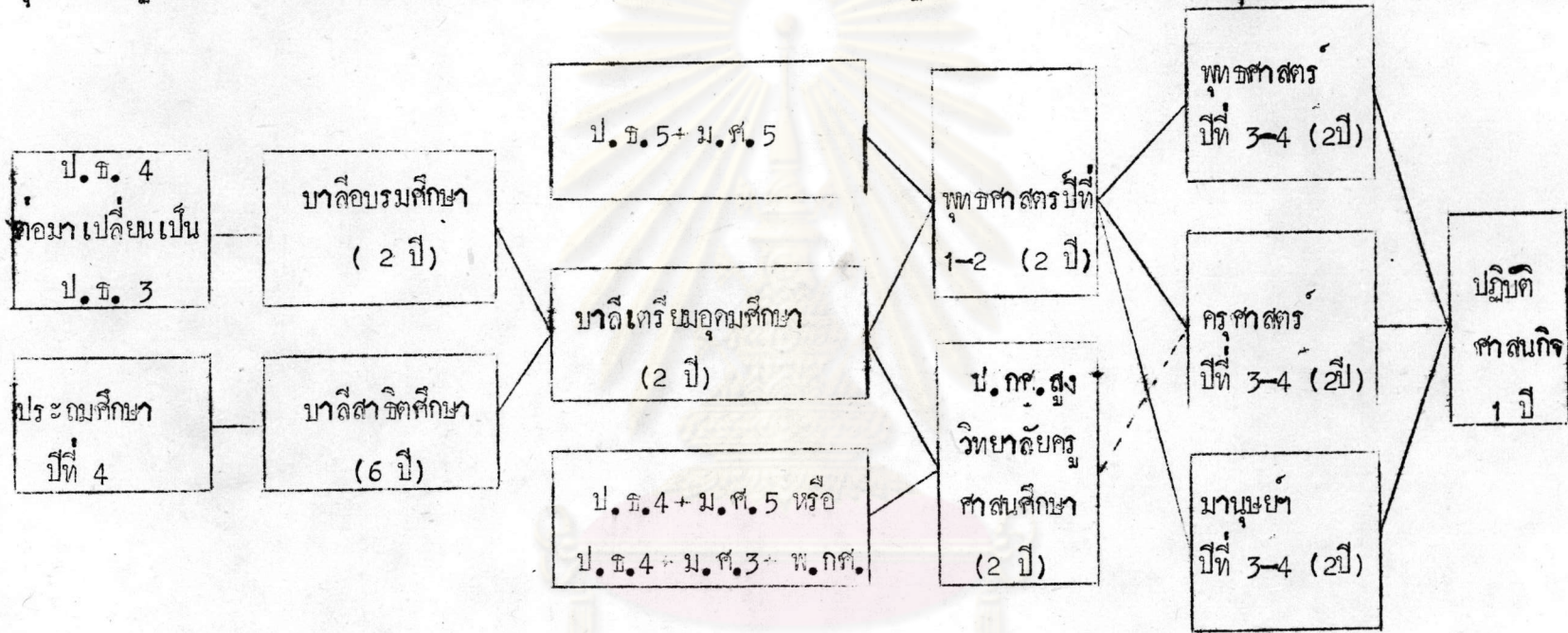
สภาการศึกษาามทามกฎราชวิทยาลัย ได้เริ่มใช้ระบบหน่วยกิตในหลักสูตร ระดับ
 อุดมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 เป็นต้นมา

ส่วนพัฒนาการค้นหลักสูตรและการสอนของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในยุคนี้
 เริ่มใช้ระบบหน่วยกิตในหลักสูตรระดับบาลีอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมาก่อนสภาการ
 ศึกษาามทามกฎราชวิทยาลัย ประมาณ 11 ปี หลักสูตรการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้เอื้ออำนวยประโยชน์แก่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาทุกนิกาย ผู้วิจัย พบว่า แผนการศึกษา
 ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็น ดังนี้

แผนภูมิที่ 12 แผนการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

คุณสมบัติพื้นฐาน ระดับ ป.ปลายและม.ศ.ต้น ระดับ ม.ศ.ปลาย+ ปริญญาตรีพื้นฐาน

ระดับบาลีอุคคศึกษา

จากแผนการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ นี้ มีข้อที่น่าสนใจก็คือ ผู้ที่ศึกษาจบหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร์บัณฑิตปีที่ 2 แล้วสามารถศึกษาต่อในชั้นปีที่ 3 ของคณะพุทธศาสตร์, คณะครุศาสตร์, และคณะมานุษยศาสตร์ได้ทั้งสามคณะ แต่ผู้ที่ศึกษาจบหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูศาสนศึกษาแล้ว สามารถศึกษาต่อในชั้นปีที่ 3 ของคณะครุศาสตร์ได้เพียงคณะเดียว (พระมหาดร.จิตโสภโณ, สัมภาษณ์) ผู้ที่มีความเห็นว่าสมควรให้สิทธิแก่ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูศาสนศึกษา สามารถศึกษาต่อในชั้นปีที่ 3 ของทุกคณะในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ อย่างเท่าเทียมกัน

อนึ่งหลักสูตร การศึกษาของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย เน้นเป็นพิเศษ ใ้ผู้ศึกษาทุกท่านดำรงอยู่ในสมณสาธูป และเป็นศาสนทายาทที่ดี เช่น ก่อนจะเริ่มเข้าเรียนหรือ เข้าศึกษาในแต่ละวัน จะต้องมีการ สวดมนต์ ไหว้พระ เป็นกิจวัตรประจำวันบางโอกาสมีการฝึกสมาธิภาวนา และ เมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีตามหลักสูตรภาคฤดูร้อนแล้ว จะต้องอบรมพิเศษและปฏิบัติศาสนกิจอีก 1 ปี เช่น ฝึกสมาธิภาวนา และปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัยสงฆ์มอบหมายจึงจะมีสิทธิได้รับปริญญา

ประการที่สอง ในการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานคณาบุคลากร เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบ เทียบระหว่างสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย แล้ว พบว่า ในยุคนี้ สภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย ได้จัดสายงานการบริหารคณาบุคลากรฝ่ายบริหารที่สำคัญมี นายกสภาฯ 1 ท่าน ประธานกรรมการสภาการศึกษาฯ (หรืออธิการบดี) 1 ท่าน รองประธานกรรมการสภาการศึกษาฯ (หรือรองอธิการบดี) 1 ท่าน เลขานุการ 1 ท่าน รองเลขานุการ 1 ท่าน ผู้ช่วยเลขานุการฝ่ายวิชาการ 1 ท่าน ผู้ช่วยเลขานุการฝ่ายปกครอง 1 ท่าน ผู้ช่วยเลขานุการฝ่ายเผยแผ่ 1 ท่าน คณบดี 4 ท่าน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ส่วนมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย ได้จัดสายงานการบริหารคณาบุคลากรฝ่ายบริหารที่สำคัญ มีสภานายก 1 ท่าน อธิการบดี 1 ท่าน รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ 1 ท่าน รองอธิการบดีฝ่ายธุรการ 1 ท่าน เลขานุการ 1 ท่าน รองเลขานุการฝ่ายวิชาการ 1 ท่าน รองเลขานุการฝ่ายธุรการ 1 ท่าน รองเลขานุการฝ่ายกิจกรรมนิสิต 1 ท่าน คณบดี 3 ท่าน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนบุคลากรฝ่ายบริหารจะพบอีกว่า ตำแหน่งรองประธานกรรมการสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย (หรือเทียบเท่าตำแหน่งรองอธิการบดี) มีเพียง 1 ท่าน แต่รองอธิการบดีของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย มี 2 ท่าน ประกอบด้วยรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและฝ่ายธุรการ ตำแหน่งรองเลขานุการของสภาการศึกษา มี 1 ท่าน และมีผู้ช่วยเลขานุการ 3 ท่าน แต่รองเลขานุการของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัยมี 3 ท่าน ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการไม่มี คณบดีของสภาการศึกษา มี 4 ท่าน เพราะมี 4 คณะ ส่วนคณบดีของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัยมี 3 ท่าน เพราะมี 3 คณะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถ้ายังมีตำแหน่ง เลขานุการอยู่ มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง น่าจะจัดสายงานการบริหารคณาบุคลากรฝ่ายบริหารที่สำคัญคือ นายกสภาฯ (หรือสภานายก)

1 ท่าน, อธิการบดี (หรือตำแหน่งเทียบเท่า) 1 ท่าน, รองอธิการบดี (หรือตำแหน่งเทียบเท่า) 1 ท่าน ไม่ควรมี 2 ท่าน เพราะจะไปซ้ำซ้อนกับงานของเลขาธิการ, เลขาธิการ 1 ท่าน, รองเลขาธิการ 3 ท่าน ได้แก่ รองเลขาธิการฝ่ายวิชาการ 1 ท่าน รองเลขาธิการฝ่ายธุรการ 1 ท่าน รองเลขาธิการฝ่ายกิจกรรมนิสิต (หรือฝ่ายปกครอง แต่ผู้วิจัยขอชื่อฝ่ายกิจกรรมนิสิตมากกว่า) 1 ท่าน ตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการไม่ควรมี ถ้าไม่จำเป็น ในกรณีศึกษาการศึกษาฯ มีตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการถึง 3 ท่าน สมควรยกฐานะให้เป็นตำแหน่งรองเลขาธิการทั้งสิ้น เพื่อสายการดำเนินงานไม่ต้องผ่านชั้นตอนมาก ส่วนตำแหน่งบริหารงานอื่น ๆ มหาวิทยาลัยสงขลวงษ์จัดสายงานไว้ดีแล้ว

การบริหารงานด้านบุคลากรของ สภามการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย ในยุคนี้ไม่ประสบปัญหามากนัก ส่วนใหญ่การบริหารงานจะรวบรัดไม่พบวิกฤตการณ์ ส่วนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในยุคนี้มักจะมีประสบปัญหาในต้นยุค โดยเฉพาะระหว่างปี พ.ศ. 2503-2505 ซึ่งแสง อุดมศรี (2526: 46-47) ได้กล่าวไว้ว่า ...แม้ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2505 ซึ่งถือว่าเป็นยุควิกฤตของมหาจุฬาฯ เพราะหลวงพ่อบุญธรรม (อาจ อาสภเถร) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ และสภานายกมหาจุฬาฯ ถูกกรมส่งเสริมการค้าและการเมืองโจมตีอย่างรุนแรง จนเป็นเหตุให้ท่านต้องถูกปลดออกจากตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ ถูกถอดออกจากสมณศักดิ์และไปจำพรรษาที่สันติปารามเป็นเวลาถึง 4 ปีเศษ ด้วยข้อหาที่มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และบ่อนทำลายความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เจ้าหน้าที่ยุติธรรมระดับสูงของมหาจุฬาฯ หลายรูป พลอยติดร่างแหว่ามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และถูกบังคับให้ลาสิกขาไปจำพรรษาที่ลาดยาว อาคารเรียนมหาจุฬาฯ ถูกตั้งข้อสงสัยว่าคอมมิวนิสต์ให้เงินมาสร้าง หอสมุดกลางมหาจุฬาฯ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนอย่างละเอียดด้วยคิดว่า จะต้องมีการเอกสารเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ซุกซ่อนอยู่ ในที่สุดเจ้าหน้าที่ตำรวจได้แถลงต่อสาธารณชนอย่างภาคภูมิใจว่าได้ยึดเอกสารเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นหนังสือเล่มขนาดใหญ่ไป เป็นจำนวนมากจากหอสมุดกลางมหาจุฬาฯ เมื่อคดีที่ดำเนินการสืบสวนและสอบสวนอย่างละเอียดถูกต้องศาลทหารแล้วปรากฏว่า ศาลได้มีคำสั่งให้ปล่อยผู้ต้องหาทั้งหมดพ้นความผิดไป เงินค่าก่อสร้างอาคารมหาจุฬาฯ ได้มาจากทุนอุดหนุนของรัฐบาล ศาสนสมบัติกลาง การบริจาคของคณะสงฆ์และประชาชน ไม่มีเงินของคอมมิวนิสต์แม้แต่สตางค์แดงเดียว หนังสือเล่มขนาดใหญ่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยึดไปด้วยคิดว่า

เป็นเอกสาร เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์นั้น เมื่อศาลได้เชิญท่านผู้รู้อ่านแล้วปรากฏว่าหนังสือดังกล่าว คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาพม่า ...

ในปี พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา การบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย ได้เริ่มดีขึ้นเป็นลำดับ แสง อุกมศิริ (2526: 56-57) ได้กล่าวไว้ว่า ... พระราชวิสุทธิเมธี... และท่านอาจารย์พระมหาประยุต ปยุตโต... ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการและรองเลขาธิการ ตามลำดับ พระเถระทั้ง 2 รูปนี้ใฝ่หามหาธรรมเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างทั้งกำลังกายและกำลังสติปัญญา ใฝ่หาการบริการงานของมหาวิทยาลัย ด้วยความสุจริตใจและซื่อสัตย์ ครูอาจารย์ภายนอกหลายท่าน ที่ถูกเชิญให้มาสอนและบรรยายต่างพากันปฏิเสธด้วยคิดว่า จะมาพลอยแปดเปื้อนกับมหาวิทยาลัย ด้วย ความเป็นปฏิปักษ์ที่สุจริตใจ สติปัญญาที่ฉลาดหลักแหลมและด้วยความตั้งใจอันเด็ดเดี่ยวที่จะฟื้นฟูบทบาท ของมหาวิทยาลัย ขึ้นมาใหม่ให้ได้ ทำให้พระเถระทั้ง 2 รูปนี้เริ่มมองทางออกว่า มหาวิทยาลัยควรจะ ก้าวเดินต่อไปอย่างไร แผนการบริหารถูกกำหนดขึ้นในใจอย่างแจ่มชัด และถูกนำไปใช้อย่าง ชาญฉลาด เพราะถ้าพลาดคราวนี้อีก เราจะไม่มีโอกาสกลับขึ้นมาเดินใหม่ได้เลย คนใหญ่คนโตทั้ง ในฝ่ายพุทธจักร และอาณาจักร ถูกนิมนต์และ เชิญมาร่วมงานอนุสรณ์ฯ ทั้งในรูปแบบประธานอภิปราย และปาฐก อธิษฐานที่ถ่อมถ่อมใจแต่ใจจริงมาทำไว้เริ่มจาก ไปพร้อมกับศิษยาภิบาลเริ่มยุคขึ้น ๆ เมฆ หมอกที่เคยปกคลุมท้องฟ้าบ้านนั้นจนแลดูดำทึบมันน่าสะพรึงกลัวก็เริ่มกลายเป็นมีความหวังขึ้นมา เจ้า หน้าทีพระนิสิต นักศึกษา และนักเรียนที่เคยหวัดถูกระเจิงก็เริ่มมีกำลังใจการบริหารและการ เรียน การสอนเริ่มกระฉับกระเฉงขึ้น และแล้วในปี พ.ศ. 2512 มหาเถรสมาคมก็ได้มีคำสั่งรับรองว่า การศึกษาของมหาวิทยาลัย คือ การศึกษาของคณะสงฆ์ หากต่อไปที่ถูกกำหนดค่าเงินไว้อย่างแบบ เป็นคือ การหาทางผลักดันให้รัฐบาลสงเคราะห์ของมหาวิทยาลัย สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากแรง ผลักดันอันชาญฉลาดและสุจริตใจของเลขาธิการและรองเลขาธิการดังกล่าว... ถ้าจะพูดกัน ด้วยความบริสุทธิ์ใจก็อาจเรียกว่า ได้อาศัยคุณูปการอันใหญ่หลวงของพระพรหมคุณาภรณ์ (เกี่ยว อุปเสณเถร ป.ช.9) อธิการบดีและพระราชาคณะ (ประยุต ปยุตโต ป.ช.9, พ.ม., พ.ช.บ. เกียรติคุณอันนับ 1) อธิการบดีอย่างแท้จริง ซึ่งความซื่อสัตย์ของมหาวิทยาลัย จำต้องจกเข้าไปทั่วถึงปวงสาสน... จากข้อมูลที่ยกมากล่าวนี้ ผู้วิจัย พบว่า ผู้บริหารงานเป็น คนที่ใจซื่อมือสะอาดนั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องมีความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทันสถานการณ์ทุกรูปแบบ และมีปฏิภาณโยบายอย่างแยบคายด้วย การบริหารงานจึงจะประสบผลสำเร็จตามประสงค์ทุกประการ

ประการที่สาม เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของผู้ศึกษา
ปี พ.ศ. 2522-2524 ระหว่างสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยราช-
วิทยาลัย แล้วพบว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของผู้ศึกษาในสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย
ระหว่างปี พ.ศ. 2522, 2523 และ 2524 โดยเฉลี่ยแล้ว 2,707.09 บาท, 1,785.19 บาท
และ 3,103.40 บาทตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัยราช-
วิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2522, 2523 และ 2524 โดยเฉลี่ยแล้ว 1,244.99 บาท,
1,454.99 บาท และ 1,597.86 บาท ตามลำดับ เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าใช้จ่าย
รายหัวต่อปี ของผู้ศึกษาทั้งสองมหาวิทยาลัยแล้ว จะเห็นว่าในรอบสามปีดังกล่าวค่าใช้จ่าย
รายหัวต่อปีของผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย ถูกกว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของผู้ศึกษา
ในสภากการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะมหาวิทยาลัย สองแห่งสองแห่งต้องใช้จ่ายอย่าง
ประหยัดที่สุด

ประการที่สี่ เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบภูมิลำเนาเดิมของผู้ศึกษาในสภากการ
ศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย แล้วมีส่วนที่ตรงกันคือ ภูมิลำเนา
เดิมของผู้ศึกษามาจากต่างจังหวัดมากที่สุด โดยเฉพาะมีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคตะวันออกเฉียง-
เหนือมากที่สุด และมีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคเหนือน้อยที่สุด ซึ่งสภากการศึกษามหามกุฏราช-
วิทยาลัย (2518: 40) ได้รวบรวมสถิติผู้ศึกษาตั้งแต่รุ่นที่ 1-28 (พ.ศ. 2489-2517) ที่มา
จากภูมิลำเนาเดิมในภาคต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ศึกษามีภูมิลำเนาเดิมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
47.40% จากภาคใต้ 33.42% จากภาคกลาง 15.05% และมีภูมิลำเนาเดิมจากภาคเหนือ
4.13%

ส่วนภูมิลำเนาเดิมของผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย ได้มีผู้รวบรวม
สถิติผู้ศึกษาในระดับอุดมศึกษาไว้ 2 ท่าน คือ ปราณี ฐิติวัฒนา และนาย โพรธิตา

ปราณี ฐิติวัฒนา (2521: 82) กล่าวว่า พระนิสิตที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย
ราชวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2506 ถึงปี พ.ศ. 2515 มีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคต่าง ๆ
คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด เป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 59.35 ภาค
กลางเป็นอันดับที่สอง คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 20.00 ภาคใต้เป็นอันดับที่สาม คิดเป็นอัตราส่วน
ร้อยละ 15.93 และภาคเหนือเป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 2.93 ส่วนพระนิสิต
จำนวนไม่มากนัก คือ ร้อยละ 1.79 มาจากประเทศลาว มาเลเซีย และจีน

ชาย โพรสิศา (2522: 76) กล่าวว่า พระนิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ระหว่างปี พ.ศ. 2516 ถึงปี พ.ศ. 2522 มีภูมิลำเนามาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 46.30% รองลงมาคือ ภาคกลาง 18.80% ภาคใต้ 18.30% และภาคเหนือ 11.80% ตามลำดับ นอกจากนี้เป็นพระนิสิตที่มาจากต่างประเทศ คือ ลาว 4.40% เม็กซิโก 0.20% และมาเลเซีย 0.10% กับพระนิสิตที่ไม่ระบุภูมิลำเนาเดิมอีก 0.10%

การที่ผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานไว้ว่าน่าจะเป็นเพราะสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1). ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนประชากรมากกว่าภาคอื่น ๆ
- 2). ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เสียเปรียบ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศ

3). สภาพเศรษฐกิจในครอบครัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น และไม่อาจศึกษาต่อในระดับพหุศึกษาระดับสูงได้ จึงบวชเป็นสามเณร พระภิกษุในพระพุทธศาสนา แล้วศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติมสูงขึ้นตามลำดับ อันเป็นผลกระทบที่ว่า ผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมาจากภูมิลำเนาเดิมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าภาคอื่น ๆ ซึ่งพระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวเน้นไว้ในหน้าของการวิจัย เรื่องมหาวิทยาลัยสงฆ์ในสังคมไทย การศึกษาบทบาทของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ชาย โพรสิศา 2522: 12) ว่า ...ชาวชนบททั้งใกล้ทั้งไกลใช้ช่องทางนี้กันมานานหลายทศวรรษแล้ว (หรือพูดให้ลึกกลงไปอีกว่าแต่ก่อนโน้นไม่ว่าชาวเมืองหรือชาวชนบท ชนชั้นชนหรือชนมั่งมี ต่างก็ใช้ช่องทางนี้กันมาทั้งนั้น แต่ภายหลังชาวเมือง และชนมั่งมี พบช่องทางใหม่ที่ราบรื่นดีกว่า จึงแยกออกจากช่องทางนี้ไป ปล่อยให้ชาวชนบทและชนชั้นชนบทใช้ทางที่เก่าจนกลายเป็นขรุขระแล้วนี้เรื่อย ๆ มา) ข้อต่างที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้สร้างขึ้นมีเพียงว่า เมื่อครั้งยังมีที่ตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่โดยโอกาสทั้งหลาย แม้อยู่ในวัดอยู่แล้ว แต่ก็ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างดีเท่าที่ควร นอกจากนั้นแม้จะมีจำนวนมาก แต่ก็กระจายกันอยู่ทำให้ไม่ปรากฏชัดเจน ครั้นมหาวิทยาลัยสงฆ์เกิดขึ้นแล้ว ผู้คอยโอกาสที่กระจายกันอยู่เหล่านี้ ก็มีโอกาสดำเนินการศึกษากว้างขวางมากขึ้นไป และพากันมาปรากฏตัวให้เห็นชัดเจน... การที่เป็นอย่างนี้ มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ได้ตั้งใจให้เป็น แต่เกิดขึ้นโดยความเป็นไปเอง และเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็กลายเป็นหลักฐานอัน

ใหญ่โตโจ่งแจ้ง ที่พุ่งถึงสภาพที่สถาบันสงฆ์เป็นช่องทางแสวงหาการศึกษาของผู้ศรัทธาหรือ
 เสียเปรียบในสังคมนี้... มหาวิทยาลัยสงฆ์ช่วยหาทางออกให้แก่มานเหล่านี้... ภัยความเป็น
 ไปเช่นนี้ มหาวิทยาลัยสงฆ์ยอมรับว่า ใ้คนำเพียงบทบาทแห่งการให้แสงสว่างส่องนำบอกทิศทางชีวิต
 แห่งบรรพชิตแก่พระภิกษุสามเณรทั้งหลายส่วนหนึ่ง...

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย